Akademie múzických umění v Praze
Divadelní fakulta

Katedra výchovné dramatiky
Dramatická výchova

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Cesta k vytvoření školního vzdělávacího programu Dětského domova Mikulov

Pavlína Kostková

Vedoucí práce: prof. Mgr. Jaroslav Provazník
Přidělovaný akademický titul: MgA.

Praha, listopad 2023

The Academy of Performing Arts in Prague
Theatre Faculty

Department of educational drama
Drama in education

MASTER'S THESIS

The path to creating a school educational program of the Mikulov Children's Home

Pavlína Kostková

Thesis supervisor: prof. Mgr. Jaroslav Provazník
Awarded academic title: MgA.

Prague, November 2023

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem magisterskou práci s názvem

Cesta k vytvoření školního vzdělávacího programu
Dětského domova Mikulov

vypracovala samostatně pod odborným vedením vedoucího práce a s použitím pouze uvedené literatury a pramenů a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu. Souhlasím s tím, aby práce byla zveřejněna v souladu se zákonem a vnitřními předpisy AMU.

Praha, dne 9.11. 2023 Pavlína Kostková……

Poděkování

S vděčností a pokorou děkuji panu profesorovi Jaroslavu Provazníkovi za péči a neskonalou trpělivost, s jakou mne provázel během tvorby této magisterské práce. Děkuji za odborné vedení a lehkost, se kterou usměrňoval mé první pokusy a hledání správného vyjádření.
Děkuji celé katedře výchovné dramatiky za vzdělávání a krásné roky, jimiž jsem mohla zpestřit svou profesi v dětském domově.
Dále chci poděkovat své rodině a přátelům za podporu a povzbuzování.
Děkuji dětem z Dětského domova Mikulov, jejichž osudy a problémy mne donutily ke studiu dramatické výchovy. Vděčím jim za realistický pohled na život a zkušenost, že naděje opravdu umírá poslední.

Abstrakt

Diplomová práce Cesta k vytvoření školního vzdělávacího programu Dětského domova Mikulov popisuje hledání, bádání a také tvůrčí počiny v oblasti dramatické výchovy, které vedly ke vzniku tohoto programu. Práce zakotvuje program v legislativním rámci a popisuje první východiska vedoucí k srdci celého projektu. Těmi jsou cíle výchovy a získané kompetence mladého dospělého, jenž následně dětský domov jako samostatný jedinec opouští. Program se během tvůrčího procesu vyvinul jako výchovný, nikoli školní a dramatická výchova sehrála zásadní roli při jeho vzniku. Jako ústřední motiv celého programu bylo použito dílo J. A. Komenského Labyrint světa a ráj srdce. Strategickým nástrojem pro uskutečňování výchovného programu je Program rozvoje osobnosti dítěte, který se na rozdíl od výchovně vzdělávacího programu utváří individuálně pro každé dítě zvlášť, podle jeho potřeb a situace. PROD je rozčleněn do věkových kategorií dle principů vývojové psychologie. Práce je doplněna konkrétními příklady ze života chovanců.

Abstract

The diploma thesis The Path to the Creation of a School Educational Program of the Mikulov Children's Home describes the search, research and creative activities in the field of drama education, which led to the creation of this program. The thesis anchors the program in the legislative framework and describes the first starting points leading to the heart of the whole project. These are the goals of education and the acquired competencies of the young adult, who subsequently leaves the children's home as a independent individual. During the creative process, the program developed as an educational, not a school, and drama education played a crucial role in its creation. The central motif of the whole programme was J. A. Comenius' work The Labyrinth of the World and the Paradise of the Heart. A strategic tool for the implementation of the educational program is CPDP – Child Personality Development Program, which, unlike the educational program, is created individually for each child separately, according to his or her needs and situation. CPDP is divided into age categories according to the principles of developmental psychology. The thesis is supplemented by specific examples from the lives of the youngsters.

Obsah

ÚVOD 2

1. VÝCHOVA KONRA GENY 4

2. DRUHY ZAŘÍZENÍ ÚSTAVNÍ VÝCHOVY V ČESKÉ REPUBLICE 5

3. DĚTSKÝ DOMOV MIKULOV 7

3.1. CHARAKTERISTIKA DD MIKULOV 7
3.2. KMENOVÁ TETA 8
3.3. OSOBNÍ ZKUŠENOST V ROLI KMENOVÉ TETY 10

4. KURIKULÁRNÍ DOKUMENTY PRO DĚTSKÉ DOMOVY V ČR 13

5. GENEZE A PODOBA ŠVP DD MIKULOV 15

5.1. RVP A ŠVP DD MIKULOV 15
5.2. DRAMATICKÁ VÝCHOVA - DOSAVADNÍ ZKUŠENOSTI 20
5.3. PŘÍKLADY ODCHODŮ DĚTÍ DO ŽIVOTA Z PRAXE 22
5.4. J.A. KOMENSKÝ 26
5.5. LABYRINT SVĚTA A RÁJ SRDCE 33
5.6. CO PŘINESLY DO VVP LEKCE Z LABYRINTU 38

6. TVORBA NOVÉHO VVP DD MIKULOV, ŠKOLNÍ ROK 2020/21 49

6.1. VÝVOJOVÁ PSYCHOLOGIE 49
6.2. TVORBA KATEGORIÍ 50
6.2.1. Malý objevitel 51
6.2.2. Objevitel 52
6.2.3. Výzkumník 53
6.2.4. Plánovač 54
6.2.5. Poutník 56
6.3. PROJEKT NEJSTARŠÍ VĚC 57
6.4. PROJEKT JAK ZNÁM SVOJI TETU 57
6.5. KONTROLA ČESKÉ ŠKOLNÍ INSPEKCE-DENÍK 58

7. SOUČASNÁ PODOBA VVP 60

8. PRVNÍ HODNOCENÍ PRÁCE S NOVÝM PROD 62

9. ZÁVĚR 63

10. POUŽITÁ LITERATURA 66

11. SEZNAM PŘÍLOH 69

12. SEZNAM ZKRATEK 70

ÚVOD

Zkušenosti za 11 let mého působení v dětském domově odhalily zajímavá specifika této práce. Pracovník v dětském domově totiž není jen vychovatel, učitel nebo psycholog, není zdravotní sestra, dozorce, není to vychovatel v družině, vedoucí kroužku nebo trenér. V domově pracují tety a strejdové. Viděla jsem jednou nápis na tričku "Teta je něco jako máma, jenom víc cool."

Ve světě dětí z ústavní výchovy se tento slogan stává skutečností. Mnoho z nich se na svou vlastní matku spolehnout nemůže. Někteří ji ani neznají nebo, a to je horší, ji znali, žili s ní, ale matka se pomalu rozplynula v čase a stala se dějinami v dětském životě, ačkoli stále žije a třeba není daleko. S otci je to podobné.

Naším úkolem je připravit děti na budoucnost. Zákon 109/ 2002 Sb. O ústavní výchově nás v § 12 lakonicky informuje, že „*dětský domov pečuje o děti podle jejich individuálních potřeb*." A dále, že „*ve vztahu k dětem plní zejména úkoly* ***výchovné, vzdělávací a sociální.“*** O RVP, kde se alespoň specifikují kompetence, s jakými by děti náš vzdělávací systém měly opouštět, se bavit nelze, protože pro ústavní výchovu, ačkoli ji zprostředkovává školské zařízení, žádný RVP neexistuje. Výchova našich dětí skýtá navíc mnohá další úskalí:

- Děti od chvíle, kdy k nám přijdou, trpí více či méně citovou deprivací.
- Ztratí své soukromí a jsou nuceny sdílet svůj pokoj, rodinnou skupinu, kuchyň a sociální zařízení s jinými cizími dětmi.
- Jsou ve svém soukromí vychovávány cizími lidmi.
- V drtivé většině pochází ze sociálně velmi slabých rodin s kriminální nebo sociopatologickou zátěží.
- Nemají kořeny. Ty jsou zpřetrhány jejich životním příběhem, děti často začínají svůj život i v cizím městě, odkud nepocházejí ani ony, ani jejich rodina. Jsou přesazeny.

Náš Školní vzdělávací program a také Program rozvoje osobnosti dítěte má pomoci a návodně směrovat pedagogy k tomu, aby se pokusili vychovat dítě jako samostatného pracujícího jedince schopného obstát ve společnosti, který se dokáže postarat sám o

sebe. Tyto snahy o pomoc dětem v ústavní výchově však neřeší jedno. Jejich budoucí osamělost.

Děti se velmi často vracejí do rodin nebo míst, kde kriminalita původně způsobila jejich úděl života v ústavní výchově. Do tohoto sociálně patologického prostředí vstupují samy za sebe a musejí v něm nadále žít. Pokud se ovšem neodstřihnou od své rodiny, nejužších příbuzných, otce a matky, sourozenců, a nezačnou zcela samy, bez možnosti se rodině kdykoli ozvat, navštívit se s nimi nebo je dokonce požádat o pomoc.

Určité procento zletilých dětí odchází do samostatného života osaměle také proto, že jsou skutečně reálně opuštěni nebo osiřelí a rodinu nemají.

Cílem této diplomové práce je popsat cestu ke školnímu, respektive výchovně vzdělávacímu programu, který se cíleně zaměřuje na přípravu dítěte na samostatný život. Pokud možno tak, aby s co největším úspěchem eliminoval životní selhávání našich dětí po odchodu z ústavní péče. Samozřejmě, program není samospasitelný.

Ale je to náš nástroj, který se zacílil na práci s patologickými vzorci chování bez předsudku, že geny jsou dané a výchova neúčinná.

1. VÝCHOVA KONRA GENY

V podstatě neustále během celé mé praxe se tážu: vepisuje se výchova do genů?[1] Zdůrazňuji, že tato otázka není předmětem mé práce, ale v mé profesi se setkávám s jinou, horší otázkou, a to od pedagogů. Je genetické zatížení v životě dítěte natolik zásadní a nepřemožitelné, že výchova už vlastně nemá smysl? Mezi pracovníky dětských domovů se s větou "S tím nic nenaděláš, to jsou geny" setkávám poměrně často, a to i od vedoucích takových zařízení. Nakonec jsem si ve světle tvorby našeho nového výchovného programu řekla: A je tato otázka pro nás vůbec důležitá? Jan Ámos Komenský tento problém zřejmě neřešil, když psal svoji Vševýchovu. A jeho nadčasové dílo je dosud inspirativní a dobylo si své místo ve světě.

Dalova pyramida učení říká, že lidé si pamatují: [2]

- 10 % z toho, co čtou
- 20 % z toho, co slyší
- 30 % z toho, co vidí
- 50 % z toho, co slyší a vidí
- 70 % z toho, co řeknou a napíší
- 90 % z toho, co udělají

Zážitek ve výchově oproti prázdným poučkám a vyvěšeným řádům na nástěnkách, jež se v mysli mladého dospělého rozpadnou po odchodu z DD jako první, by mohl být nový směr. Dítě si musí s sebou do života odnést něco, co si bude pamatovat. Co se do jeho paměti "zapíše" a vytvoří se tak nový vzorec chování. Rozhodla jsem pro vytvoření takového výchovně-vzdělávacího programu, který se pokusí cílit na dětskou, pubertální a adolescentní výchovu sebezkušenostním zážitkem a pravidelnou reflexí. V celém projektu má svou nezastupitelnou roli dramatická výchova.

[1] https://sancedetem.cz/geny-vychova https://sancedetem.cz/autor/phdr-mgr-jeronym-klimes-phd 26.5.2022 https://www.respekt.cz/na-zdravi/jak-se-dedi-holocaust

[2] https://cs.wikipedia.org/wiki/Zážitková_pedagogika 26.5.2022

2. DRUHY ZAŘÍZENÍ ÚSTAVNÍ VÝCHOVY V ČESKÉ REPUBLICE

Považuji za vhodné zařadit na začátek této práce přehled druhů zařízení ústavní výchovy, jak je uvádí Zákon 109. Je to z toho důvodu, že pro náš ŠVP je Zákon 109 důležitým východiskem práce s dětmi z dětského domova rodinného typu. Tak nazýváme tzv. "nejměkčí zařízení pro ústavní výchovu pro děti od tří do osmnácti let." Ve výchovném ústavu by se náš ŠVP pravděpodobně neujal.

Dětský domov rodinného typu

Je pro děti s nařízenou ústavní výchovou, jejichž život je z nějakého důvodu ohrožen podmínkami, ve kterých se dosud nacházejí. Rodiče obvykle nezvládají své rodičovské povinnosti, mohou se dostat do výkonu trestu odnětí svobody nebo propadli různým druhům závislostí. Dalším důvodem může být domácí násilí. Také úmrtí rodičů nebo příbuzných – dítě se stává sirotkem. Ale tento důvod paradoxně bývá ten nejméně častý. Zcela zásadním důvodem a vlastně odhalujícím nástrojem všech výše uvedených problémů je velmi často zanedbaná školní docházka. Základní škola v takovém případě splní svoji ohlašovací povinnost a situaci začne řešit OSPOD (Orgán sociálně-právní ochrany dětí). Aktuálním problémem se dnes také stává vrácení dítěte z pěstounské péče zpět do ústavní výchovy anebo, dítě, které bylo původně od začátku v pěstounské péči, pěstouni natolik nezvládnou, že je Orgánem sociálně právní ochrany dítěte raději přemístěno do dětského domova rodinného typu. OSPOD vždy primárně přihlíží k tomu, co je v zájmu dítěte, kde budou nejvíce naplňovány jeho základní životní, výchovné a vzdělávací potřeby.

Dětský domov se školou

Tzv. DDŠ slouží dětem s většími poruchami chování v intenzitě, kdy děti už nejsou kompetentní nebo schopné navštěvovat školu nebo učiliště zodpovědně samy, jako většina ostatních. A také, pokud děti v běžných základních školách vlivem svých poruch chování natolik narušují výuku a běžný provoz školy, že musí být přemístěny v rámci zajištění bezpeční ostatních žáků i vyučujících do tohoto zařízení. Dětský domov se školou bývá obvykle areál, který je oplocený, nelze

jej bez dovolení opustit a školy, případná učiliště se nacházejí uvnitř areálu. Děti mohou mít nařízenou nejen ústavní, ale i ochrannou výchovu, což už se dostáváme na pomezí kriminálního chování, sociálních patologií, závislostí, násilí a jiných problémů, které nemají jen rodiče, ale už i tyto děti.

Výchovný ústav

Do těchto zařízení bývají přemísťováni ti jedinci starší patnácti let, kteří jsou ostatním dětem nebo prostředí, ve kterém žijí, významně nebezpeční. Prostě se nedokáží přizpůsobit běžnému způsobu života, vykazují vysokou známku asociálního chování, obvykle neverbální agresivity. Závislost na různých látkách berou jako přirozenou součást života, ale studijní nebo pracovní návyky často považují za zátěž. Učiliště a vzdělávací zařízení jsou vždy součástí areálu VÚ. Vychovatelé se v těchto zařízeních už se svým zaměřením a způsobem práce spíše přibližují pracovníkům v nápravně výchovných zařízeních – věznicích. Ale i pro takové zařízení platí, že výchova cílí na opuštění výchovného ústavu a vstup do samostatného života.

Diagnostický ústav

V minulosti sloužil k tomu, aby dítě, které se dostane do problémů, napřed pobylo v DÚ. Zde prošlo určitou diagnostikou své psychické vybavenosti a na základě získaných informací bylo potom přeloženo do DD nebo DDŠ nebo dokonce VÚ. Dnes po úpravě Občanského zákoníku z roku 2014 o těchto umístěních dětí rozhoduje výhradně soud. Na diagnostické pobyty se obyčejně dostávají už děti s nějakými většími výchovnými problémy, a to nejen ze zařízení ústavní výchovy, ale i z rodin. Z praxe to ředitelé ústavních zařízení nepovažují za šťastné. Soudy nejsou kompetentní v odhadech, do jakého zařízení nezletilého přemístit, a proto dochází k pochybením, kdy se do domova rodinného typu dostane dítě násilník, agresor, nebo sexuálně zatížené dítě, které ohrožuje svým chováním ostatní obyvatele domova. Není jednoduché přemístit takového jedince do tvrdších zařízení. Z praxe mohu říci, že tato zařízení bývají přeplněná a dětský domov potom poměrně dlouhou dobu zápasí s chováním jedince, který má problémy ve škole i v domově, kde ohrožuje mladší a slabší děti a nevhodně ovlivňuje chování ostatních dětí v našich zařízeních.

3. DĚTSKÝ DOMOV MIKULOV

3.1. Charakteristika DD Mikulov

Náš dětský domov rodinného typu, jak se přesně nazývá, je zřízen Jihomoravským krajem jako příspěvková organizace. Celkem čítáme tři rodinné skupiny po osmi místech pro děti. Proto můžeme poskytnout ubytování až 24 dětem.
Jako profesionální pedagogičtí pracovníci zde pracují:

- Ředitelka DD, která zhruba 1x týdně vykonává službu u dětí
- Zástupkyně a vedoucí vychovatelka, také 1x týdně pracuje u dětí a slouží jako tzv. „motýlek“
- 6 kmenových tet, v každé rodinné skupině dvě kmenové tety
- Další teta jako tzv. „motýlek“. To je teta, která vykonává službu napříč všemi třemi rodinnými skupinami jako zástup za nemoc nebo dovolené, zkrátka vykrývá volná okénka ve službách.
- 2 asistentky pedagoga pracují jako noční. Večer ve 21,00 mění denní tety svou službu s jednou noční tetou. Ta vykonává dozor během noci až do rána, kdy vede malé děti do školky nebo školy.

Mezi další pracující personál v domově patří:

- Sociální pracovnice (úřednice) a zároveň vedoucí školní jídelny
- Účetní
- Uklízečka
- Školník-údržbář
- 2 kuchařky.

Termín „školní jídelna“ může v DD znít zvláštně, ale zákon jinou možnost v dnešní době nedává. Také množství velice přísných předpisů týkajících se hygienických pravidel a spotřebního koše do značné míry limituje atmosféru domácí pohody a stravování. Děti do kuchyně nemají vůbec přístup – jedině když jde služba pro jídlo.
Výjimku nabízejí víkendy. To si děti od soboty večer až do neděle večer s tetami vaří samy. Je to z důvodu nejen finanční gramotnosti, kdy si musí děti se svou tetou připravit rozpočet (podle finančních

norem na dítě), jít nakoupit a jídlo si uvařit, ale o víkendech spotřební koš neplatí, a tak si děti mohou užít toho, co ve školní jídelně nenabízíme.
O celou budovu a areál zahrady se stará školník a uklízečka. Ti také denně pečují o společné prostory. Děti v rámci svých pravidelných služeb udržují jen své vlastní pokoje a každý týden probíhají tzv. generálky bytových kuchyněk. Sociální zařízení v bytech umývá výhradně uklízečka.
Náš dětský domov dále také spolupracuje s pomáhajícími a podpůrnými institucemi a profesemi:

- Psycholožka, ke které děti pravidelně docházejí
- Středisko výchovné péče, na které se obracíme v případě akutních či dlouhodobě se opakujících problémů v chování či učení
- Diagnostický ústav v Brně
- Dětské psychiatrické nemocnice, jde především o DPN Velká Bíteš, DPN Kroměříž, v poslední době jsme navázali spolupráci s PN Šternberk-oddělení pro děti a dospívající
- Ordinace dětské psychiatrie v Břeclavi
- Výchovní poradci ve školách
- Pedagogicko-psychologické poradny
- Krizové oddělení v dětské nemocnici Bohunice, Brno
- OSPOD
- Policie ČR a městská policie

3.2. Kmenová teta

Tento pojem zde uvádím proto, že ho považuji za důležitý. Kmenová teta (strejdů je zpravidla velký nedostatek) je osoba, na kterou jsou kladeny velice náročné požadavky. Je to páteř každé rodinky v dětském domově. Kmenová teta musí být kvalitní pedagog, který ze svého titulu zastupuje v mnoha ohledech u dítěte matku, ale matka to není. Odborné synonymum pro tetu může být též vychovatel. Přesto ani „vychovatel“ není to zcela správné slovo. TETA navozuje atmosféru domácího prostředí.

Už jsem uvedla, že náš dětský domov má tři rodinné skupiny. Každá skupina – rodinka má dvě kmenové tety. Každá teta má na starosti své 4 děti ze skupiny, a to při plné obsazenosti zařízení.

Přidělení dětí ke kmenovým tetám se bohužel občas mění. Děti dostudují, stanou se zletilými a náš domov opouštějí. Také se dítě může vrátit do své biologické rodiny, pokud nastanou vhodné podmínky a proběhne soud s kladným rozsudkem. Dítě také může být přemístěno do jiného zařízení, protože jeho chování nebo zdravotní nebo psychický stav neodpovídá podmínkám dětského domova rodinného typu, kde děti chodí samy do školy, samy se vracejí, navštěvují kroužky, sportovní oddíly, jsou schopny se v rámci možností učit a nejsou ostatním nebezpečné. Někdy se z provozních důvodů stane, že kmenová teta, která má své děti ráda, o ně takto přijde. V rámci reorganizace, umístění nově přijatých dětí nebo ukončení pracovních poměrů, se mění osazenstvo na pokojích, v bytech, u kmenových tet.

Kmenová teta má na starosti své děti v oblasti zdraví, vzdělávání a péče o jejich ošacení, volnočasové aktivity, komunikaci s rodiči dítěte, atd. Tato teta by se měla stát blízkým člověkem dítěte v domově. Řeší s ním jeho zdravotní potíže, potřeby do školy, kamarády, vztahy ve skupině, zkrátka vše, jako by to řešili rodiče. Mezi takovou tetou a dítětem může vzniknout vztah, který pak po opuštění zařízení dítětem i přetrvává. Mladý dospělý s tetou nadále udržuje kontakt, i když sporadicky a často na dálku. Tyto vztahy jsou ale poměrně vzácné.

Už jsem zmínila, že tato profese klade velké nároky na osobnost tety. Pracovnice musí cíleně dbát o svůj zdravotní stav, psychohygienu. Musí si chránit své emoce. Tety, které nastoupí do dětského domova poprvé, často přilnou k některému z dětí. To může působit potíže. Na druhou stranu je žádoucí, aby mezi tetou a jejími svěřenci vztah vznikl.[3] Vzájemné sympatie, vytvoření důvěry jsou nezbytné pro dobré fungování v rodince. Teta nesmí dítě „zradit“. Zároveň je to ale autorita. Je povinna informovat ostatní pedagogy nejen na pedagogických radách, ale také v denních záznamech o úspěších i prohřešcích svých svěřenců. Teta i dítě jsou vystavovány ambivalentním situacím, které se nejednou vznášejí mezi profesionálním a soukromým vztahem.

[3] Karel Kopřiva, Lidský vztah jako součást profese, str. 14

Dítě však alespoň jednu blízkou osobu potřebuje.[4] Správnou tetu lze směle připodobnit k chůvě. Zkrátka je to taková Mary Poppins.

3.3. Osobní zkušenost v roli kmenové tety

Mé motivy k práci na Školním vzdělávacím programu DD Mikulov se pojí k osobní osmileté zkušenosti v roli kmenové tety.
Do domova jsem nastoupila v roce 2012 přímo jako zástupkyně ředitelky, a to jako sociální pedagog. Po prvním roce praxe v domově mi přibyl titul kmenová teta. Dostala jsem do péče studenta Taneční konzervatoře Duncan Center v Praze. Byl to netradiční úkon, protože vedoucí vychovatelka a zástupkyně ředitelky tuto práci běžně nevykonává. Nicméně nároky péče o studenta v Praze nebyla tehdejší kmenová teta, která měla na starosti ještě další tři děti v rodince, z pochopitelných důvodů zodpovědně naplňovat. Chlapec byl z pětičlenné sourozenecké skupiny, která byla do domova přijata z podobných důvodů, jaké jsem uváděla výše. Vstupoval do 16. roku věku. Dostavovaly se psychiatrické potíže, projevovala se citová deprivace. V domově žil od svých tří let, před tím ještě rok strávil v kojeneckém ústavu. Začali jsme řešit psychické potíže a zanedbanou výuku ze základní školy (především z jeho strany), hlavně anglický a český jazyk. Měl ovšem výjimečný, zásadní talent jako tanečník a umělec. Profesory na konzervatoři fascinoval. Ale chtěl to vzdát.
Přestože jsem v dětském domově pracovala teprve druhý rok, rozhodla jsem se úkol přijmout. Během následujících osmi let jsme tvrdě pracovali. Musel se začít doučovat, pracovat na sobě. Potřeboval zázemí emocionální, mravní, ale i fyzické – konkrétně vydatnou stravu a odpočinek. Dojíždění do Prahy z Mikulova a zpět každý víkend bylo náročné. V sobotu odpoledne začal student docházet k nám domů na angličtinu. Mezitím si v dětském domově vypral oblečení a do neděle mu některé značkové kusy někdo ukradl. Včetně bot. Na vybavení tanečníka a studenta do Prahy jsem sháněla sponzory. Vše stálo na poměry chovance dětského domova velmi mnoho finančních prostředků. Cestování, kostýmy na představení, strava na internátu

[4] Vágnerová, Psychopalogie pro pomáhající profese, str. 597, 600, 607

plus příspěvky od sponzora na pořádné svačiny a pitný režim. Konzervatoř obsahovala dopolední výuku v tanečních sálech, odpolední ve třídách a často ještě zkoušky představení po večerech. Dalšího sponzora jsme měli na kosmetiku a hygienu. Na učební pomůcky. Na pobyty a víkendové aktivity. Neustále jsme řešili nějaké zdravotní potíže. Bolesti kloubů, šlach, bolesti ucha, časté nachlazení, ječná zrna, problémy s pokožkou, jednou dokonce svrab. Z důvodu ochrany draze kupovaného ošacení chlapec dostal skříň v našem domě v pokojíku pro hosty a tam si ukládal své věci. Rytmus školního roku se ustálil tak, že pokud ne celou sobotu, tak někdy i celý víkend strávil chlapec u nás doma. Výsledky ve škole začaly být velmi dobré. Celý vzdělávací systém konzervatoře Duncan Center a jeho filozofie působila na chlapce pozitivně. Vzdělávali se tam i někteří další studenti z dětských domovů. Po čtyřech letech úspěšně odmaturoval. Ukázalo se, že je to studijní typ a svým úsilím úspěšně kompenzoval svůj zpomalený start. Pokračoval ve studiu na konzervatoři další dva roky. To už jsme sehnali startovací bydlení v Praze. Ve spolupráci s nadací Sámovka[5] začal mladík bydlet sám v malém sociálním bytě v Praze. Program Sámovky úspěšně zvládl. Po dalších dvou letech nastoupil studium na Univerzitu Jana Ámose Komenského v Praze. Při úspěších na konzervatoři nebyl problém sehnat sponzory. Podporovala nás Nadace Terezy Maxové, Výbor dobré vůle Olgy Havlové, Dejme dětem šanci o.p.s. a mnoho dalších dárců. Chlapec od svých šestnácti let brigádničil. Nejprve jen tak u známých, ale od osmnácti let pracoval pravidelně celé prázdniny. Naučil se vydělávat si své vlastní peníze. Vypracoval se v Mikulově v restauracích a díky své bravurní angličtině, která byla dávno lepší než ta moje, obsluhoval hosty ze zahraničí. Na Univerzitě Jana Ámose Komenského získal titul bakalář v oboru scénických a mediálních studií. Dnes studuje druhou vysokou školu, prvním rokem obor psychologie. Žije v Praze ve sdíleném bydlení, navázal vztah, pracuje. Troufám si říci, že dramatická výchova na konzervatoři i v našem dětském domově měla svůj podíl na jeho akceleraci ve vývoji. Zároveň ale způsob vedení tohoto dítěte se pohyboval v prostoru nejen péče ústavní výchovy, ale neoficiálně i pěstounské péče, kterou v praxi u nás tento student dostával. Mnoho času jsme věnovali diskuzím o

[5] https://www.samovka.cz/program/bydleni-v-samovce/

životě, o umění, v rámci studia jsme neustále řešili různá životní dilemata, která otvírala témata pro jeho tvorbu v tanečním prostředí. Stálo mne obrovské úsilí udržet svůj vztah k tomuto chlapci na úrovni kmenové tety a nikoli matky, kterou samozřejmě má, i když ne zcela funkční.

Ale teta je něco jako máma, jenom víc cool.

Tato lekce mi pomohla pochopit, že dětský domov je instituce. Je to zařízení, ze kterého při nejlepší vůli nelze vytvořit klasický domov. Ale je možné nasměrovat podmínky, ve kterých se děti vzdělávají a hledat motivaci pro jejich budoucí odchod do samostatného života tak, aby lépe fungovala? Aby byli lépe připraveni na budoucí život přesto, že na výchovu v pěstounské péči nebudou mít šanci?

4. KURIKULÁRNÍ DOKUMENTY PRO DĚTSKÉ DOMOVY V ČR

Zákon č. 109/2002 Sb. - Zákon o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních vymezuje hřiště pro výkon ústavní výchovy ve školských zařízeních. Pro nás je zásadní, že jsme sice školské zařízení, ale nezabýváme se primárně vzděláváním, nýbrž výchovou. S tím samozřejmě vzdělávání souvisí, ale jak dále uvidíme, metodika pro vytváření Školního vzdělávacího programu pro školská zařízení v ústavní výchově zatím neexistuje.

Zákon 561/2004 Sb. – Zákon o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon)

§5 odstavec 2 v tomto zákoně stanovuje školským zařízením zákonné prvky, které nesmí chybět ve Školním vzdělávacím programu u těch zařízení, pro které Rámcově vzdělávací program nebyl vytvořen a stanoven. Při tvorbě zcela nového ŠVP musíme tedy počítat s tím, že v něm kontrolní orgány jako je ČŠI nebo v našem případě i státní zástupce musí nalézt tyto údaje: konkrétní cíle vzdělávání, délku, formu, obsah a časový plán vzdělávání, podmínky přijímání uchazečů, průběhu a ukončování vzdělávání, včetně podmínek pro vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a dále popis materiálních, personálních a ekonomických podmínek a podmínek bezpečnosti práce a ochrany zdraví, za nichž se vzdělávání v konkrétní škole nebo školském zařízení uskutečňuje.

Standardy kvality péče o děti ve školských zařízeních pro výkon ústavní výchovy nebo ochranné výchovy a pro preventivně výchovnou péči

Standardy vstoupily do hry v září 2017. Nejsou zákonem povinně předepisovány, ale existují a Česká školní inspekce je může svým způsobem vymáhat. V podstatě je to dokument, který musí být zapracován do ŠVP každého zařízení ústavní výchovy. Autoři Standardů doporučují, aby si každé zařízení ústavní výchovy alespoň jedenkrát za rok zkontrolovalo, zda podle těchto Standardů pracuje, zda něco neopomíjí ve své práci s dětmi, či zda se způsob výchovy

v zařízení neposouvá nesprávným směrem. V praxi jsem ovšem za posledních 6 let kontrolu těchto Standardů nezaznamenala. Nicméně s nimi pracuji, audit si projdu nejčastěji při tvorbě aktuálního Ročního plánu nebo kontrolách PROD. Standardy například připomínají výchovnému zařízení, že každé dítě má právo na svoji oslavu narozenin, a to bezzásluhově, nezávisle na chování dítěte. Také připomínají, že při odchodu dítěte ze zařízení, ať už je to návrat do rodiny, přemístění do jiného zařízení nebo zletilost a odchod do samostatného života, je domov povinen uspořádat rozlučkovou oslavu. A to i v případě, že dítě je přemisťováno do výchovného ústavu na základě jeho nevhodného chování nebo problémů, které mu toto přemístění způsobily. Dále obsahují mnoho dalších prvků, které dohlížejí na dodržování práv dítěte a etiky výchovy v ústavních zařízeních.

Vnitřní řád Dětského domova Mikulov

Tento dokument vydává ředitel/ka každého zařízení ústavní výchovy a aktualizuje jej podle potřeby. Například při zákonné úpravě kapesného, kterou stanoví Z 109. Také upřesňuje pravidla pro dovolenky, vycházky podle věku dětí, večerku, stanovuje pravidla pro úklidy a péči o rodinné skupiny a tak dále. Vnitřní řád je v kompetenci ředitele dětského domova, ale nesmí překračovat zákonné předpisy, jako jsou především Standardy.

5. GENEZE A PODOBA ŠVP DD MIKULOV

5.1. RVP a ŠVP DD Mikulov

Několik dlouhých let jsem tápala v tom, proč dětský domov potřebuje zrovna Školní vzdělávací program. Dětský domov přece není žádná škola. Ani školka, ani učiliště, ani gymnázium nebo konzervatoř. Jsme DOMOV. Čím více se tím zabýváte, tím více vnímáte jasný rozpor. K čemu ŠVP? Jsme tedy domov nebo škola?

V rámci studia předmětu Příklady dobré praxe během studia na DAMU v Praze jsem navštívila Středisko volného času Lužánky v Brně. Jejich příklad profesionálně zpracovaného ŠVP mne posunul v mém bádání dále. Prostudovala jsem si na internetu jejich dokumenty a tím pádem i ŠVP a zaujalo mne toto:

„Lužánky – středisko volného času jsou příspěvkovou organizací zřízenou Jihomoravským krajem. Činnost Lužánek je upravena zákonem č. 561/2004 Sb., školský zákon a prováděcími předpisy k němu, zejména vyhláškou č. 74/2005 Sb., o zájmovém vzdělávání.“

A dále:

„Našim posláním je inspirovat, motivovat a poskytovat prostor pro volný čas a osobní rozvoj každého člověka.“

Název ŠVP Lužánky je: ŠKOLNÍ VZDĚLÁVACÍ PROGRAM PRO ZÁJMOVÉ VZDĚLÁVÁNÍ. [6]

Dozrála jsem do bodu, že když má ŠVP zájmové volnočasové neformální vzdělávání, má ho mít i náš dětský domov. Naše zařízení potřebuje kvalitní, jedinečný Školní vzdělávací program, ušitý dětem přímo na míru. Bude zaměřen na VÝCHOVU. Zaměřila jsem se po letech zápasu s tvorbou ŠVP na výchovu a rozhodla se přepracovat celý dokument jako VÝCHOVNĚ VZDĚLÁVACÍ PROGRAM pro dětský domov rodinného typu. Ale k tomu nám chyběl ještě dlouhý kus cesty.

V roce 2015 jsme očekávali kontrolu ČŠI. V předběžném oznámení nám úředníci vypsali seznam dokumentů a dokladů, které bude chtít inspekce vidět. Byl mezi nimi i Školní vzdělávací program našeho dětského domova. Já i ředitelka jsme pracovaly ve svých funkcích v

[6] https://drive.google.com/file/d/1CDU1B-SjEzodoa3xLDRXqY-42IW5iSjB/view

domově od roku 2012. Až do tohoto okamžiku jsme netušily, že dětský domov má mít svůj ŠVP. Do té doby ho totiž nikdy neměl a zřejmě nepotřeboval. Ani ostatní regionálně blízké domovy nebyly tímto dokumentem dosud vybaveny. A tak jsem dostala za úkol tuto mezeru v naší povinné dokumentaci vyplnit. Pomocí internetu jsem se zhruba dovzdělala a po určitém čase samostudia jsem si stáhla z webových stránek několik vzorů ŠVP z různých škol, ale také ŠVP gymnázia v Brně. Tento program mne zaujal. Krok za krokem, stránku po stránce jsem text modifikovala na podmínky dětského domova. Samozřejmě jsem v té době poznala, že RVP pro ústavní výchovu neexistuje. Ale školský zákon 561/2004Sb. mi přece jen cosi nabídl. Cíle vzdělávání. Ano, jsou sice pro mateřské školy, základní školy a střední školy. Ale musela jsem někde začít a v dětských domovech žijí dětí ve věkovém rozpětí od MŠ po VŠ, i když to už jen v ojedinělých případech.

Cíle vzdělávání Z 561/2004Sb. § 33 sděluje toto: *„Předškolní vzdělávání podporuje rozvoj osobnosti dítěte předškolního věku, podílí se na jeho zdravém citovém, rozumovém a tělesném rozvoji a na osvojení základních pravidel chování, základních životních hodnot a mezilidských vztahů. Předškolní vzdělávání vytváří základní předpoklady pro pokračování ve vzdělávání. Předškolní vzdělávání napomáhá vyrovnávat nerovnoměrnosti vývoje dětí před vstupem do základního vzdělávání a poskytuje speciálně pedagogickou péči dětem se speciálními vzdělávacími potřebami.“*

§ 44 se zaměřuje na základní vzdělávání: *„Základní vzdělávání vede k tomu, aby si žáci osvojili potřebné strategie učení a na jejich základě byli motivováni k celoživotnímu učení, aby se učili tvořivě myslet a řešit přiměřené problémy, účinně komunikovat a spolupracovat, chránit své fyzické i duševní zdraví, vytvořené hodnoty a životní prostředí, být ohleduplní a tolerantní k jiným lidem, k odlišným kulturním a duchovním hodnotám, poznávat své schopnosti a reálné možnosti a uplatňovat je spolu s osvojenými vědomostmi a dovednostmi při rozhodování o své další životní dráze a svém profesním uplatnění.“*

A § 57 se potom dále zabývá cíli středního vzdělávání: *„Střední vzdělávání rozvíjí vědomosti, dovednosti, schopnosti, postoje a hodnoty získané v základním vzdělávání důležité pro osobní rozvoj jedince. Poskytuje žákům obsahově širší všeobecné vzdělání nebo odborné vzdělání spojené se všeobecným vzděláním a upevňuje jejich*

hodnotovou orientaci. Střední vzdělávání dále vytváří předpoklady pro plnoprávný osobní a občanský život, samostatné získávání informací a celoživotní učení, pokračování v navazujícím vzdělávání a přípravu pro výkon povolání nebo pracovní činnosti.“

Vysoké vzdělávání pracuje už v jiném režimu, ale ráda bych podotkla, že z pohledu vychovatelky v ústavní výchově vysokoškolští studenti v dětských domovech rodinného typu nemají lehký život a platí i pro ně základní omezení Vnitřního řádu. A to i přesto, že už dosáhli věku osmnácti let a někteří se mohou blížit i věku dvaceti šesti let. Hovoříme o zákazu požívání alkoholických nápojů, kouření, ale i potřeby soukromí pro sexuální život nebo obyčejné soukromí na studium nebo pozdní návraty domů v nočních hodinách. A to nikoli z důvodu flámování, ale například brigád. Záleží na řediteli zařízení, jak je ochoten pro tuto věkovou kategorii Vnitřní řád upravit nebo přizpůsobit, nicméně alkohol, návykové látky a ani sex již zletilých osob do dětského domova rodinného typu nepatří.

Jak dále ukáže tato diplomová práce, výše uvedené cíle ze školského zákona jsou pro výchovu v ústavních zařízeních vskutku vysoké a zatím opravdu jiné nenalezneme.

Já jsem potřebovala nějaké opěrné body, ke kterým dětský domov nasměruje své úsilí ve výchově. A tak jsem si pečlivě prostudovala RVP pro základní vzdělávání, inspirovala se a vykopírovala tzv. kompetence.[7]

RVP stanovuje pro předškolní, základní i gymnaziální vzdělávání stejné klíčové kompetence. Tyto kompetence na sebe promyšleně navazují a jejich úroveň, která je popsána v každém z rámcových vzdělávacích programů, postupně graduje s tím, jak vyspělí jsou žáci na jednotlivých stupních vzdělávání. V RVP ZV se jako klíčové kompetence uvádějí:

- *kompetence k učení*
- *kompetence komunikativní*
- *kompetence k řešení problémů*
- *kompetence sociální a personální*
- *kompetence občanské*

[7] https://clanky.rvp.cz/clanek/c/Z/335/klicove-kompetence-v-rvp-zv.html 28.3.23

- *kompetence pracovní*

Už jsem zmínila, že Zákon 109 o ústavní výchově informuje pouze o tom, že výchova se zaměřuje na složky výchovné, vzdělávací a sociální. ŠVP zmíněného gymnázia v Brně uvádělo jasné kompetence absolventa tohoto ústavu. Z těchto podkladů jsem vytvořila **Kompetence odcházejícího klienta z ústavní výchovy do samostatného života.**
Navíc jsem tyto kompetence rozdělila do tří kategorií, jak radí Zákon 109. A tak v našem ŠVP vznikl **Profil svěřence, který úspěšně prošel výchovným procesem** podle Z109/2002 Sb. Profil se prezentuje ve třech oblastech, z nichž každá oblast skýtá dvě přináležející kompetence.

- **Oblast výchovná:**
  - **Kompetence k řešení problémů**
  - **Kompetence komunikativní**
- **Oblast vzdělávací**
  - **Kompetence k učení**
  - **Kompetence pracovní**
- **Oblast sociální**
  - **Kompetence sociální a personální**
  - **Kompetence občanská**

Toto systémové roztřídění se stalo skutečným srdcem našeho ŠVP v letech 2015-2019.
V dětském domově jsme totiž dosud používali pouze tzv. Roční plán. Každá kmenová teta si podle měsíců v roce a ročních období naplánovala určité druhy činností pro svou skupinu. RP se skládal z návštěv kulturních akcí a zařízení, sportovních parků, výletů, plánovaly se tam vánoční a velikonoční jarmarky, sezónní pečení (vánoční cukroví) a vyrábění, například keramiky. Dále také různé soutěže – sportovní, či kulturní. Také ale Roční plán počítal se splněním **určitých cílů** ve výchově konkrétních dětí. A tak jsem náš čerstvě narozený ŠVP propojila s Roční plánem DD Mikulov. Cíle pro výchovu jsem uspořádala podle zmíněného srdce ŠVP.
Ve stejném roce vzešel na dětské domovy zcela nový požadavek na vytvoření tzv. Programu Rozvoje Osobnosti Dítěte nebo-li PROD.

Určitou metodiku jsme pro tento dokument získali, ale v podstatě to bylo též ve stylu „tvořivosti se meze nekladou“. PROD jsem postupně zapracovala jako další součást našeho ŠVP.

ŠVP DD Mikulov tedy tvořily:

- Identifikační informace, které požaduje Z 561/2004, §5, odstavec2
- Organizační řád
- Vnitřní řád DD Mikulov
- Roční plán
- PROD, který se v budoucnu stal významným strategickým nástrojem k dosahování cílů stanovených ve výchově jedince a postupně převzal plnění cílů ve výchově z Ročního plánu.
- V roce 2017 dále vstoupily do hry tzv. Standardy kvality péče o děti v zařízeních pro výkon ústavní a ochranné výchovy a preventivně výchovné péče[8], o kterých už jsme výše hovořili.

S tímto ŠVP jsme vystačili zhruba pět let. Upřímně řečeno, pořád to ale nebylo ono. V následujících letech jsem absolvovala několik dalších školení na dané téma. Při naší každoroční tvorbě nového ŠVP jsem začala tety nutit, aby v Ročním plánu sladily přehled svých plánovaných aktivit s **cíli ve výchově** jednotlivých dětí. To bylo těžké. Chtěla jsem konkrétně vědět, proč dané životní náplně a činnosti pro své děti navrhují. Za jakým účelem a cílem. Tety to rády bojkotovaly. Pro rodinnou skupinu je jednodušší pracovat skupinově a plánovat činnost pro všechny děti z rodinky stejně. Jako ve škole. Roční plán často vypadal například takto:

„Říjen 2019 – přírodovědná vycházka.

Cíl – vycházka v přírodě, děti jsou v přírodě.“

Každoročně jsem vynakládala značné úsilí, abychom společně vytvořili smysluplný ŠVP s individuálním zaměřením na potřeby jednotlivých dětí. Nabízely se dvě možnosti. Buď tento dokument bude fungovat jako tzv. „papír pro papír“, jak to někteří vnímali, nebo vytvoříme něco smysluplného, účinného, co naši práci s dětmi posune dál.

[8] http://archiv-nuv.npi.cz/t/publikace-ustavka/standardy-kvality-pece-o-deti-ve-skolskych-zarizenich-pro.html

5.2. Dramatická výchova - dosavadní zkušenosti

V celém tomto období jsem si také neustále víc a víc uvědomovala sílu dramatické výchovy. Je to nástroj, který při mé práci prokazuje výsledky. Během přípravy na vyučování, kdy se s dětmi učíme a děláme úkoly do školy, jsem ji často používala. Při učení zeměpisu s dívkou s lehkou mentální retardací jsme fiktivně zaletěli do Plzně a přivezli si pivo, na vinohradech u Mikulova a Valtic jsme sklízely hrozny a lisovali z nich víno. Zjistily jsme, že i kukuřice patří mezi obiloviny a zkoušeli mlít její zrnka. Když dotyčná dívka donesla po velmi dlouhé době ze zeměpisu jedničku, seděla u oběda a hlubokým hlasem lakonicky utrousila směrem ke mně: „Ona to umí učit."

Mezi naše významnější dosavadní zkušenosti s dramatickou výchovou v domově mimo jiné patří:

- Vytvoření divadelní skupiny Unit (název podle přání skupiny) – toto uskupení vzniklo v době mého dobrovolnictví v DD Mikulov v roce 2009. Setkávala jsem se po dobu jednoho roku se skupinou dětí – veskrze romských – ve staré modlitebně metodistické církve, která byla před rekonstrukcí. Tam jsem pochopila, že romské děti milují improvizaci. Vznikaly malé etudy z improvizací na daná témata a touto metodou jsme postavili za rok celé představení, které ovšem nikdo nikdy neviděl. Vždy, když byla příležitost hrát, děti bez diskuze odjely domů na své dovolenky a já je v jejich volném čase k ničemu nepřiměla. Žel, později, když jsem nastoupila do DD jako profesionál, bylo již mnoho z mých herců ve výchovných ústavech, později ve vězení.
- Účinkování na přehlídkách umělecké tvořivosti dětských domovů Nejmilejší koncert. Zde děti nejraději tančily, ale pak jsme začali pomocí tance skládat i malé příběhy.
- Hejbejte se a zpívejte s Hankou Kynychovou – zde šlo výhradně o pohyb. Nicméně choreografie často zahrnovaly i příběhy, pro malé to byly pohádky z Večerníčků, atd.
- Představení, která se nám povedla vytvořit a měla výsledek jsme dále hráli například v domovech důchodců, v klubech seniorů v Mikulově, v Břeclavi a přilehlých obcí.
- Jednotlivá představení při Návštěvních dnech nebo Vánočním setkání v DD včetně loutkového.

- Malá indiánská pohádka, ve spolupráci s Univerzitou Palackého Olomouc.

Obrázek 1
Představení Nejmilejší koncert 2019 Malá indiánská pohádka

Obrázek 2
Po představení Nejmilejší koncert 2019 Malá indiánská pohádka

5.3. Příklady odchodů dětí do života z praxe

Během mého působení v DD opustilo náš domov mnoho zletilých dětí a s politováním jsem nucena přiznat, že procento neúspěšnosti jejich zařazení do běžného života je skutečně vysoké. Za neúspěšnost považuji pobyt ve vězení, život na ulici, život z dávek sociálního zabezpečení, získávání finančních prostředků nezákonným způsobem - nejčastěji krádežemi, prostitucí nebo distribucí drog. Dále jako neúspěšný považuji vstup do samostatného života jedinců závislých na alkoholu nebo jiných návykových látkách. Sem zahrnuji i závislost na nikotinu, která možná běžným občanům velké potíže nepůsobí, ale v našem případě závislé děti na nikotinu, které nemají pravidelný zdroj finančních prostředků, jsou i pouhými cigaretami, dnes elektronickými cigaretami, nikotinovými sáčky a vapováním, dovedeny k získávání finančních prostředků na tyto požitky nelegálně, obvykle krádežemi.
Z celkového počtu dětí, které dnes mohu považovat za skutečně úspěšné v tom, jakým způsobem žijí, byly zhruba dvě třetiny aktivními účastníky a reprezentanty našeho domova v přehlídkách a soutěžích s kulturním zaměřením, ať už to byl tanec nebo dramatická výchova s nějakým divadelním tvarem.
Za úspěšný životní styl zde považuji to, že mladý dospělý má stálé zaměstnání nebo studuje a pracuje a dále, že má své bydlení nebo spolubydlení, které je schopen samostatně financovat. Umí hospodařit s finančními prostředky, které získává legální cestou.
Dále je schopen navazovat kvalitní sociální vztahy v místě, kde žije, pracuje nebo studuje. Za kvalitní sociální vztahy považuji vazby s lidmi, kteří nejsou zatíženi kriminálním chováním a sociálně patologickým jevy tak, že ovlivňují své okolí k obdobnému způsobu života.
Jako příklad úspěšných dětí uvedu tři příklady plus jako bonus neúspěšného chlapce, který ale na naši dramatiku ve své bídě stále vzpomíná a tyto vzpomínky osvětlují jeho současné temné životní peripetie.

1. Vysokoškolák, který se už osamostatnil, žije v Praze a je poměrně úspěšný. Díky vztahu s dívkou se seznámil i s její rodinou. Toto je velice důležité pro naše děti, zesiluje to naději, že nezůstanou osamělé. Tento chlapec se od své biologické rodiny prakticky

odpoutal, i když na dálku jakýsi konverzační vztah s matkou udržuje. K chlapcově přechodu do dospělosti intenzivně přispívalo studium na Konzervatoři Duncan Center v Praze. Viděla jsem nejen jeho taneční úspěchy, ale také to, jak ho ovlivňují především "vedlejší produkty", vznikající při tvorbách divadelních představení. Ty ho vzdělávaly, kultivovaly. Objevoval nové životní hodnoty a postupně se dlouhým a bolestivým procesem zbavoval svého osobního největšího komplexu – romského etnika a barvy pleti. S tím vším se umění jako takové v jeho životě statečně potýká a dnes lze říci, že dochází k vnitřní integraci. Chlapec se identifikoval sám se sebou.

2. Jiný chlapec po odchodu z dětského domova udělal coming out. Celou dobu jsme věděli, jaká je jeho sexuální orientace, ale on se v prostředí dětského domova neodvážil vyjít s pravdou ven. Asi i proto, že byl Rom a jeho rodina s třemi staršími bratry, kteří všichni opět prošli vězením a byli to velice ostří hoši, by podle jeho očekávání zareagovala silnou agresí. Nakonec, i když měl v Mikulově zařízený sociální startovací byt a práci v pekárně (vyučil se cukrářem), zmizel kdesi v Ostravě. Dnes žije v Karviné s přítelem, chodí do práce a žije poměrně pěkný život. Stará se o svých pět neteří a pomáhá své sestře s výchovou dětí. Tento chlapec byl mimo jiné nadaný tanečník a rád s námi vyhrával nejen taneční soutěže dětských domovů. Každoročně se účastnil projektu Nejmilejší koncert, kde jsme účinkovali i v dramatické kategorii a dále v soutěžích nadace Hejbejte se a zpívejte s Hankou Kynychovou. Díky těmto a podobným počinům přispívala dramatická výchova k navázání upřímných přátelských vztahů nejen vzájemně mezi dětmi, ale také mezi mnou a dětmi. Naše představení "Neumírej" působilo i terapeuticky. Tento hoch v něm tančil a hrál hlavní roli a postupně on sám začal přispívat do našich zkoušek svou invencí a svými nápady. Jeho inteligence nebyla podle pedagogicko-psychologické poradny příliš vysoká. Základní vzdělávání absolvoval na Základní speciální škole praktické v Mikulově. Přesto byl schopen vytvořit i taneční choreografii pro naše taneční vystoupení "Bright eyes". Zde tančil s dívkou mladšího školního věku, psychiatrickou pacientkou, silně medikovanou, která trpí nepříjemnými a silnými ataky opozičního vzdoru a agrese nejen verbální, ale i fyzické. K choreografii představení jsme vytvořili

příběh o pohádkovém snu. Při pravidelných zkouškách nedostala dívka ani jeden záchvat a tančila výborně. Měla ze svého tanečního partnera ten správný respekt. Dokonce se naučila zvedačku a svou kategorii ten rok v Nejmilejším koncertu společně vyhráli.

3. Dívka, která dnes žije v Mikulově ve startovacím bytě. Otázku startovacích bytů pro naše děti zatím ochotně pomáhá řešit sociální odbor na městském úřadě v Mikulově a uvádím to zde jako skutečně velmi pozitivní příklad dobré praxe. Dívka opustila naše zařízení před dvěma lety. Vyučila se sice kadeřnicí, ale zkřížená lateralita jí působila v praxi značné potíže. Dnes pracuje v restauraci, kde si vytvořila svou pracovitostí pevnou pozici a je evidentní i její kariérní postup. Patřila mezi velice aktivní děti v oblasti dramatické výchovy, nejvíce tance, ale i dalších dramatických počinů. Je schopna navazovat sociální vztahy. Na druhé straně si ale velice bedlivě střeží, s kým se sblíží a s kým ne. S biologickou rodinou se nestýká, kromě mladší sestry, která ještě stále pobývá v našem zařízení. Mementa pádů jejích spolubydlících a přátel nejen z našeho dětského domova jsou pro ni velice živá.
4. Jako slíbený bonus uvedu příběh chlapce, který účinkoval v našem dramatickém počinu Úsporná pohádka od Jana Wericha. Bylo to vystoupení recitační. Rozdělila jsem role a roli Chlapa jsem přidělila tomuto chlapci, jehož příběh, bohužel, nepatří k těm pozitivním. Nicméně na náš společný zážitek dodnes vzpomíná, sejdeme-li se na sociální síti. Jeho replika zněla: ... „*Ne, teď ne! Chce se mi spát, je noc a den a noc. Pak jsem zas fit! Jen mít čas, chléb a sůl a džbán! Moh bych být živ… živ líp…*“ Myslím, že jen málokdo si dokáže představit, jaké úsilí jej stálo naučit se těchto pár vět. Byl to chlapec z velice sociálně slabé rodiny. Byl přeřazen ze základní školy na školu speciální. Pak ovšem vstoupila v platnost zákonná úprava o inkluzi a hoch musel ze své školy zpět na klasickou základní. Netrpěl totiž mentální retardací. Asociální poruchy a poruchy chování i učení z této úpravy zcela vypadly a tento chlapec ještě celou devátou třídu terorizoval na základní škole nejen spolužáky, ale především učitele. Všichni jsme věděli, že mu role Chlapa mimořádně přistane, a i on se s ní okamžitě ztotožnil. Byl to totiž zloděj par excellence. (Tím ho nechválím.) Recitaci jsme zkoušeli dnes a denně. Všichni mu fandili a pomáhali mu. Napovídali. V soutěži v dramatické kategorii Nejmilejšího

koncertu získala celá skupina Mimořádnou cenu poroty za výkon paměti. (Porota umí ocenit úsilí dětí z dětských domovů naučit se něco zpaměti). Ovšem tento chlapec se zatím ve společnosti dobře neuplatnil. Je součástí kriminálního podsvětí v Břeclavi. V tomto případě mu dramatická výchova poskytla zatím pouze hezké vzpomínky na dětství a na činnosti v dětském domově v jeho současných těžkostech.

Výše zmíněné počiny mají ovšem jeden zásadní nedostatek. Děti se celoročně účastnily pouze aktivit pro dětské domovy. Pro Nejmilejší koncert nebo Hejbejte se a zpívejte naše umění stačilo. Děti ale stále žily v uzavřené komunitě. Neměly skutečné srovnání s dětmi z rodin z "normálního světa". To jsem si hodně uvědomila při péči o našeho studenta konzervatoře Duncan Center v Praze. Jeho výkony byly velmi dobré. Ale sociální a osobnostní vzorce chování narážely na zcela jiný svět, než byl zvyklý. Spolužáci v jeho třídě neuměli jednat s jeho způsobem chování v určitých situacích a naopak. On některé situace a vztahy mezi lidmi- spolužáky či učiteli- vůbec neuměl přečíst. Byl zvyklý se prosazovat tvrdě, soupeřit, poměrně silně manipulovat, citově vydírat, a to s velkou razancí. On vnímal své chování jak standardní, ale vypadával z kolektivu. Nedokázal se ztotožňovat jednak "s bílými-gádži" a jednak s kolektivní prací třídy, což bylo pro společná vystoupení zásadní. Zároveň ale tento umělecký studentský život chlapce vyučoval, působil na něho v průběhu let a dnes je vidět, že se mnohých vzorců chování pokusil zbavit. Včetně sklonům k šikaně slabších a zneužitelných. Prošel dlouhou cestou sebeurčení, kdy musel hledat svoji originální unikátní cestu, jak jít v proudu bílých souputníků a zároveň si zachovat svou romskou podstatu a využít ji v dobrém slova smyslu. Talent, tanec, hudba, umělecké založení osobnosti, nakonec i schopnost se učit, což nalezl v podstatě až při přípravě na maturitu, začaly pomalu vystupovat do popředí.
Zatoužila jsem po tom, abychom se s našimi dětmi z ústavní výchovy dokázali též vmísit mezi ostatní "z rodin". Abychom se mohli přihlásit například na Dětskou scénu nebo kamkoli, kde se nesetkají jen dětské domovy nebo výchovné ústavy. Aby se naše děti mohly více přiblížit v dramatické výchově realitě a učit se od ostatních dětí. Existuje takový festival bez tvrdé soutěže?

V další podkapitole se chci zmínit o mém celoživotním vzoru a inspiraci pro práci ve výchově dětí. Pokoušíme se dětem nabídnout to, co jim nebylo dopřáno, ať už v jejich biologické rodině nebo v ústavní výchově. Vzdělání a výchova – kdo by odolal nečerpat ze zdroje nejpovolanějšího.

5.4. J.A. Komenský

J. Á. Komenský mě provází již více jak 30 let. Svým životem, svými spisy, svým vyučováním a svým způsobem života sdělil nejen jedinci, ale také národu, potažmo světu, že základem každého člověka a jeho lidství je charakter. V jeho mnohých citátech vidíme, že jako rozený pedagog věřil ve výchovu a vzdělávání, bez nichž by člověk nebyl člověkem, ale toliko Božím hovadem. Přes veškeré nástrahy života, ať už to byla válka, emigrace, mor nebo požár, který pozřel většinu jeho spisů, neztratil naději, protože věděl, že ráj člověka je v jeho srdci. Pokud tedy člověk má v srdci zdroj života – v jeho případě Krista. Byl biskupem Jednoty bratrské, která se na vzdělávání mimořádně zaměřovala. Komenského spisy byly vždy plné lásky a touhy po obrácení se lidstva k dobrému. Lze říci, že s tímto motivem psal i maminkám. Jako pedagog, kazatel, ale i otec se snažil sdělit, že dítě potřebuje mateřskou a samozřejmě otcovskou lásku. V rámci této lásky ale také kázeň a vytyčené hranice. Kladl důraz na Boží bázeň, která v tomto případě hranice poskytovala. Podobně, jako později v naší současnosti Dr. Ross Cambell[9], docent Zdeněk Matějíček, profesor Josef Švejcar, doktorka Jiřina Prekopová a mnoho dalších se věnoval péči, výchově a vzdělávání dětí a mládeže a zdravým vztahům v rodině. Tito všichni ostatní však z Komenského sami čerpali a studovali jeho spisy. V Komenského pojetí se výše zmíněná láska sice zdá být nenahraditelná, ale Komenský, sám sirotek, nabízí východisko – v lásce Boží. Je to jeho osobní životní zkušenost, jeho zdroj, kde čerpal sílu ve svém vskutku nelehkém životě.

V letech 2003–2012 jsem pracovala v mateřských centrech. V té době jsem vystudovala sociální pedagogiku na Masarykově Univerzitě v Brně a moje bakalářská práce pojednávala právě o mateřských

[9] Ross Campbell, Potřebuji tvou lásku

centrech na Jižní Moravě. Základem a inspirací pro tuto práci mi bylo dílo J.Á. Komenského, konkrétně Informatorium školy mateřské, Vševýchova-Panpaedia, ale také další Komenského knihy se svým odkazem budoucím generacím. Určité principy, které jsem si o rodině a výchově dětí za ty roky osvojila, se mi dodnes jeví jako poctivé.
Tento odkaz a mé zkušenosti z uplynulých let jsem se snažila uvádět do praxe i v našem dětském domově. Pro práci kmenových tet je nezbytné vědomí, že v určitých oblastech suplují matky jim přidělených dětí. Zároveň jsme ale povinni pracovat s biologickými matkami dětí, umístěných v ústavní výchově. Protože matky existují a my s nimi přicházíme často do styku. Podobně pracujeme i s bývalými nebo budoucími potencionálními pěstouny. Informatorium školy mateřské považuji i dnes za aktuální klasický nadčasový podklad. Uvádím tyto zkušenost z praktického života:

Po příjmu nových dětí do našeho domova se obvykle zaktivizují některé maminky, které své děti začnou navštěvovat a slibují jim okamžitý návrat do rodiny přesto, že je nereálný a vykonaný soudní příkaz nemohou zvrátit planými sliby. K tomu všemu nosí dětem různé dárky. Konkrétně dvěma chlapečkům ve věku tří a čtyř let přinesla jejich matka každému dvoulitrovou láhev Coca-coly, cukrovou vatu v kelímku a laciné cukrovinky. Oba chlapci již měli při nástupu do našeho zařízení zcela zkažený chrup, přední zuby téměř vyhnilé. K tomu diagnózu ADHD. Viděli jsme proč. A tak započala výuka matky na téma, že nejlépe pro její syny bude, přinese-li jim příště spíše ovoce nebo knížku.
Jiná maminka poslala své dospívající dceři v době, kdy dívka onemocněla mononukleózou a měla přísnou jaterní dietu, na dceřinu žádost do domova balík. Ten obsahoval slaninové tučné rohlíky, brambůrky a balíčky čokolády Milka.
Nebyly výjimkou matky, které přišly na návštěvu za svými nejen nezletilými dětmi, ale několikrát i dětmi ve věku pod patnáct let a hned za brankou naší zahrady si společně zapálily cigarety a klepaly popel na chodník. Byly překvapené, když se dozvěděly, že kouření je do osmnácti let zákonem zakázáno.
„V mravech a ctnostech mají býti malé dítky učeny: Střídmosti, aby si zvykaly jísti a píti podle přirozené potřeby, nad potřebu se nepřecpávati a nepřelévati. Slušnosti, aby zvykaly dobrým způsobům

v jídle, pití, v oděvu a všelikém ošetřování těla.“ (J.A. Komenský, Informatorium školy mateřské, str. 22)

Výsledky naší spolupráce s dospělými matkami dnes začínají nést ovoce:
Matky, či rodiny přešly z defenzivy, přestaly se bránit či útočit na naše zařízení, na tety, na ředitelku, na OSPOD, atd. Začaly spolupracovat, skutečně se některé naučily nejen změnit stravovací návyky, ale děti si začaly poměrně pravidelně brát domů na dovolenky. Některé matky či manželské páry navštěvovaly rodinné sezení u psycholožky společně s dětmi. Začali jsme od matek dostávat dárky, často ručně vyrobené. Jednou jsme dokonce obdrželi krabici třiceti ručně háčkovaných medvídků pro každého člena personálu a pro každou tetu. Medvídci ale čpěli cigaretovým kouřem a zápachem neuklizeného domova. Před rozdáním jsme je museli vyprat. Vyladění vzájemných vztahů a tzv. „vykolíkované hřiště“ podpořilo konsolidační vliv na vnitřní integraci dětí. Děti se uklidnily, časem zjistily, že matky či rodiče s dětským domovem nejsou ve válce, v rámci možností se eliminovaly lži a fabulace. Ve čtyřech případech se dítě navrátilo zpět do rodiny. Dlužno říci, že ne vždy je takový návrat provázen pozitivními výsledky. V jednom případě navrácená dívka následně opět skončila v ústavní péči.
Práce s rodiči našich dětí se jeví jako klíčová. Proto kladu důraz na VVP v tom, jak dítě zná svou rodinu, jak s ní spolupracuje dětský domov, jak se dítěti uchovává v paměti příbuzenstvo a lokalita, kde jeho rodina žije. To vše samozřejmě za předpokladu, že rodina není dítěti nebezpečná. Což ovšem nelze vždycky stoprocentně vypátrat.

Komenský mi byl nápomocen i v těžkém úkolu získat pro naše děti motiv ke kompetenci občanské. Uplatnila se Vševýchova. Troufám si říct, že pro dítě z dětského domova je občanská kompetence z mnoha důvodů těžko dosažitelnou metou. Pro naše chovance, a to i zletilé, dospělé, bývá totiž občanství jako takové hůře srozumitelným pojmem. Děti pocházejí z rodin, které, jak už jsem vícekrát uvedla, jsou sociálně slabé, často zatížené sociopatologickými jevy. Z domova, až na výjimky, k těmto kompetencím vedeny nebývají. Spíše naopak přicházejí vytrénované v krádežích, závislé na nikotinu, někdy s nevhodnými sexuálními zkušenostmi. Takové dítě nemá příklad

v rodině, ale musí se učit žít samo za sebe s nově získávanými motivy – jak budeš ty sám osobně žít, pracovat, tvořit, zajímat se o své okolí, tak budeš na sklonku života ty sám osobně bilancovat, ubírat se ke konci.

„*Statnému stáří jsme dali za úkol těžit z prožitého života. Ale jak to udělat? Za prvé zastavit se, ohlížet se na všechno své, co už minulo, radovat se z toho, co bylo učiněno dobře, a pomýšlet na nápravu toho, co bylo uděláno nedobře.“ (*J. Á. Komenský, Vševýchova, str. 242)

V praxi vést děti k zaujatosti pro občanský život, o přesah života ve smyslu kvalitně ovlivňovat své okolí v místě, kde žije, není jednoduché. Pro ilustraci uvedu další příklad z praxe:

Osmnáctiletý mládenec, žijící v našem zařízení od svých čtrnácti let, protože si sám zatelefonoval o pomoc na Linku bezpečí, byl ve spolupráci s policií a OSPOD umístěn do DD Mikulov. Úspěšně se vyučil zedníkem. Během let prožitých v našem domově jsme mu naspořili z jeho sirotčího důchodu po zesnulém otci 250 000,- Kč. Chlapec byl schopen získat řidičský průkaz a za část peněz ze sirotčího důchodu si koupil staré ojeté auto. Byl přijat do zaměstnání jako poměrně šikovný učeň z učiliště, které mu dalo dobrozdání. Ředitelka našeho zařízení po dohodě s chlapcem zaplatila na tři měsíce nájem v městském bytě, který jsme získali ve spolupráci s městem Mikulov. Nájem financovala z tzv. odchodného, což jsou finanční prostředky, které podle Zákona 109 domov nebo ústav vyplácí chovanci při odchodu do samostatného života.

Vypadlý sáček s marihuanou ze šatníku chlapce v jeho pokoji nás předběžně varoval. Ale to už bývalý chovanec odcházel zároveň se svým spolubydlícím z pokoje v DD a oba se přestěhovali do výše uvedeného bytu. Netušili jsme, že za zbylý obnos téměř dvou set tisíc korun nakoupili „matroš“, marihuanu od místních překupníků za účelem její další distribuce po našem městě. Chlapci se z dětského domova odstěhovali koncem června a v průběhu září neměl náš již bývalý chovanec ani auto, ani řidičský průkaz, ani práci a ani peníze na nájem bytu, který společně s kamarádem vybydlili, zničili, peníze utratili a marihuanu zkonzumovali z velké části sami. Když na konci měsíce seděl opět u nás v domově a plakal, balil si tentokrát na cestu do samostatného života do ubrousku chléb s paštikou, který ještě před čtyřmi měsíci pohrdlivě vyhazoval nejen do koše, ale občas i z okna.

Čím více jsem studovala podklady a materiály k tvorbě našeho VVP, tím více jsem začala chápat, že vedení a výchova dětí ke kompetencím, jak je uvádí RVP pro předškolní, školní i středoškolské vzdělávání nebude mít smysl, pokud se cíleně a jednoznačně nezaměříme na výchovu dětského **charakteru.**

Ústavní výchova často spoléhá především na dodržování pravidel. Se striktním dodržováním pravidel jsem se setkala nejen v dětském domově rodinného typu, ale i při vzdělávacích aktivitách a akcích pro pracovníky v ústavní výchově. Důraz na pravidla a vlastně „zákony“ ve výchovných ústavech jsou bezprecedentní základ pro práci s jejich chovanci. Avšak pravidla je možné lehce obejít a pokud dítě není otevřené, se svým charakterem nemusí dělat nic.

Potřebovali jsme hledat cestu k pochopení a prožití, že lhaní, podvody, krádeže, násilí, závislosti, jsou právě ty podstatné důvody, pro které selhávají jejich vlastní rodiny. Pochopení, že cestou směrem ven z ústavní výchovy, a především udržení se na té cestě, může být pravda, poctivost, čisté svědomí, láska nebo přátelství.

„*Tolik, že všechno na světě nosí škrabošku a nikdo nikomu nevěří, neboť všechno je plno lsti, klamů a osidel a následkem toho plno předstírání a zatajování, úskoků a úkladů. Nemůže se věřit žádným slibům, smlouvám, přísahám, pečetím, dohodám, svědectvím a vysvětlením.“* (Hanuš, Janův breviář, str. 17)

Lhát je pro děti, které k nám přicházejí, přirozená věc. Někdy jdou věci tak daleko, že dítě ani nerozlišuje mezi pravdou a lží, ryzostí a fabulací. Existují i situace, kdy psychika dítěte svou lží vlastně chrání je samotné před možným emocionálním šokem, který při pravdivé percepci nemůže dítě v dané situaci unést[10]. Vždyť který školák, dokonce i předškolák zpracuje ve svém vědomí to, že ho rodiče, potažmo matka, nechala v ústavní péči a už ani nestojí o jeho návrat do domácího prostředí? Dítě se brání dané skutečnosti a ze své situace obviňuje dětský domov, obviňuje ze své situace OSPOD, brání se záští ke své kmenové tetě, agresí vůči ostatním dětem. Jak pracovat s pravdou?

Péče o děti v našich podmínkách už si dávno nevystačí pouze s praxí sociálních nebo speciálních pedagogů, jejichž vzdělání Zákon

[10] Marie Vágnerová, Psychopatologie pro pomáhající profese, str. 58

563/2003 Sb. o pedagogických pracovnících vyžaduje. Do pedagogické praxe se dále zapojují i instituce, které jsem již uvedla v kapitole Charakteristika dětského domova Mikulov na str. 8 této práce. Děti, které k nám přicházejí do péče, si přinášejí celou škálu poruch vyplývajících z jejich anamnéz.
Nejčastější diagnózy[11], jimiž trpí naše děti, bývají:

- Citová deprivace
- Poruchy učení (nejrůznější formy dys, včetně zkřížené laterality, apod.)
- ADHD, ADD
- V praxi se potkáváme se syndromem CAN[12]
- Poruchy chování (jedná se o různé formy asociálních poruch chování, opoziční vzdor, hyperkinetická porucha, histriónská porucha, afekty, agrese)
- Děti, které žijí v ústavu většinu svého života, trpí institucionální poruchou, kde se projevují znaky tzv. hospitalismu. Dítě prochází většinou pouze formálními vztahy, tzn. že v podstatě velmi těžko navazuje hlubší citové pouto k jakémukoli jinému člověku.

To vše samozřejmě prakticky ovlivňuje naši práci a s tím školský zákon 561/2004 Sb. úplně nepočítá. Ani s absencí hluboké citové vazby dítěte k jednomu nebo více osobám.[13] Ve výhodě se v našem případě ocitají děti, které se dostanou do zařízení ve vícečetných sourozeneckých skupinách a pokud jsou mezi nimi vazby, jsou této absence ušetřeny.
Pokud dítě žije bez hlubokých citových vazeb k člověku nebo blízkým lidem (matka, rodiče, sourozenci, babička, atd.), ztrácí zásadní motiv k tomu, chovat se charakterně. Mravy a morálka jsou na opačně straně jeho hodnotového spektra, což je jedním ze znaků poruchy chování. Dětem je jedno, co si kdo myslí, jak kdo zareaguje. Dokonce naopak bývají na své excesy a delikty v kolektivu hrdé.
Kdysi jsem na zahradě našeho domu vedla rozhovor se čtrnáctiletým romským chlapcem.

[11] Marie Vágnerová, Psychopatologie pro pomáhající profese
[12] https://sancedetem.cz/syndrom-can, 20.4.23
[13] https://sancedetem.cz/attachment-o-dulezitosti-citoveho-pouta-v-zivote-o-jeho-poruchach-leceni (citová deprivace), Vágnerová (Psychopalogie pro pomáhající profese, str. 597, 600, 607)

„A Davide, proč vlastně potřebuješ tu svoji temnou stránku?“
„Přece abych přežil.“

Dokumenty jako RVP nebo ŠVP bývají obvykle suché stručné předpisy. Při práci na našem VVP jsem se nakonec inspirovala dalším dílem J.A. Komenského, a to je Orbis pictus. Tím se náš VVP a PROD stal pro děti snesitelnějším. Děti skutečně mohly začít na tvorbě těchto dokumentů participovat, jak to správně podle závěru ČŠI má být. Poprvé jsem do našeho programu začala vkládat ilustrační a motivační obrázky. Obrázky a doplňovačky v PRODU a ve výchovné práci dnes hrají důležitou roli. S dětmi si každoročně znázorňujeme strom nesoucí ovoce. O tomto způsobu tvorby nejen PRODU pojednává tato práce v dalších kapitolách. Další významnou publikaci Komenského Didaktiku jsme uvedli do praxe ve smyslu známého „škola hrou“. Krátké scénky či etudy používáme nejen při výuce dětí a přípravě na vyučování na druhý den do školy, ale také při výchovných nebo primárně preventivních činnostech. Například:

1) Už při dávných setkáváních s romskou divadelní skupinou UNIT jsme improvizovali na zadané téma: Rodina čeká na svého syna, aby s ním oslavila jeho patnácté narozeniny. Syn však přijde domů pozdě, a ještě v podnapilém stavu. Jak budete situaci řešit? Děti se do rolí skutečně položily a v mžiku sestavily rodinu nejen z otce, matky, dětí, ale hrály tam role i dědové, babičky, tety a další příbuzní. Sehrávaly autentické zkušenosti z domácích hádek a půtek, při kterých se uchylovaly i k násilí, samozřejmě v náznacích, v divadelním stylu. Díky tomuto bezprostřednímu znázornění nechaly diváka, v tomto případě mne, nahlédnout pod pokličku soukromí v jejich domácím prostředí. Při reflexích, když jsme si scénky nahrávaly a následně pouštěly – tehdy ještě na televizi prostřednictvím přehrávače - členové divadelní skupiny nadšeně komentovali svá vystoupení, vysvětlovaly a zdůvodňovaly chování jednotlivých členů rodiny.
2) Později už v dětském domově jsme několik odpolední věnovali prevenci sociálně patologického chování. Děti ve skupinkách dostaly za úkol znázornit situaci, kdy v rodině je na návštěvě kamarádka matky, dále stará babička, sourozenci, někdy otec. Do těchto improvizací se nadšeně zapojily i službu konající tety.

Zadané téma bylo: Po příchodu domů dcera rodině oznámí, že je těhotná, ale víme, že ještě navštěvuje základní školu. Děti opět náruživě improvizovaly. Jejich reakce byly natolik upřímné a pravdivé, že jsme roli otce museli postupně vyřadit, protože v etudách vždy docházelo k domácímu násilí.

Dramatická výchova se projevila jako účinný nástroj, jak děti dovést ke sdílení během reflexí v bezpečném prostředí a vzácných okamžicích vzájemné důvěry.
Pro děti ani tety v dětském domově není jednoduché neustále hledat výrazný ideál nebo vzor, ke kterému se můžeme snažit přiblížit. Komenský nám jej však nečekaně nabídl.

5.5. Labyrint světa a ráj srdce

Labyrint světa a ráj srdce se mi opět po letech dostal do rukou v roce 2019. Zatímco předcházející díla Komenského mne provázela životem již dlouho, na tuto knihu jsem se zaměřila až teď a podrobněji ji prostudovala. Tušila jsem, že by k nám v tuto chvíli mohl autor promluvit nově a aktuálně. Byla to trefa do černého. Poutník, který hledá, čím se v životě stane.
„Když jsem dorostl do věku, ve kterém začíná lidský rozum chápat rozdíl mezi dobrým a zlým, a když jsem spatřil všechny ty stavy, skupiny, povolání, zaměstnání a způsoby myšlení, které se mezi lidmi vyskytují, musel jsem začít vážně uvažovat, ke kterému houfu lidí se připojím a jak strávím svůj život.“ (Komenský, Labyrint světa a ráj srdce, str. 15)
Poutník vstoupí do labyrintu světa a pod vlivem svého průvodce Mámení a Všudybuda se začne bludištěm světa prodírat. Začne objevovat, poznávat. Když svitne nová naděje, vzápětí dojde ke zklamání.
„Hříšná práce. Za šesté jsem všude viděl spoustu podvodů a klamu. Cokoli kdo dělal pro někoho jiného, ledabyle to odbýval, a mezitím jak mohl, zveleboval své vlastní dílo.“ (Komenský, Labyrint světa a ráj srdce, str. 35)

Trnitou a komplikovanou cestou neustálých rozčarování a prozírání putuje poutník všemi danými tématy a oblastmi života. Ukojení své touhy však nenalezne ani v zámku Fortuny ani u královny Moudrosti (Marnosti.)

„Když jsem to viděl, řekl jsem: Toto mají, pro všechny svaté, být šťastní lidé? Vždyť ani tam dole, když jsem si prohlížel lidskou práci a lopocení, jsem nespatřil nic bídnějšího než tohle takzvané štěstí." (Komenský, Labyrint světa a ráj srdce, str. 91)

Až v okamžiku, kdy se poutník oprostí od svých průvodců a pomůcek, které dostal hned na začátku (uzdu a brýle), přiblíží se ke svému srdci. Komenský nám nabídl nejen východisko, ale také putování, hledání. Jednoduše pojmenoval, co jsem se složitými procesy dosud snažila do Výchovně vzdělávacího programu zapracovat. Cílem není jedno dané konečné místo ve světě. V našem případě získat pro dítě startovací byt a práci v blízkosti jeho sociálního bydlení. **Smyslem je sama cesta hledání a cílem vlastní srdce poutníka.** Ve svém srdci může najít určitou pevnost, v jeho srdci by mohla přebývat víra a síla nejen přežít, ale i tvořit.

Postupně se ukázalo, že pro děti je slovo „srdce" uchopitelnější, než-li slovo „charakter".

Ve stejném roce jsme dostali nabídku od pražské Nadace Yourchance[14], abychom připravili s našimi dětmi představení pro benefiční akci v Praze. Do celé akce se zapojil i Artefond Jiřího Mádla[15], který nám poskytl finanční podporu.

Začali jsme se s tématem Labyrintu seznamovat. Zvolna jsem připravovala jednotlivé dramatické lekce. Zaměřila jsem se na tyto věci:

Labyrint – svět jako bludiště. Relevantní téma pro naši potřebu.

Hodnoty – Hodnoty komerčních předmětů jako jsou drahé mobilní telefony, značkové oblečení, ale také drahé sportovní boty značek Nike nebo Puma, zajistí, aby děti ve svých vlastních očích nevypadaly jako „degeš" (příslušník nejnižších sociálních vrstev, obvykle špinavý a zanedbaný) nebo „dilina" (velmi hloupý člověk, obvykle i retardovaný nebo dementní). Za to je velmi těžké učit se abstraktním hodnotám,

[14] http://www.yourchance.cz
[15] https://www.zacnispravne.cz/artefond/

které fyzicky nejsou hned vidět. Tento prostor se přímo nabízí dramatické výchově. Poutník se vydává na cestu.
Mámení – konflikt pravdy s obelháváním a falešnou, zkreslenou realitou je téma, které jsem již zmínila.
Srdce – cíl našeho putování. Místo, které si neseme neustále s sebou a kde se rozhoduje o naší budoucnosti.

Celé jaro 2019 jsme se setkávali s dětmi v tělocvičně nebo na zahradě a zkoušeli si různé formy vyjádření Labyrintu. Snažili jsme se zobrazit různá abstraktní témata, jako je například pýcha nebo moc.
Po nějakém čase jsem si všimla vedlejšího produktu našich setkávání. Rodila se parta.
Díky finanční podpoře jsme mohli do problematiky vstoupit ve velkém stylu. Nakoupili jsme mnoho masek, zkoušeli jsme různé kostýmy. Pro ztvárnění bohatství a moci v jedné z kapitol díla jsme dokonce zakoupili malířské chůdy, na kterých náš velmi šikovný, fyzicky zdatný, dospívající teenager perfektně chodil. Pravděpodobně mne ještě inspirovalo filmové zpracování „Putování Jana Amose“ z roku 1984.[16] I to zřejmě přispělo k bohaté výpravě.
Svou roli zde sehrávalo další abstraktní téma, Smrt. Byla vyobrazena jako postava s lukem a šípy, kterými usmrcovala, koho chtěla, a hlavně kdy chtěla. Toto téma se dětem velice líbilo, ale nakonec jsme se mu z bezpečnostních důvodů příliš nevěnovali.
Téma Labyrintu nás dál motivovalo, líbilo se nám. Byli jsme hodně venku a mladší i starší aktéři rádi využívali svých pohybových schopností k sebevyjádření. Pomocí velikých brýlí jsme se snažili konfrontovat mámení s pravdou jako skutečnou realitou. Začala jsem vidět, že přede mnou vzniká cosi, co připomíná moderní cirkus.

[16] https://www.csfd.cz/film/9482-putovani-jana-amose/prehled/

Obrázek 3
Taneční kreace z příprav na Labyrint 2020.

Čím déle jsme s Labyrintem pracovali, tím více jsem se však ocitala v pasti. Nenašli jsme dramatický oblouk. V podstatě se dá říct, že v tomto smyslu jsem si na Komenském a jeho Labyrintu vylámala zuby. Tento problém zčásti vysvětluje Eva Machková: *„Lyrika je v dvojím smyslu protikladem dramatu: a) je to nesyžetový druh literatury, tzn. její motivy nejsou řazeny kauzálně, není budována na dějovém řetězení situací a vztahů, neobsahuje situace dramatické či takové, které lze v dramatické přestavět; b) zatímco drama je objektivní, tzn. děje jsou pozorovány jakoby zvenčí, divákovýma očima, lyrika je subjektivní, je autorovou výpovědí o jeho osobním vidění života a světa.“* (Machková, Volba literární látky pro dramatickou výchovu, aneb hledání dramatičnosti, str. 48).

V Komenského Labyrintu se sice děly akce v jednotlivých kapitolách, ale postrádaly významné zápletky a zmíněnou kauzalitu. Popis světa jako bludiště disponuje fantaskními a často bizarními nebo absurdními situacemi a obrazy. Nám ale připadalo, že nás Labyrint neuvádí do dramatické situace či takové zápletky, které lze v dramatické přestavět. Navíc Komenského dílo na nás působilo právě jako jeho subjektivní osobní vidění života a světa. Až mnohem později při studiu

dramatické výchovy jsem se setkala s Josefem Mlejnkem a jeho Vandrem do světa. Ve světle svých zkušeností mi toto dílo připadalo geniální.

Nakonec jsme neuspěli nikoli díky absenci dramatického oblouku. Náš moderní cirkus zasáhl koronavirus.

Představení bylo zrušeno. Náš nasbíraný materiál však nezůstal ladem. Naopak získala jsem základní téma pro práci na našem výchovně vzdělávacím programu. Tato práce konečně nabrala ten správný směr.

Obrázek 4
Děti se začaly více přátelit, spolupráce na představení je sblížila.

Zmínila jsem se, že během práce na divadelním tvaru Labyrint mezi dětmi vznikalo přátelství. To ovšem neznamená, že jsme nadále nebojovali s dvěma zásadními nešvary běžnými v ústavní výchově. Rasismus a šikana. Z těchto dvou naléhavých důvodů vznikly dvě dramatické lekce Kameny a Stromy. Obě tyto lekce sehrály v dalším roce důležitou roli. Stromy aktivovaly náš PROD. Kameny nad očekávání vyústily v kýžený dramatický tvar.

5.6. Co přinesly do VVP lekce z Labyrintu

Již jsem uvedla, že práce na divadelním představení Labyrint nás obohatila o materiál pro tvorbu nového vzdělávacího programu pro dětský domov. Začali jsme pracovat s hodnotami a prioritami. Neuvádím zde všechny lekce a inspirace, protože je jich mnoho. Na ukázku vybírám tyto:

Dramatická lekce Putování 1

Zkoušeli jsme si ujasnit své hodnoty a priority. Zkoušeli jsme pomocí živých obrazů znázornit „Co je pro mne důležité?“ Následně všichni hádali, co jedno každé dítě předvádí. Občas docházelo k zásadním nedorozuměním a hádkám, ale postupně jsme si společně zvykali se nesoudit a nekritizovat. To byl vedlejší produkt lekce. Každý si také nakreslil obrázek na téma Bez čeho nemohu být. Nakonec každý dostal tři lístečky a na ně anonymně napsal to, co je pro něho vzácné. Lístečky pak donesl Poutníkovi (moje hra v roli). Ten je následně třídil do pěti tematických hromádek, každou hromádku následně schoval na nějakém místě v budově. Potom Poutník rozdělil do pěti skupinek i děti. Každá skupinka hledala svou barevně označenou hromádku. Když jsme se opět všichni sešli po celkem dlouhém hledání, děti po skupinkách četli „vzácnost“ ze své tématicky seskupené hromádky. Byly samotné trochu překvapené, ale i mne nakonec překvapily v tom, co je pro ně nejdůležitější. Očekávala jsem totiž, že budeme řešit značkové boty nebo mobil. Na konci lekce však děti došly k těmto závěrům:

Nejdůležitější jsou: Rodina, zdraví, přátelství, svoboda – nebýt v DD a domov.

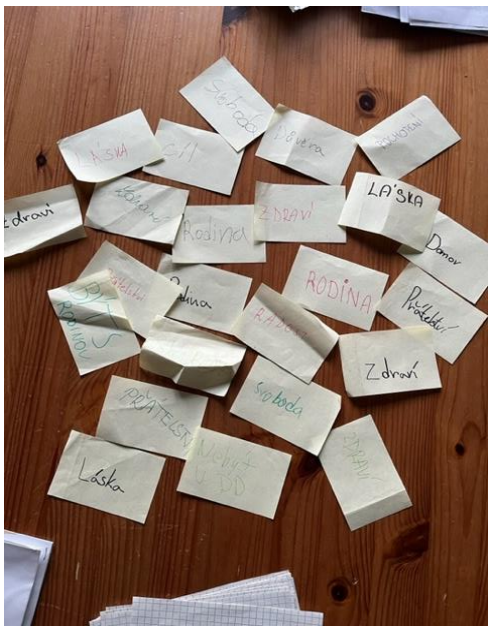

Obrázek 5
Děti mezi své hodnoty zařazovaly množství abstraktních pojmů, které vyplynuly z lekce. Zaměřovaly se na hodnoty, které v sobě sice měly, ale zatím je nevyslovovaly.

Pochopila jsem, že tyto hodnoty děti v sobě nosily vždy. Jen je dosud nedokázaly prezentovat. Poutník je zbavil ostychu a strachu ze ztrapnění, když otevřou své srdce před ostatními.

Obrázek 6
Vedly se diskuse

Dramatická lekce Putování 2

Abychom se mohli vžít do situace Poutníka, potřebovali jsme trochu popřemýšlet o tom, jak hledat své budoucí zaměření, životní směr čili jak se připravovat na své budoucí povolání. Hráli jsme motivační hry, například variace Na vandrovníky-Na řemesla, přizpůsobila jsem Activity. Tuto deskovku děti většinou milují, tak jsme si tři způsoby komunikace – kreslení, pantomima a verbální popis s hádáním: Co je to? přizpůsobili různým povoláním, branžím a podnikání. Zkoumali jsme netradiční profese. Při hře na detektivy děti musely vypátrat, jaké učební obory se nabízejí v Mikulově, v Břeclavi, v Brně, ale i ve Znojmě a to nejen pomocí internetu, ale také pomocí dotazování osob, které se zrovna v jejich blízkosti nacházely (tety, strejdové, ve škole učitelé, přátelé, atd.)

Z příkladů našich starších chovanců děti věděly, že pokud si to situace žádá, lze studovat i v Praze. Jindy jsem každému dítěti na záda připevnila prázdnou cedulku. Chodili jsme v prostoru a při hudbě vzájemně psali kamarádům na záda, čím by, podle našeho názoru, v jejich dospělosti mohli nejlépe být.

Výsledky jsme konfrontovali s osobními představami každého zúčastněného. Někteří k plánům své budoucnosti přistupovali bez zájmu, u některých Poutník odhalil, že děti mají nereálné očekávání od svého studia či budoucího povolání. Je třeba s nimi pracovat na realistickém náhledu na svůj život. Ráda jsem vstupovala do postavy Poutníka jako učitel v roli.

Obrázek 7
Hledání svých obdarování a spolupráce s ostatními.

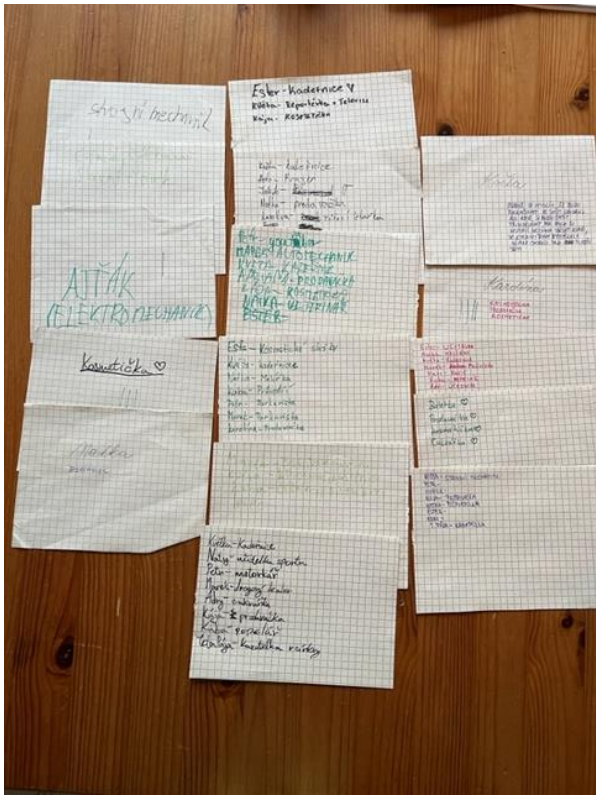

Obrázek 8
Výsledné profese u jednotlivých účastníků putování.

Postupně jsem pochopila, že pro to, aby se náš VVP a hlavně PROD stal kýženým živým dokumentem, který je funkční a má pro naše účely smysl, musím se zaměřit na vnímání životních hodnot našich dětí, dále na plánování budoucnosti, hledání svých vlastních talentů a obdarování – vést děti k sebepoznání a v neposlední řadě využívat putování v jednotlivých časových úsecích jejich dětství a dospívání ve smyslu zaměřit se na rozlišování PROD podle vývojového stádia dítěte.

<u>Dramatická lekce Bludiště</u>

Bludiště jako takové poskytlo dost zábavy. Děti hodně bavilo vykreslovat spletitou cestu nejrůznějšími bludišti, která se na internetu dala vytisknout.

Tato bludiště dávala při vykreslování a hledání cesty z bodu A do bodu B mnoho inspiraci a témat k rozhovorům. Svou roli v tomto tématu sehrála i Ariadnina nit a Théseus. Zkoušeli jsme cesty s provázkem a následně se pomocí něho vracet zpět na start. Neplánovaně jsme

zjistili, že když se člověk zamotá do problému, není snadné se dostat zpátky bez pomoci.
K cíli je třeba se probojovat různými nástrahami a nevzdávat se v případě slepých uliček.

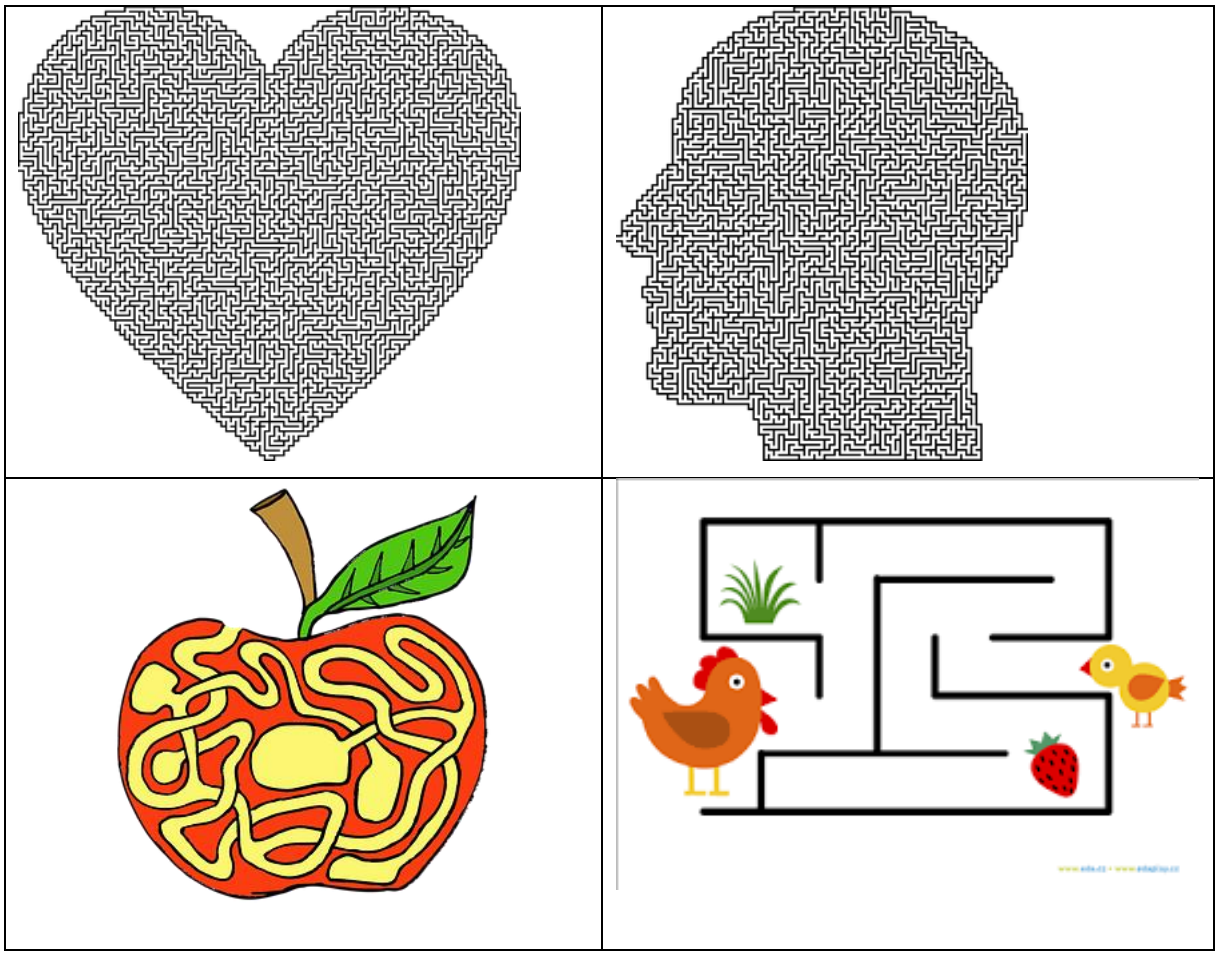

Obrázek 9
Příklady bludišť pro děti různé věkové kategorie, nepřeberné množství obrázků nabízí internet jako free

Pro výchovně vzdělávací plán jsem dále použila:

- Zpočátku obrázky bludišť k vykreslování
- Děti se seznamovaly s naším městem – dostávaly cílené úkoly: Najdi poštu, jak bys došel ke svému lékaři, kolik škol má naše město a kde se nacházejí
- Podobně cílené úkoly jsme vždy zařadili jako cíl do Programu rozvoje osobnosti dítěte:
    - Zjisti, kde bydlí tvá teta (z projektu Poznej svoji tetu), myslí se kmenová.
    - Najdi, kde v naší republice leží tvé rodné město a jak se tam cestuje

- Pro předškoláky: kde je v dětském domově dílna, kde pracuje strejda (údržbář), najdi v dětském domově hrnčířský kruh, atd.
- Postupně jsme „bloudění“ začali využívat jako výchovný prostředek při nejrůznějších prohřešcích. Nejčastěji krádežích.

Dramatická lekce Krajina mého srdce

Ukázalo se, že krajina mého srdce bude zřejmě věčné téma. Všichni jsme došli k poznání, že naše srdce je pěkné bludiště. Zatím nejjednodušší zkoumání svého srdce je vykreslení krajiny barvami, které symbolizují smutek, radost, úspěch, stesk, naději, lásku, atd... Děti mohly nebo nemusely o svých obrázcích mluvit.

Jako důležité výstupy z Krajiny mého srdce se ukázalo toto:

Srdce je bludiště, mohu v něm sám zabloudit.

Touhy srdce jsou důležité.

V souvislosti s VVP nás touhy vlastního srdce zajímaly. Odtud jsme se mohly začít posouvat k plánování. Nakonec jsme ale srdce ukotvili jinak. Zcela zásadně ovlivnila naši další práci lekce Stromy.

Dramatická lekce Stromy

V kolektivu dětského domova jsme neustále řešili vztahy mezi dětmi. Na prázdninovém pobytu na Vysočině jsme strávili týden v přírodě, v kempu u lesa. Na pobytu jsme si všimli, že stromy mohou vytvořit les a les je společenství. Na druzích jednotlivých stromů jsme s dětmi začínali chápat, že jejich charakteristické odlišnosti jsou ve společenství prospěšné. Stejně jako děti v domově, ani stromy si samy nemohou vybrat, kde budou žít. Rostou tam, kde byly zasazeny nebo kde se uchytila semena. Též se mi dostalo do rukou pojednání o životě stromů ve společenství.[17]

A právě během práce se stromy se mi vybavil text z evangelia, kterým Ježíš Kristus vyučuje své učedníky: „*Tak každý dobrý strom nese dobré ovoce, ale prohnilý strom nese špatné ovoce. Dobrý strom nemůže nést špatné ovoce ani prohnilý strom dobré ovoce. Každý strom, který nenese dobré ovoce, bývá vyťat a hozen do ohně. Poznáte je tedy po jejich ovoci.“* (Bible, Matouš 7. kapitola, verš 17-20)

Ráj srdce, v ráji roste strom života. Asociovala se mi cesta Poutníka, který prakticky hledal ráj, něco dokonalého, kde by chtěl být. Ale došel

[17] Společenstvo stromu | Zahrada pro radost

do svého srdce. Během pobytu s dětmi v přírodě a práci s nimi v prostředí stromů jsme získali řešení problému s cílem poutníkova putování. Začneme nahlížet na své srdce jako na strom. Strom, který obsáhne jeden celý život. Strom, který dokonce lidský život může přesáhnout, v určitých podmínkách.

Stručný obsah lekce Stromy:

- Každý si vybere svůj obrázek stromu podle toho, který se mu líbí. Příklad: (Obrázků mám samozřejmě více)

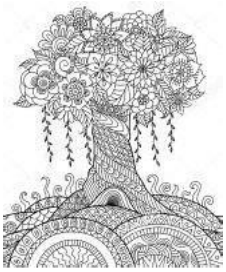

- V čem se stromy liší? Prostor pro živé obrazy.
- Druhy stromu jsou odlišné. Každý strom má svůj smysl. Nese své specifické ovoce. Každý strom má svůj specifický vzhled a funkci.
- Všechny stromy mají ale několik stejných prvků:
    - Kořeny
    - Kmen
    - Korunu
    - Plody – ovoce
- Funkce kořenů – Přijímá živiny, kořeny musí být zdravé a silné
- Funkce kmene – musí být silný a zdravý, aby proudily živiny
- Funkce koruny – místo pro hnízdění ptactva, stín pro zvěř i lidi, estetická funkce v přírodě, výroba kyslíku, květy-vůně, PLODY
- Neviditelné/skryté části stromu:
    - **Kořeny**, kterými jsou: Rodina, přátelé, práce, bydlení, volný čas
    - **Živiny**, kterými jsou: Bezpečí, láska, péče rodiny, kvalitní přátelé s dobrým vlivem, práce, která mě bude bavit a budu ji rád vykonávat, uživí mě, bydlení, kde si vytvořím domov, bezpečí, zaplatím ho a kvalitně strávený volný čas, koníčky, sport, přátelé.

- Viditelné části stromu jsou:
    - **Kmen**, kterým jsem já, je na mně vidět vliv živin, ale také škůdců: Kůrovec/špatní přátelé, chrousti/neschopnost hospodařit s financemi, plísně/špatný odpočinek, houby/závislosti, housenky/dluhy, sucho/neschopnost pracovat
    - **Koruna** jako nositel mých skutků, mého ovoce: Úspěchy/neúspěchy, naplnění potřeb/chudoba, domov/bezdomovectví, svoboda/vězení, koníčky,zájmy/závislosti, pomoc ostatním/kriminální chování

Strom jsme postavili jako hlavní motiv a obraz péče o svůj život. Ovoce stromu jako cíl v životě, kam chci dojít, jaké ovoce chci nést. Během této lekce jsem chtěla, aby si děti znázornily pomocí živého obrazu silný široce rozrostlý strom, který se pevně drží svými kořeny v bouři a nárazech větru. Když jsem živý obraz tlesknutím oživila, neuvědomila jsem si hned, že jeden člen bouře je silný agresor, který dětem často ubližoval a měl silné sklony k násilí. Oživení živého obrazu okamžitě využil a svou silou milý strom během okamžiku složil k zemi. Byla z toho lehká zranění jako pohmožděniny a odřeniny.

S obrazy stromů se děti poměrně snadno ztotožnily ve smyslu, že stromy jsou jako naše srdce nebo jako náš vnitřní člověk, zkrátka strom dokázal člověka pěkně znázornit. Propojili jsme si náš starý známý labyrint – bludiště světa s lidmi-stromy. Nezakotvení lidé jako bloudící stromy nebo ukotvení lidé jako pevně zakořeněné stromy, které nesou své ovoce se pohybovali v labyrintu a vznikla nám názorná tabulka, kde si děti si mohly prohlédnout, jaký mohou být strom. Obrázek je uveden v příloze ve Výchovně vzdělávacím plánu na str.7.

Jak už jsem uvedla, každé dítě si vybralo svůj strom. Někdo chtěl být baobab, jiný jabloň. Někdo se stal smrkem, jinému si zalíbila palma s kokosovými ořechy. Každý strom mohl nést ovoce, každý strom mohl uschnout a nerodit.
Toto téma jsem v rámci Orbis pictus přiložila k PROD. 1x za rok si děti malují svůj strom v rámci vyhodnocování svého Programu rozvoje osobnosti. Strom je vyrobený tak, aby v obrázku pod ovocem mohla být skryta touha srdce. V kořenech pak naopak vepisujeme to, co pro svůj sen nebo touhu můžeme či přímo musíme udělat.

Vzory obrázků z Programu rozvoje osobnosti dítěte:

Obrázek 11
Určování cíle na stromě. Kořeny jsou odklápěcí, pod nimi děti vepisují danou činnost nebo rozhodnutí.

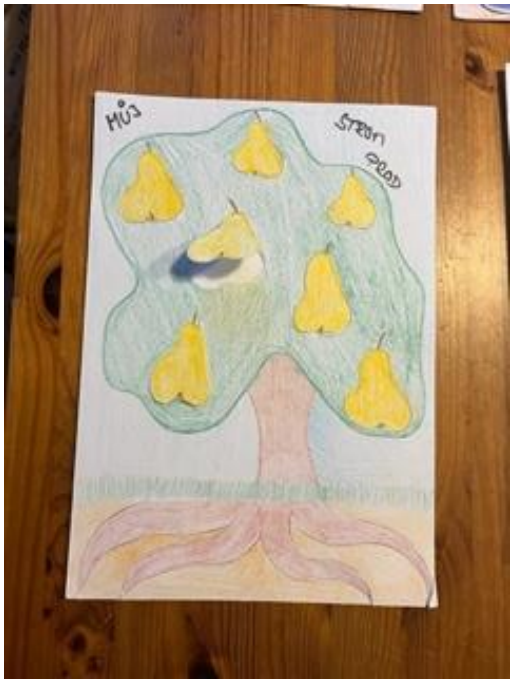

Obrázek 12
Kořeny často nejsou vidět, jen ovoce. Podobně na první pohled nejsou vidět naše snahy při dosahování cíle.

Na našem prázdninovém pobytu nám společenství stromů velmi pěkně ilustrovalo pospolitost, principy vzájemnosti, soužití, přátelství, bratrství. Viděli jsme, že stromy rostou jako různé druhy. Jsou ovocné/okrasné, listnaté/jehličnaté, domácí/cizokrajné. Dopracovali jsme se k poznání, že opakem šikany může být nejen tolerance, ale pomoc jeden druhému, namísto častého ponižování slabších nebo odlišných lze žít ve vzájemné úctě a respektu.

<u>Dramatická lekce Kameny</u>

Určité vzorce chování se v ústavní výchově dědí. Pracují jako infekce, jsou nakažlivé. Podobně jako šikana.[18]

Při jedné z vycházek jsme si všimli dalších příkladů, které nám skýtá příroda. Obyčejných kamenů. Začali jsme kamínky sbírat. Na celodenním výletě během našeho pobytu na Vysočině jsme se mimo jiné vydali na poznávací turistickou cestu „Údolím řeky Doubravy“. Byl

[18] ČERMÁKOVÁ, Michaela. Strukturované drama jako prostředek k prevenci šikaně, Praha: DAMU, 2017

to celodenní výlet, kde nám řeka Doubrava nabídla své bohatství. K naší dosavadní sbírce přibyly i tzv. šumavské kameny plné slídy a lesku. Děti sbíraly kameny s nadšením. Černé, bílé, lesklé, hrubé, oblé, ostré, velké, malé, jednobarevné, vícebarevné, dokonce pruhované.

Po návratu z pobytu jsme si začali všímat kamenů ve městě. Přírodní kameny, opracované kameny, druhy nerostů – žula, čedič, pískovec, křemen. Byl to nekonečný zdroj inspirace. Vznikala dramatická lekce. Přišel podzim, scházeli jsme se s dětmi na zahradě a při špatném počasí opět v tělocvičně. Pro práci s dramatickou výchovou postrádáme totiž v našem domově vhodné prostory. Někdy pracujeme i v obývacích pokojích jednotlivých rodinek, výjimečně si můžeme půjčit halu, která je přepažená rozkládací dřevěnou prosklenou stěnou. Ale práce s kameny nás uchvátila natolik, že jsme se nedali odradit. Zkoušeli jsme tvary kamenů napodobovat vlastními těly, zkoušeli jsme postavit z „živých kamenů“ různé útvary a seskupení. Kameny se spolu sypaly nebo je omílala voda. Skupiny mých „kamenů“ se sešly z romských dětí, z bílých dětí, přišel i vietnamský chlapec. Hromádka kamenů se skládala z malých jedinců, ale i velkých teenagerů. Z inteligentních studentů i z dětí s mentální retardací. Byli jsme namícháni jako kameny v řece Doubravě. Konečně jsme docházeli k poznání, že kameny neznají šikanu. Kameny se svou pestrostí doplňují. Kameny mohou vytvořit estetický efekt díky své odlišnosti, velikosti, struktuře. Fotografie z práce z kameny přikládám v příloze č. 5.

Při třetím takovém setkání se dospívající romská dívka, která se obyčejně jakékoli performanci striktně vyhýbala, vznesla dotaz: „A co příběh?“ Rozproudila se diskuze o současných problémech dětí, které je nejvíce pálí. Dobrali jsme se až k nešťastným láskám. Do pohybu našich kamenů, do jejich stagnace nebo vrstvení jsme nakonec zakomponovali příběh Romea a Julie. Do hlavních rolí vstoupil romský chlapec a bílá dívka. Potřebovali jsme hudbu. Zvukový doprovod jsme namixovali ze zpěvu ptactva v zahradách, deště, tekoucího potoka, motivu Vltavy od B. Smetany, skladbu skupiny Piar Vezmi moje srdce.[19] Na jaře 2021 jsme se dopracovali k divadelnímu tvaru, který jsme

[19] https://www.youtube.com/watch?v=sF5sGW7qo-4&list=RDGMEMMib4QpREwENw3_jAc0YgNwVMsF5sGW7qo-4&start_radio=1

dvakrát prezentovali na veřejnosti. Dílko je stále otevřené, sjednali jsme si konzultaci s absolventem HAMU Praha, který nás obohatil o další podněty v choreografii.

Je pravdou, že ve zmíněném čase pracování s lekcí Kameny opustil náš dětský domov chlapec, který se všeobecně choval jako nepoučitelný agresor. Ponižování, posměch, ale i fyzické útoky na slabší nebo mentálně slabší jedince s ním byly téměř na denním pořádku. Nebyl přeložen do žádného tvrdšího zařízení, ale vrátil se zpět do rodiny, kdy matka podala k soudu návrh na návrat do její péče. Soud rodině vyhověl. Chlapec právě dokončoval základní devítiletou školu. Po jeho odchodu se principy našich dramatických lekcí o spolupráci, o rovnosti všech ras, barev, druhů stromů i kamenů ještě více zakořenila mezi dětské osazenstvo našeho domova.

Děti své představení přejmenovaly na KAMENI. Chtěli jsme tím říci, že jsme živí kameni a název vyšel přímo z pléna aktérů. Odkaz na toto představení uvádím pod čarou[20].

Z prožitých zkušeností nejen z našeho neuskutečněného představení jsem zaznamenala další přínosy pro náš výchovně vzdělávací program:

a) Děti se začaly dříve a intenzivněji zajímat o svoji budoucnost.
b) Pedagogové se ztotožnili s tím, že pro naše děti je svět bludiště, výchovně vzdělávací program se na to musí zaměřovat.
c) Mámení: práce s brýlemi, které zkreslují realitu, je silným prostředkem k rozlišování reálné skutečnosti. Celý VVP vede dítě pomalu, dílčími kroky, snažíme se jít po pravdivé cestě.
d) Změnila jsem grafické zpracování VVP s novými motivacemi – citáty J.A. Komenského, poprvé jsem vkládala do VVP ilustrace.
e) Labyrint světa a ráj srdce se stal základním výchozím bodem pro tvorbu nového VVP – zásadní byla práce s bludištěm a dále hledání východiska.
f) Východiskem se pro dítě stala cesta do svého vlastního srdce. Ať se bude nacházet kdekoli, cíl jeho putování bude stále s ním.
g) Cestou poutníka není obviňování svého okolí. **Je nutné pracovat na sobě.**

[20] https://youtu.be/50vwbF33QFg

6. TVORBA NOVÉHO VVP DD MIKULOV, ŠKOLNÍ ROK 2020/21

Od jara 2019 uplynuly dva roky a téměř polovina dětí, které se s námi podílely na tvorbě divadelního tvaru Labyrint už náš domov opustila. Někteří odešli do samostatného života, někdo úspěšně, někdo předčasně před ukončením studia nebo vyučení. Někdo se vrátil do rodiny. Přišli noví chovanci a opět se nově otevřely staré problémy. Pro tvorbu aktuálního výchovně vzdělávacího programu pro rok 2020/2021 jsem vycházela z těchto prvků:

- Kniha Labyrint světa a ráj srdce
- Materiály a zkušenosti z pokusu o tvorbu divadelního tvaru Labyrint světa a ráj srdce
- Motiv Labyrintu-Bludiště jako zarámování celé problematiky výchovy našich dětí
- Zacílení na srdce dítěte ve všech jeho věkových kategoriích, práce s charakterem dítěte
- Názorné ilustrace, obraz Stromu

Jak už jsem uvedla v počátku této práce, základním strategickým nástrojem v našem VVP se stal Program rozvoje osobnosti dítěte. Mým cílem zůstávalo uvést tento nástroj do praxe tak, aby zafungoval pro každé dítě individuálně a aby děti při zpětném prohlížení svých Programů zahlédly kus cesty, který už ušly, směr, kterým se ubírají a též cíle, které se již naplnily i ty, které jsou teprve před nimi.

6.1. Vývojová psychologie

Teprve až při práci s obrázky stromů a kresbami dětí se jasně ukázalo, jak propastný rozdíl je v přípravě PRODU pro malé děti a teenagery. Udivilo mne, že nás to dříve nenapadlo. Ale je pravda, že pokud máte PROD vypracovaný jako stručný formulář, věkové rozdíly se na papíře příliš neprojeví. Pracovat s Programem rozvoje osobnosti dítěte jako

s nástrojem, který se v potřebách malého dítěte předškolního věku a mladého dospívajícího výrazně odlišuje, se ukázalo jako nutnost.
Již jsem uvedla, že v našem zařízení mohou žít děti ve věku od tří do osmnácti, respektive dvaceti šesti let, pokud denně řádně studují. Tříleté děti nepřicházejí často. A pokud ano, bývá to v sourozeneckých skupinách, kde jsou tříletí jako nejmladší. Vyžaduje-li to situace, lze do dětského domova rodinného typu přijmout i mladší dítě, a to v případě, že je součástí sourozenecké skupiny a není vhodné dítě od sourozenců oddělit.
Naopak mezi nejstarší obyvatele domova se rekrutují studenti. Mohou to být středoškoláci s maturitou, ve vzácnějších případech i vysokoškoláci. Studenti vysokoškoláci nebývají, podobně jako ti nejmladší, v domově tak často. Spíše jsou to výjimky. Početně nejsilnější mezi teenagery bývá skupina učňů, kteří odcházejí po vyučení. Avšak nejen v našem zařízení se dost často stává, že mladí dospělí dosáhnou osmnáctého roku ještě před vyučením a odcházejí, protože vyhlídka „svobody“ je příliš lákavá a mámivá.
Této pestré škále dětí je potřeba vytvářet PROD na míru, podle individuálních potřeb tak, aby například středoškoláci a učni byli motivováni k dokončení přípravy na budoucí povolání a neodcházeli z domova předčasně. Tento cíl patří mezi nejsložitější ve výchově k dospělosti a k tomu, aby mladí dospělí odcházeli z ústavní výchovy vyzrálí, schopní se o sebe postarat. Vývojová psychologie[21] zde má své nezastupitelné místo. Zároveň také nesmíme zapomínat na zohlednění speciálních vzdělávacích potřeb pro chovance se zdravotním postižením.

6.2. Tvorba kategorií

Nejjednodušším řešením se ukázalo rozdělení dětí do věkových kategorií podle RVP. Kategorie jsem pojmenovala podle obsahu činnosti a potřeb poznávání daného věkového rozhraní. Zatímco tříleté nově přijaté dítě primárně hledá pocit bezpečí, o které přišlo, zletilý teenager už se těší do samostatného života a bezpečí je to poslední, co ho zajímá.

[21] Thorová, Vývojová psychologie

V Programu rozvoje osobnosti dítěte jsme si vytvořili tyto kategorie:

Předškolní věk – Malý objevitel
Mladší školní věk – Objevitel
Starší školní věk – Výzkumník
Středoškolák/učeň - Plánovač
Blížící se odchod z DD nebo vysokoškolák – Poutník

S odstupem čtyř let, kdy jsme kategorie začali používat mohu potvrdit, že fungují. V rámci věkových kategorií dává PROD možnost lépe cílit na potřeby ve výchově a stanovovat jednotlivé cíle, které mají smysl a dítě posunou dále.
V následujících podkapitolách je popis cílů, které by dítě mělo zvládnout před přestupem do starší věkové kategorie. Samozřejmě, řešíme i mnoho dalších individuálních potřeb, ale pro to není v této práci již prostor.
Ukázky z PROD přikládám v přílohách.

6.2.1. Malý objevitel

Věková kategorie pro děti od tří do sedmi let.
Dítě je ve fázi poznávání – objevování světa a jeho zákonitostí. Světa v dětském domově, ve školce, objevuje principy spolupráce se svojí rodinou. Svět – labyrint (bludiště) dětského domova je výrazně odlišný od světa, které dosud zná. Dítě potřebuje podporu, **citovou oporu**, ochranu a čitelné vedení při osvojování pravidel života v domově i ve školce. Dítě vedeme ke zvídavosti i v objevování světa jako takového. Máme na paměti všechny tři oblasti stanovené Z 109, §12: Oblast – výchovnou, sociální a vzdělávací.

Úkoly pro splnění na ukončení své kategorie, postup do kategorie Objevitel.

- Odnese sám do sklepa do tříděného odpadu starý papír a plasty
- Donese do prádelny ložní prádlo
- Uklidí celý svůj pokoj – prach, vysát, pořádek ve věcech a hračkách
- Dovede tetu do školky, převede ji přes přechod za ruku
- Vyjmenuje všechny děti v domově celým jménem

- Vyjmenuje všechny tety a strejdy v domově celým jménem
- Vymaluje obrázek pro svoji rodinnou skupinu
- Přednese básničku či zazpívá píseň před publikem
- Podílí se na přípravě dezertu pro oslavu svého postupu do kategorie Objevitel (nachystá s tetou předem)
- Vymaluje si bludiště – na Startu JÁ, v cíli ČÍM BUDU (jednoduché)

6.2.2. Objevitel

Věková kategorie pro děti od sedmi do jedenácti let.

Základní charakteristikou je, že Objevitel už je školák. Jeho obzory se začnou rozšiřovat o nové poznatky a to převážně v objevování nových školních povinností, zapojení se do služeb v domácnosti ve své rodinné skupině. V této kategorii dochází též k osvojování způsobu trávení svého volného času. Dítě objevuje „aktivní odpočinek“. Zkouší se zapojovat do zájmových kroužků, do sportovních oddílů, může objevovat své nadání či talent a zapojit se do školní docházky v Základní umělecké škole.

Objevitel by měl začít navazovat přátelské vztahy ve škole a ve svém volném čase – v zájmových kroužcích, sportovních oddílech, atd.

V této kategorii by dítě mělo objevit <u>školní úspěch, osobní výsledky, ale také</u> <u>riziko</u> špatně tráveného volného času, <u>riziko</u> lenošného zanedbávání přípravy do školy. <u>V této kategorii by dítě mělo objevovat základní rozdíly mezi dobrým a zlým a **začít se učit** rozhodovat pro dobré,</u> stále máme na paměti všechny tři oblasti péče v dětském domově.

Úkoly pro splnění na ukončení své kategorie, postup do kategorie Výzkumník.

- Chodí do školy a ze školy sám, též na kroužky a sport
- Předloží alespoň tři doklady o svých dosažených úspěších (diplomy ze soutěží, vysvědčení ze ZUŠ, medaile z turnaje, reprezentace DD, apod)
- Popíše alespoň tři dobrovolné dobré skutky, které v posledním roce vykonal
- Sehraje s vybranými spoluhráči jednu modelovou scénku, improvizační, jak se zachová v kritické situaci (ve škole ubližují

spolužákovi, kamarád kradl v samoobsluze, menší dítě v DD v noci pláče ...)

- Pozve děti z DD na dezert pro oslavu svého postupu do kategorie Objevitel (nachystá s tetou předem)
- Přečte nám příběh ze své oblíbené knihy
- Vyrobí dárek pro svou rodinnou skupinu
- Vymaluje si bludiště – na Startu JÁ, v cíli ČÍM BUDU (složitější)
- Ví, kde je autobusové nádraží, vlakové nádraží, jak se kupuje jízdenka

6.2.3. Výzkumník

Věková kategorie pro děti od dvanácti do patnácti let.

Výzkumník přechází ve své povinné školní docházce na druhý stupeň ZŠ, případně na osmileté gymnázium. Výzkumník už se ve škole vyzná, spoustu dovedností si již osvojil. V tomto čase dospívání – pubescence – se výzkumník může zaměřit sám na sebe. Má dostatek času a prostoru pro zkoumání, KDO jsem, CO umím, V ČEM jsem dobrý. Výzkumník hledá a v podstatě zkoumá sám sebe, své proměny v tomto období, své silné a slabé stránky. Výzkumník by také měl nalézat svá osobní rizika, slabá místa, která mohou jeho život do budoucna ohrozit.

Výzkumník se zaměřuje na volbu dalšího studia a vzdělávání v souvislosti s přípravou na své budoucí povolání.

Výzkumník potřebuje pevné, ale citlivé a zcela čitelné vedení své kmenové tety ve spolupráci s ostatními pedagogy. Výzkumník by neměl v prostředí dětského domova ztratit důvěru vůči dospělým. Jejich pomoc bude ještě mnoho potřebovat v procesu osamostatňování.

V této době je zcela zásadní dodržovat mlčení o soukromých věcech dětí v dospívání. Pedagog musí velice moudře a obezřetně pracovat s předáváním informací v záznamech ze své služby a vyvarovat se zbytečné kritiky, žalování a diskreditování (případně posměchu) dítěte nejen v roli Výzkumníka.

Je potřeba počítat s tím, že Výzkumník často zabloudí do slepých uliček svého bádání a zkoumání sama sebe v životě. Ve chvíli, kdy hledá svůj správný směr, pedagog je tu pro nové nasměrování, pro další cestu Labyrintem – bludištěm – světa a dospívání.

Úkoly pro splnění na ukončení své kategorie, postup do kategorie Plánovač.

- Získá potvrzení od své tety, že umí chodit nakoupit pro skupinu na vaření a umí vyprat prádlo
- Při slavnosti povypráví zúčastněným jeden příběh ze svého života, který si za uplynulý čas nejvíce pamatuje
- Vyjmenuje členy své rodiny a místa, kde žijí – ukáže na mapě, může i další zajímavá místa, která se pojí k jeho životu
- Připraví si hru ve stylu Activity, kdy ostatní budou hádat, ČÍM CHCE BÝT V ŽIVOTĚ, CO HO NEJVÍCE BAVÍ, V ČEM JE NEJLEPŠÍ (sport, výtvarka, atd.), JAKÉ JÍDLO MÁ RÁD, ČÍM SE LIŠÍ OD OSTATNÍCH DĚTÍ V RODINCE – hádanky dává pomocí pantomimy nebo kreslení
- Dojde na poštu a pošle do dětského domova dopis nebo pohled – adresát a text podle vlastní volby (dopis by tu měl být v den slavnosti)
- S tetou a ostatními připraví sám občerstvení pro ostatní
- Pozve na slavnost nějakého svého kamaráda (kamarádku) z prostředí mimo dětský domov
- Vymaluje si bludiště – na Startu JÁ, v cíli ČÍM BUDU (náročné)
- Popíše zúčastněným školu, kam půjde po ZŠ a vysvětlí, proč si ji vybral
- Získá svědectví strejdy školníka nebo tety kuchařky nebo tety uklízečky, kdy jim naposledy dobrovolně pomáhal

6.2.4. Plánovač

Věková kategorie pro děti od šestnáct do osmnácti let.

V kategorii Plánovač ještě stále nemůžeme očekávat zralost našeho poutníka. Ale už by měl o sobě leccos vědět a znát. Také by měl mít základní pojem o tom, jak to ve světě – Labyrintu – v naší kultuře chodí a vypadá. Plánovač by měl získat pojem o trhu práce a o sociálním systému České republiky.

Plánovač začne plánovat svoji budoucnost. Bude z dětského domova odcházet zpět do rodiny? Bude začínat sám od nuly? Plánovač by měl začít mapovat zdroje finanční a sociální pomoci, pokud bude odcházet do budoucího života jako samostatná jednotka. Plánovač si udělá

přehled toho, co bude při odchodu z DD potřebovat (vybavení domácnosti, finance, bydlení, práce, přátelé) a na koho se bude moci obrátit ve svém životě o pomoc.
Plánovač má pochopit význam svého vzdělávání a začít se učit, JAK své znalosti využije k tomu, aby se v budoucnu uživil vlastní prací.
Plánovač během svého zrání kontroluje a zpětně hodnotí svůj charakter, své schopnosti, získané dovednosti a rizika.
Plánovač by měl začít rozumět tomu, čemu se má ve svém životě vyhýbat, aby nepadl do pasti bídy, hladu, bezdomovectví a nebyl nucen si začít vydělávat sociopatologickými způsoby, jako je prodej drog, prodej svého těla, krádeže, podvody. Plánovač při zpětných sebereflexích má umět svá rizika pojmenovat.
Úkoly pro splnění na ukončení své kategorie, postup do kategorie Poutník.

- Přichystá malé občerstvení na oslavu ukončení období Plánovače na cestě Labyrintem
- Předvede malou prezentaci o tom, kam půjde z DD a co bude dělat:
    - Zaměstnání
    - Bydlení
    - Předpokládané místo bydlení
    - Jak a čím si zařídí domácnost
    - Jak bude trávit svůj volný čas
- Může si pozvat své přátele, bude-li chtít
- Plánovač dostane obraz stromu a doplní mu jednotlivé kořeny tak, aby strom nezahynul, nevyvrátil se v bouři a měl bohatou korunu s ovocem, případně prostorem pro ochranu a péči o někoho dalšího
- Plánovač rozdá přítomným papír, aby mu napsali, co by měl v životě dělat, na co se hodí
- Plánovač nám s ostatními dobrovolníky sehraje scénku, kam se obrátí, když bude potřebovat najednou více peněz (brigáda, půjčka (kde nebo u koho), prodej osobních věcí, atd.
- Otevře se mu Truhla pokladů, plánovač vyjme svou Nejstarší věc a povykládá příběh s ní spojený. Ostatní se mohou přidat s vyprávěním vzpomínek na Plánovačův uplynulý život v DD

6.2.5. Poutník

Toto je věková kategorie pro děti od osmnácti let. Pokud náš Poutník došel ve své cestě životem – Labyrintem až do této kategorie, už to samo o sobě ukazuje na určitý způsob zralosti. Mladý dospělý se naučil kalkulovat a ve svém osamostatňování je obezřetný, nic neuspěchává. Začíná vyzrávat. Doba pobytu v našem zařízení v době zletilosti přináší spoustu úskalí, zletilost přirozeně naráží na určité rozpory mezi právy vyplývající ze zletilosti (například napít se alkoholu) a Vnitřním řádem dětského domova, který toto pochopitelně vylučuje. Zde již nehovoříme o výchovném působení na dítě. Zletilec už je hotový občan a jeho pouť Labyrintem teď začíná skutečně naostro.

Funkce dětského domova se během cesty Poutníka transformuje na poradenství, podporu, „podržení“, když se Poutník vydá špatným směrem a zabloudí. Poutník by měl začít prokazovat svou schopnost pracovat, začít naplňovat své osobní potřeby vlastními finančními prostředky.

Poutník se zaměřuje na cestu, kterou objevil, vyzkoumal a naplánoval. Vstupuje do samostatného života. Tím sice jeho cesta nekončí, pouze už půjde sám, bez nás.

Úkoly pro splnění na ukončení své kategorie, vstup do samostatného života.

- Slavnost při odchodu do samostatného života
- Poutník připraví malou prezentaci s obrázky či věcmi, při které ukáže ostatním, co na své Cestě Labyrintem získal a co naopak ztratil.
- Otvírá se Truhla pokladů s Nejstarší věcí.
- Poutník vypráví příběhy z DD, na které si vzpomene. Mohou mu pomáhat fotografie.
- Poutník popíše, kde získal své diplomy, medaile, jaká místa s DD navštívil a co si pamatuje.
- Poutník připraví malé dárky v součinnosti s tetou pro malé děti – Malé objevitele, Objevitele a Výzkumníky.
- Poutník si připraví rozloučení s celým personálem DD osobně, i se všemi tetami. Může rozdat malé upomínky, stačí barevný kamínek nebo fotka nebo cokoli, co ho napadne.

6.3. Projekt nejstarší věc

Ve výše uvedených cílech lze zaznamenat bod „Otvírá se truhla pokladů“. Tato truhla souvisí s projektem „Nejstarší věc“. Tímto projektem jsem byla inspirována při studiu Dramatické výchovy na DAMU, kdy jsme se formou rozhovorů s lidmi ze svého okolí tázali mimo jiné na to, jaká je jejich nejstarší věc, kterou v současné době vlastní. Padaly různé odpovědi a mezi nejvzácnější nejstarší věci patřily obvykle ty „po někom“.

Děti takovými poklady obvykle nedisponují. Během stěhování jen ze skupiny do skupiny se svých věcí zbavují nebo je poztrácí. Natož, přiveze-li je OSPOD s policejní eskortou do DD, často nemají vůbec nic kromě oblečení, které mají na sobě.

Tak vznikl projekt Nejstarší věc. Každé dítě si může zvolit, jakou věc by si chtělo schovat tak, aby se neztratila až do jeho odchodu z DD. Vlastně takové osobní dějiny. Za tím účelem jsme vytvořili z proutěného koše Truhlu pokladů a děti si zvolily, co si do ní schovají.

Příklad:

Chlapec, kterého jsme přijali ve věku čtyř let, na svůj věk velmi malý, vypadal spíše na dva roky, si vložil do truhly pokladů své první kroksy. Tyto plastové botky byly menší než moje dlaň. Dnes je mu 8 let a na své botky se skutečně čas od času jde do truhly podívat. Protože dnes vypadají směšně maličké, přidal ještě svůj malý klobouk. Ví přesně, kde své botky se svou kmenovou tetou kupoval a jak je vybírali.

Při odchodu z DD si děti při slavnosti rozloučení berou své věci z truhly pokladů s sebou do života.

6.4. Projekt Jak znám svoji tetu

Tento projekt vznikl díky vánočním svátkům, kdy jsme začali vést děti k tomu, aby i ony obdarovávaly své tety, příbuzné nebo přátele nějakými dárky. Vánoční dárky od anonymních dárců a sponzorů jsou samostatnou kapitolou života v DD. Vlastní rodiče dětem zpravidla nedávají nic, je to letitá zkušenost. Dítě vlastně nezažívá tu magickou emoci, kdy dostane nějaký dárek od svých blízkých, od někoho, kdo má dítě rád a chce splnit jeho přání (vycházíme z toho, že na Ježíška už nevěří, natož na Santu Clause). Dítě neví, kdo dárek koupil, kdo mu splnil jeho přání. Tím se stane, že si i poměrně drahých dárků

neváží. Jsou pro něho anonymní, jako je zpočátku anonymní vybavení dětského domova, než si na ně zvykne a přijme je za své. V tomto procesu jsme pochopili, že zatímco kmenová teta ví o svých dětech ze spisu mnoho informací, děti často ani netuší, v jakém městě nebo obci jejich teta žije, co má ráda, jaké jsou její koníčky. Proto vznikl tento projekt. Kromě darů od sponzorů dostávají děti ještě malé pozornosti od svých kmenových tet, a naopak svěřenec obdarovává svoji tetu. V roce 2023 jsme tento projekt zařadili do Deníku PRODU. V Deníku jsme pak projekt rozšířili i na ostatní pedagogy a personál našeho domova. Výzkumník, plánovač i poutník zkoumají a pátrají, v jaké obci tety a strejdové bydlí, co mají rádi, jak tráví svůj volný čas, co by si přáli.

6.5. Kontrola České školní inspekce-deník

Již jsem se v této práci zmínila o kontrolách ČŠI. Přeskočím nyní určitý časový úsek do listopadu 2022, kde z této prozatím poslední kontroly mimo jiné vyplynulo toto: náš současný VVP je jedinečný, velmi propracovaný, ale jedno mu chybí. Bylo by dobré, aby si děti psaly PROD formou deníku. Deník, který zavedeme, se nemusí jmenovat PROD tak, jak ho dodnes používáme. Bude to prostě deník, v němž si děti budou průběžně po celý rok zaznamenávat ty cíle – splněné či nesplněné, jak je PROD používal dodnes. Deník nemusí být ani ve vychovatelně, děti ho mohu mít u sebe, třeba pod polštářem, aby si do něho mohly samy zapisovat, kdykoli chtějí. Společně s ředitelkou jsme pochopily, že úřednice z ČŠI nikdy nepracovaly v dětském domově. Vzpomněla jsem si na film Obecná škola a představila si učitelku Maxovou v podání Daniely Kolářové, jak rozdává chlapcům ve třídě deníky, aby si je uložili doma pod polštář. Nicméně jsem deník k našemu současnému PROD přidala a pro každé dítě jsem ho pomohla připravit. Ať s tím každý naloží, jak uzná za vhodné.

Deník jsme k PROD připravili dětem od věkové kategorie Výzkumníka, protože ti mladší se zatím v psaní jako takovém nevyžívají a působila bych potíže kmenovým tetám.

Obsah deníku jsem zorganizovala do jednoho kalendářního roku s tím, že dítě jej u sebe může mít i déle, aby si mohlo prohlížet to, co před

měsíci samo zapsalo. „Samo“ je myšleno tak, že kmenová teta dítě jedenkrát za měsíc motivuje k psaní, pomáhá deník ukládat mezi jeho osobní věci a následně ho hledat. Do deníku jsem též zapracovala projekt „Jak znám svoji tetu“, ale tak, že jsem rozšířila počet zkoumaných objektů prakticky na celý personál našeho dětského domova. Některé děti nakonec bavilo zjišťovat, jaké je nejoblíbenější jídlo našich kuchařek, nebo jaká činnost patří mezi nejoblíbenější koníčky našeho školníka, strejdy Jirky. Jiné děti však psaní deníku striktně odmítly. Respektujeme to.

ČŠI během této své poslední kontroly vyhodnotila jako velmi pozitivní rozdělení PROD do věkových kategorií, i motiv Labyrintu světa a ráje srdce jako takového. I to přispělo k rozhodnutí, že budeme s tímto Výchovně vzdělávacím programu pokračovat. Ukázky z deníku přikládám v příloze č. 4.

7. SOUČASNÁ PODOBA VVP

V současné době vytváříme Výchovně vzdělávací program pro akademický rok 2023/2024. Celková podoba programu se ustálila na těchto částech:

Výchovně vzdělávací program kromě povinných zákonem stanovených údajů obsahuje seznámení s principy práce s dětmi a inspirací Komenského Labyrintem. Děti procházejí bludištěm světa ve formě nových výchovných cílů a poznatků. Usilují o reálný pohled na svět, objevují nejen místo, kde žijí, ale také svoji osobnost a v neposlední řadě svoji rodinu. Postupně získávají nové kompetence k samostatnému životu. Jsou provázeni svými tetami, a také dalšími pracovníky nejen z DD.

V Programu rozvoje osobnosti dítěte pracujeme s obrazem stromu jako pohledu na své srdce, svého vnitřního člověka. Usilujeme se o to, aby náš život nesl dobré ovoce. Používáme rozdělení do věkových kategorií: Malý Objevitel, Objevitel, Výzkumník, Plánovač a Poutník. V těchto kategoriích si v jednotlivých složkách výchovy, což je složka vzdělávací, výchovná a sociální stanovujeme jednotlivé cíle tak, abychom směřovaly k získávání výše uvedených kompetencí. Zatímco Malý Objevitel se bude primárně zajímat o sebeobsluhu a udržování osobní hygieny, Plánovač už se zajímá o finanční gramotnost a pokouší se sestavit měsíční rozpočet na své živobytí.

Roční plán je stále podstatným dokumentem o plánované činnosti na příští rok. Měsíční plnění plánu si kmenové tety kontrolují a modifikují naplánované aktivity podle nečekaných situací (covid – namísto výletů činnosti na vlastní zahradě u dětského domova) nebo i podle nečekaného počasí (mírná zima – jiná aktivita namísto bruslení na soustavě lednických rybníků) nebo situací s dětmi (úraz nebo vážná nemoc). Roční plán je také nástrojem, kde si tety velmi stručně načrtnou plánované cíle ve výchově pro své děti.

Deník PROD – tento deník jsem navrhla podle doporučení ČŠI. Je rozfázovaný do dvanácti částí podle měsíců v roce. Dítě ho má u sebe a může si do něho každý měsíc dělat poznámky a plnit úkoly, pokud má zájem. V tomto deníku je zakomponován projekt Jak znám svoji tetu, který je rozšířen i o další zaměstnance DD. V deníku se ve vánočním měsíci též zobrazí projekt Nejstarší věc.

Cekově se snažíme i o názorné zobrazování a pomocí dramatické výchovy sdělovat nové informace tak, aby je lépe pochopily nejen mladší věkové kategorie.

Celý Výchovně vzdělávací program je však užitečný nástroj nejen pro děti, naše chovance, ale také pro tety – naše pedagogy. Tety si mohou lépe plánovat činnosti se svými svěřenci. Mají kontrolu nad tím, jak se plní stanovené cíle v životě jejich dětí. Samotné nastavování cílů v jednotlivých oblastech výchovy vyprodukovalo efektivitu ve výchově. Tety mají lepší přehled o tom, kam s dětmi došly a na čem ještě potřebují zapracovat. Také se tety pomocí PROD blíže seznamují s rodinnými příslušníky svých svěřenců a s jejich kamarády a přáteli, což je žádoucí.

Děti samy sebe lépe poznávají. Jejich zaznamenané zájmy, koníčky, školní výsledky, účast v soutěžích a zájem o aktivní sport jim pomáhá při správné volbě budoucího studia a hledání správného učebního oboru. Dítě pomocí historie záznamů v PROD dokáže zahlédnout svůj vývoj, své emocionální zabarvení, svůj temperament. Může pracovat se svými úspěchy i neúspěchy a získává zpětnou vazbu.

Ukázky ze zmíněných dokumentů přikládám do příloh.

8. PRVNÍ HODNOCENÍ PRÁCE S NOVÝM PROD

Během prvního hodnocení a zjišťování výsledků práce s novým PROD jsme zjistili toto:
Začali jsme pracovat více s časem. Z přiložené tabulky (Příloha č. 5) se nám zobrazily tyto údaje:

- Děti, které v našem domově žijí nejdéle
- Čerstvě přijaté děti našeho domova, tzv. nováčci
- Zobrazí se nám pravděpodobný odhad, kolik let bude dítě u nás žít, tedy kolik času máme na jeho výchovu
- Dále se nám zobrazily údaje o aktivitách dětí ve smyslu trávení volného času a reprezentace našeho domova v přehlídkách a soutěžích

Tím se logicky ukázalo, jak teenageři postupně opouštějí své zájmy a během 13. – 14. roku věku přestávají trávit svůj čas smysluplně, až na výjimky.
Dále jsme získali grafický přehled o dětech, které nejezdí nikam na dovolenky, jejichž rodiny jsou zcela dysfunkční nebo zaniklé. Musíme s nimi jinak pracovat než s těmi, kteří domů jezdí.
Zobrazilo se riziko hospitalismu. Tj. dítě, které je u nás již např 10 let a domů nejezdí, nemá pevné emocionální pouto k jednomu či několika lidem.
Začali jsme více vnímat potřeby a odlišný způsob života dospělých chovanců a PROD i další zkušenosti dovedly ředitelku zařízení k úpravě Vnitřního řádu. S dospělými musíme pracovat zcela jinak, než-li s teenagery.
Jako problém se ukázal příjem čtrnáctiletých a starších dětí do našeho domova. Jejich dosavadní, často patologický způsob života se v tomto věku již těžko ovlivňuje. Na tento problém bude třeba se zaměřit.

9. ZÁVĚR

V závěru této diplomové práce se chci zmínit o důležitém faktoru celé výchovy a činnosti s našimi chovanci. Veškeré aktivity, ať už sportovní nebo výtvarné nebo dramatické jsou na poměry dětského domova samozřejmě nad jeho finanční možnosti. Zařízení ústavní výchovy se v dnešní době neobejdou bez sponzorů, donátorů, ale také nadací. Existuje opravdu veliké množství nejrůznějších organizací a spolků, které se na pomoc dětským domovům zaměřují. Naše děti mají díky sponzorským darům vybavení do fotbalového oddílu FC Pálava, do florbalového oddílu v Mikulově. Mohou navštěvovat kroužky DDM, Základní uměleckou školu v Mikulově a často z darů financujeme i vybavení pro školáky. Zvláštní péči je třeba věnovat středoškolákům a vysokoškolákům. Domovy jsou kontrolovány, jak a kde dopřejí svým dětem studovat, ale finanční stránka studia by se bez pomoci nadace neobešla. Speciální kapitolou je odchod dětí do samostatného života. Pokud dítě řádně opouští dětský domov po ukončení studia a přípravy na budoucí povolání, nejvyšší částka, jakou může dostat je
25 000,- Kč. Lépe jsou na tom příjemci sirotčího důchodu, ale těch je, jak už jsem se zmínila v této práci, paradoxně nejméně. Sirotčí důchod je dětem spořen a při odchodu mohou dostat nastřádanou nemalou částku.

Proto cítím potřebu v závěru této práce zmínit především činnost obecně prospěšné společnosti Dejme dětem šanci[22]. Je to společnost, která má propracovanou metodiku své pomoci, jež není samoúčelná. Společnost nevyužívá děti pro svoji reklamu, jak se to někdy může stát. Disponuje promyšlenými projekty. Je zcela nezávislá. Nepracuje ani se státními příspěvky, ani s příspěvky z EU. Má svůj způsob získávání finančních prostředků, které moudře rozděluje. Pracuje s projekty „Najdi si mne“, což je seznámení dítěte s dobrovolníkem, který o dítě jeví zájem korespondenční formou, následně formou krátkých návštěv a pokud se poštěstí, mohou tyto formy vyprodukovat pěknou hostitelskou péči pro dítě, které nemá kam jezdit na dovolenky a je v domově skutečně opuštěné. Dále pracuje s projektem „Pomoz mi do života“. Tento projekt stojí na bázi dobrovolného spoření. Pokud dítě zařadíme do databáze, dobrovolník si jej vybere a pravidelně mu

[22] DEJME DĚTEM ŠANCI o.p.s. (dejmedetemsanci.cz)

spoří na účet až do ukončení studia. Úspěšné vystudování je podmínkou pro vyplacení konečné naspořené částky. Dalším projektem je „Přál/a bych si“. Tento projekt se zaměřuje na zmíněné vybavení a potřeby pro sportovce, umělce, studenty nebo obyčejné dárky k narozeninám a k Vánocům. S projektem Přál bych si jsme získali i některé notebooky pro děti v době koronavirové epidemie, kdy se děti v karanténě učily pouze on-line. V našem domově jsme v jednom okamžiku potřebovali 20 počítačů s kamerami a mikrofony. Dalším projektem této nadace je Stipendijní program. Už název sám napovídá, že se jedná o podporu studentů. Tento program participuje s dětským domovem na financování ubytování, cestovného nebo stravování, které v našem případě na internátu nebo na koleji okamžitě překročí naši stravovací normu na dítě. Poslední projekt, který se přímo zaměřuje na odcházející dítě do samostatného života je tzv. Startovací balíček. Jedná se o vybavení do domácnosti složené na jedné paletě, obyčejně v hodnotě i 30 000,- Kč. Odcházející vystudovaný či vyučení mladý dospělý získá veškeré základní vybavení do domácnosti. Pokud ovšem odchází sám do startovacího bytu a nikoli zpět k rodině. Balíček obsahuje lůžkoviny, toaletní vybavení včetně ručníků, mýdel, pracích prostředků, často žehličku a žehlící prkno. Někdy sušák na prádlo, úklidové prostředky do kuchyně i do koupelny. Další vybavení do kuchyně – stolní nádobí, ale i sadu hrnců na vaření, příbory, nože, utěrky, často ruční šlehač, různé otvíráky a další pomůcky. Pokud se dítě poctivě účastní aktivit společnosti Dejme dětem šanci, může odcházet s kávovarem nebo vysavačem. Také tato nadace poskytuje finanční pomoc na získání pračky, lednice či postele. V současné době disponuje nadace dvěma startovacími byty v Praze, kde se mohou trénovat studenti ve spolubydlení a přebírání odpovědnosti za své finanční náklady.

Je poctivé říci, že už druhým rokem i stát začal naše mladé dospělé podporovat. Každý, kdo odejde z našeho domova, může získat finanční podporu dalších 25 000,- do samostatného života. Pokud dětský domov opustí student, který ještě nadále studuje denní řádné studium, ale už chce žít mimo dosah dětského domova a jeho Vnitřního řádu, může od státu získat finanční dotaci 17 000,- Kč měsíčně po dobu svého denního studia.

Závěrem chci říci, že v dnešní době je péče o děti v dětských domovech v České republice na poměrně vysoké úrovni. Děti získají

zážitky, všestranné zkušenosti, setkají se se zajímavými lidmi a pokud domov pro děti v rámci svých možností vytváří domácí prostředí a usiluje o lidský přístup, tzn. že zaměstnává kvalitní pedagogy, kteří svoji práci vnímají jako poslání a dělají je s láskou, pak můžeme zažít určité uspokojení.

10. POUŽITÁ LITERATURA

BŘEZINOVÁ, Taťana. Tři holčičky na římse, Praha: Návrat domů, 2006, ISBN 80-7255-137-X

BŘEZINOVÁ, Taťana. Marika píše Vincimu, Praha: Návrat domů, 2007, ISBN 978-80-7255-161-3

CAMPBELL, Ross. Potřebuji tvou lásku, Praha, Návrat domů, 1996, ISBN 978-80-7255-179-8

FRIEDL, Milan. Breviář myšlenek Jana Amose Komenského, Brno: Integrál, 2008, ISBN 978-80-87176-01-6

HANUŠ, Radek. HAKOVÁ, Jana. Praktická učebnice zážitkové pedagogiky, Praha: Nadace Pangea, 2021, ISBN 978-80-270-9208-6

HANUŠ, Radek. Janův breviář. Praha: Nadace Pangea, 2020, ISBN 978-80-270-8658-0

HAVELKA, Tomáš. Jan Amos Komenský: Labyrint světa a ráj srdce (1623), Praha: Ústav pro českou literaturu AV ČR, v.v.i. , 2018

HAYDEN, Torey, L. Spratek, Praha: Portál, 2008, ISBN 978-80-7367-375-8

HAYDEN, Torey, L. Tygřice, Praha: Portál, 2012, ISBN 978-80-262-0166-3

HAYDEN, Torey, L. Holka, kterou nechtěli, Praha: Portál, 2020, ISBN 978-80-262-1634-6

HORKÁ, Hana. Výchova pro 21. století, Brno: Paido, 2000, ISBN 80-85-931-85-0

HORVÁTHOVÁ, Jana. Kapitoly z dějin Romů, Praha: Člověk v tísni, 2002

KOHOUTEK, Rudolf. Základy pedagogické psycholoie, Brno: Akademické nakladatelství CERM, 1996, ISBN 80-85867-94-X

KNOZ, T. J.A. Komenský a soudobá Morava, Brno: Moravské zemské muzeum, 1992 ISBN 80-7028-038-7

KOMENSKÝ, Jan Ámos. Informatorium školy mateřské, Praha: YMCA, 1940

KOMENSKÝ, Jan Ámos. Vševýchova, Praha: Státní nakladatelství, 1948

KOMENSKÝ, Jan Ámos. Praxis Pietatis čili jak se cvičit v pravé zbožnosti, Praha, Křesťanský spolek mladíků v Čechách, ISBN 80-7072-988-0

KOMENSKÝ, Jan Ámos. Píseň písní Šalomounových, Praha: Mladá fronta, 1987, 59-287-86
KOMENSKÝ, Jan Ámos. Zpráva a naučení o kazatelství v jazyce 21. stol. Praha: Občanské sdružení Poutníkova četba, ISBN 978-80-87606-03-2
KOMENSKÝ, Jan Ámos. Kšaft umírající matky Jednoty bratrské, 10.5.2023 https://czech.mml.ox.ac.uk/komensky-ksaft-umirajici-matky-jednoty-bratrske-1650 ...
KOPŘIVA, Karel. Lidský vztah jako součást profese, Praha: Portál, 2000, ISBN 80-7178-429
KOŽÍK, František. Anděl míru (Vyprávění o Janu Ámosu Komenském), Praha: Albatros, 1984, ISBN 13-728-84
KRAUS, Blahoslav. POLÁČKOVÁ, Věra et.al. Člověk, prostředí a výchova, Brno: Paido, 2001 KUMPERA, Jan, CSc. Jan Ámos Komenský - malý profil velké osobnosti, Uherský Brod, Muzeum J.A. Komenského, ISBN 371 10 65 88
MACKOVÁ, Silva. Dramatická výchova, Brno: JAMU, 2004, ISBN 80-85429-93-4
MACHKOVÁ, Eva. Jak se učí dramatická výchova, Praha: NAMU, 2017, ISBN 978-80-7331-089-9
MACHKOVÁ, Eva. Volba literární látky pro dramatickou výchovu, Praha: NAMU, 2017, ISBN 978-80-7331-214-5
MACHKOVÁ, Eva. Úvod do studia dramatické výchovy, Praha: NIPOS, 2007, ISBN 978-80-7068-207-4
MACHKOVÁ, Eva. Metodika dramatické výchovy, Praha: Sdružení pro tvořivou dramatiku, 2007, ISBN 978-80-901660-9-0
MILLER, Arthur. MATTSON, Ralp. Kdo jsem?, Praha: Návrat domů, 1989, ISBN 80-85495-81-3 MLEJNEK, Josef. Dětská tvořivá hra, Praha: NIPOS-ARTAMA, 2011, ISBN 978–80–7068–001–8
MLEJNEK, Josef. Děti, hry a divadlo, Deník vedoucího dramatického kroužku, Praha: Ústav pro kulturně výchovnou činnost, útvar ZUČ v Praze, 1972. ISBN 59- 166-72
MLEJNEK, Josef, Vandr do světa, Praha: Tvořivá dramatika 3/2006
MARUŠÁK, Radek. Literatura v akci, Praha: Nakladatelství AMU, 2017, ISBN 978-80-7331-172-8
PALARČÍKOVÁ, Alena. Tygr v oku, Praha: NIPOS ARTAMA, 2011, ISBN 978-80-7068-005-6

PIAGET, Jean. BÄRBEL, Inhelder. Psychologie dítěte, Praha: Portál, 2014, ISBN 978-80-262-0691-0
PIPEKOVÁ, Jarmila. Kapitoly ze speciální pedagogiky, Brno: Paido, 2006, ISBN 80-7315-120-0
PREKOPOVÁ, Jiřina. Jen v lásce přežijeme, Praha: Portál, 2014, ISBN 978-80-262-0589-0
RUCKÝ, Evald. 555 let Jednoty bratrské v datech, Liberec: Jednota bratrská, 2015, ISBN 978-80-905380-5-1
SKALKOVÁ, Jarmila. Pedagogika a výzvy nové doby, Brno: Paido, 2004, ISBN 80-7315-060-3
SMALLEY. Gary. Cesta k srdci dítěte, Praha: Samuel, biblická práce pro děti, 1999
THOROVÁ, Kateřina. Vývojová psychologie, Praha: Portál, 2015, ISBN 978-80-262-0714-6
VÁGNEROVÁ, Marie. LYSÁ, Lidka. Vývojová psychologie dětství a dospívání, Praha: Karolinum, 2021
VÁGNEROVÁ, Marie. Psychopatologie pro pomáhající profese, Praha: Portál, 2008, ISBN 978-80-7367-414-4
WARD, Pete. ADAMS, Sam. LEVERMORE, Jude. Jak se připravovat na práci s mládeží, Praha: Portál, 1997, ISBN 80-7178-044-8
WAY, Brian. Rozvoj osobnosti dramatickou hrou, Praha: Sdružení pro tvořivou dramatiku a NIPOS, 2014, ISBN 978-80-7068-286-9

Diplomové práce:

BUREŠOVÁ, Vladimíra. Tolerance a vztah většinové společnosti vůči Romům v dramatickém strukturování, Praha: DAMU, 2002
ČERMÁKOVÁ, Michaela. Strukturované drama jako prostředek k prevenci šikaně, Praha: DAMU, 2017
LÖFFELMANN, Vojtěch. Současné podoby dramatické výchovy v ČR, Praha: DAMU, 2019
PINTÍŘOVÁ, Ivana. Dramatická výchova v katechezi, Praha: DAMU, 2011
SLAVÍKOVÁ, Dagmar. Dramatická výchova jako zájmová estetická činnost v Dětském domově se školou ve Slaném, Praha: DAMU, 2006
KŘÍŽOVÁ, Soňa. Metodický průvodce pro děti odcházející z ústavní výchovy, Brno: MU, 2020

Disertační práce:

GAŽÁKOVÁ, Eva. Socializační potenciál dramatické výchovy při práci s romskou minoritou, Praha: DAMU, 2016
SVOZILOVÁ, Dana. Analýza strukturované dramatické hry v kontextu dramatické výchovy, Brno: JAMU, 2005, ISBN 80-86928-10-1

PŘÍSPĚVKY Z KONFERENCE O DRAMATICKÉ VÝCHOVĚ 2007.
Dítě mezi výchovou a uměním, Dramatická výchova na přelomu tisíciletí, Praha: Sdružení pro tvořivou dramatiku a KVD DAMU, 2008, ISBN 978-80-903901-2-6

Webové stránky (cit. 18.9.2021):
https://www.drama.cz/periodika/dv_archiv/1968-2.pdf
https://www.drama.cz/periodika/dv_archiv/1968-6.pdf
https://www.drama.cz/periodika/dv_archiv/1969-3.pdf
https://www.drama.cz/periodika/dv_archiv/1971-2.pdf
https://www.drama.cz/periodika/dv_archiv/1973-1.pdf Jan Amos Komenský

11. SEZNAM PŘÍLOH

- Příloha 1 – Výchovně vzdělávací plán DD Mikulov
- Příloha 2 – Ukázky z ročního plánu
- Příloha 3 – Ukázky z programů rozvoje osobnosti dítěte
- Příloha 4 – Ukázky z deníku PROD
- Příloha 5 - Fotky k dramatickým lekcím Kameny
- Příloha 6 - Tabulka – první hodnocení práce s PROD

12. SEZNAM ZKRATEK

- Zkratka 01 - ŠVP školní vzdělávací program
- Zkratka 02 - VVP výchovně vzdělávací program
- Zkratka 03 - RVP rámcově vzdělávací program
- Zkratka 04 - OSPOD orgán sociálně-právní ochrany dětí
- Zkratka 05 - DD dětský domov
- Zkratka 06 - DDŠ dětský domov se školou
- Zkratka 07 - VÚ výchovný ústav
- Zkratka 08 - DÚ diagnostický ústav
- Zkratka 09 - SVP středisko výchovné péče
- Zkratka 10 - DPN dětská psychiatrická nemocnice
- Zkratka 11 - PPP pedagogicko-psychologická poradna

Příloha 1

VÝCHOVNĚ VZDĚLÁVACÍ PROGRAM

LABYRINT SVĚTA A RÁJ SRDCE

Dětský domov Mikulov

Školní rok 2023/2024

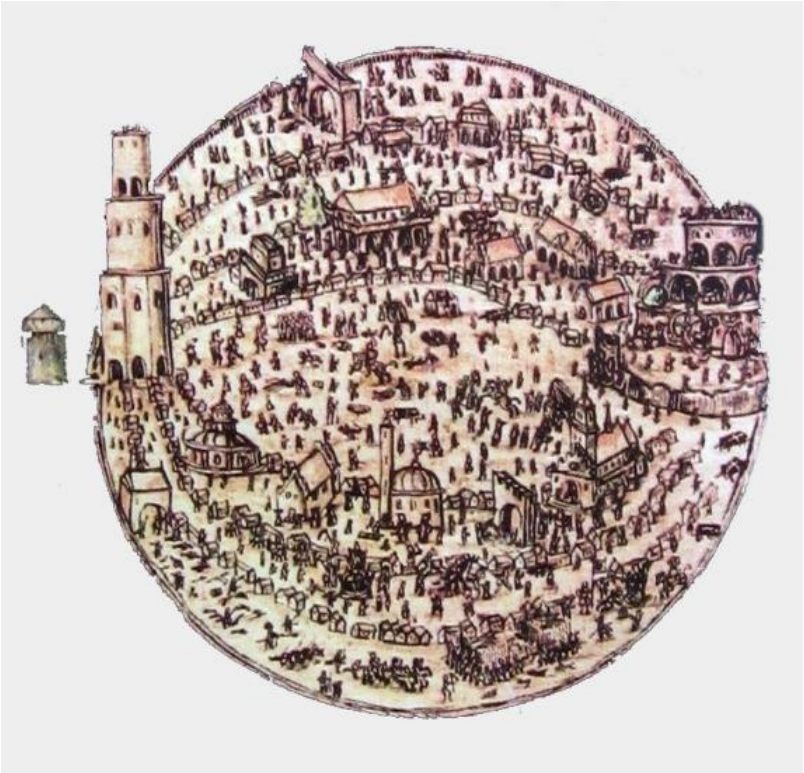

CÍLEM VZDĚLÁNÍ A MOUDROSTI JE,
ABY ČLOVĚK VIDĚL PŘED SEBOU JASNOU CESTU ŽIVOTA,
PO NÍ OPATRNĚ VYKRAČOVAL, PAMATOVAL
NA MINULOST, ZNAL PŘÍTOMNOST A PŘEDVÍDAL BUDOUCNOST.

JAN ÁMOS KOMENSKÝ

Obsah:

1. IDENTIFIKAČNÍ ÚDAJE
2. CHARAKTERISTIKA ZAŘÍZENÍ
   2.1. Dětský domov rodinného typu
   2.2. Pedagogové a provozní zaměstnanci
   2.3. Naše děti a naši svěřenci
      2.3.1. Spolupráce s rodiči
      2.3.2. Přijímání, přemisťování a propouštění dětí
      2.3.3. Délka vzdělávání
      2.3.4. Forma vzdělávání
3. CHARAKTERISTIKA ŠKOLNÍHO VZDĚLÁVACÍHO PROGRAMU DD MIKULOV
   3.1. Rozdělení a popis věkových kategorií ve VVP
4. ZÁKLADNÍ CÍLE PROGRAMU
   4.1. Cíle výchovné
   4.2. Cíle vzdělávací
   4.3. Cíle sociální
5. VÝCHOVNÉ A VZDĚLÁVACÍ STRATEGIE VVP
   5.1. Program rozvoje osobnosti dítěte - PROD
   5.2. Roční plán
   5.3. Podmínky pro vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami
   5.4. Minimální preventivní program
6. PROFIL SVĚŘENCE, KTERÝ ÚSPĚŠNĚ PROŠEL VÝCHOVNÝM PROCESEM PODLE Z 109/2002 SB.
   6.1. Výchovný
      6.1.1. Kompetence k řešení problémů
      6.1.2. Kompetence komunikativní
   6.2. Vzdělávací
      6.2.1. Kompetence k učení
      6.2.2. Kompetence pracovní
   6.3. Sociální
      6.3.1. Kompetence sociální a personální
      6.3.2. Kompetence občanská
7. MATERIÁLNÍ, PERSONÁLNÍ A EKONOMICKÉ PODMÍNKY
8. PODMÍNKY BEZPEČNOSTI PRÁCE A OCHRANY ZDRAVÍ

1. IDENTIFIKAČNÍ ÚDAJE

Název VVP:	LABYRINT SVĚTA A RÁJ SRDCE Výchovně vzdělávací program pro Dětský domov Mikulov, p.o. (upravuje Z 109/2002 Sb. § 12.)
Téma:	Základní složky výchovy – výchovnou, vzdělávací a sociální – zabezpečujeme u každého dítěte, které je nám svěřeno do péče tak, abychom v rámci naší instituce co nejlépe zastoupili chybějící výchovu v rodině dítěte.
Motivační název:	CÍLEM VZDĚLÁNÍ A MOUDROSTI JE, ABY ČLOVĚK VIDĚL PŘED SEBOU JASNOU CESTU ŽIVOTA, PO NÍ OPATRNĚ VYKRAČOVAL, PAMATOVAL NA MINULOST, ZNAL PŘÍTOMNOST A PŘEDVÍDAL BUDOUCNOST. JAN ÁMOS KOMENSKÝ
Název zařízení:	Dětský domov Mikulov, příspěvková organizace
Adresa:	Nádražní 974/26, 692 01 Mikulov
Ředitelka:	Mgr. et Mgr. Lada Válková
IZO:	108010503
IČO:	63434610
IPO:	60030351
Kontakty:	Ředitelka: 602 249 869 Zástupce stat. org.: 721 815 776 Administrativa: 519 510 402 Účetní: 519 512 376 1.rodinná skupina: 739 177 996 2.rodinná skupina: 720 235 837 3.rodinná skupina: 739 178 122 e-mail: detskydomov@dd-mikulov.eu www.dd-mikulov.eu
ID:	ukj3cvx
Zřizovatel:	Jihomoravský kraj, Brno, Žerotínovo náměstí 449/3, 601 82,
IČ:	70888337
DIČ:	CZ 70888337
Kontakt JMK:	Tel. 541 651 111, Fax: 541 651 209

Koordinátor ŠVP: Bc. Pavlína Kostková

2. CHARAKTERISTIKA ZAŘÍZENÍ

2.1. Dětský domov rodinného typu

Z Vnitřního řádu DD Mikulov, kapitoly 1 vyplývá, že naše zařízení spadá do kategorie dětský domov rodinného typu. Disponujeme třemi rodinnými skupinami s místy pro 6 až 8 dětí v každé skupině. Každá skupina žije ve svém bytě. Byt č. 1 je vystavěn v přízemí domu, byt č. 2 v prvním patře a byt č. 3 v podkroví.

K dětskému domovu náleží také školní jídelna s kapacitou 37 jídel.

2.2. Pedagogové a provozní zaměstnanci

Kvalifikaci pedagogických pracovníků v našem domově upravuje Zákon o pedagogických pracovnících č. 563/2004 Sb. Podrobně je toto téma též zpracováno v našem Organizačním řádu. Celkem je v našem domově zaměstnáno 9 pedagogů a 2 asistenti pedagoga, vykonávající práci v noci. Pedagogičtí pracovníci v našem zařízení musí disponovat praxí v širokém záběru. To znamená výchova v rodině, příprava na vyučování, sociální pedagogika a s ohledem na velmi časté speciální výchovné potřeby našich dětí též speciální pedagogiku. Práce našich pedagogů je mezioborová. Jedná se o sport, kulturu, volný čas, studium dětí, výtvarné a ruční práce, péče o domácnost, péče o sebe sama.

Mezi provozní zaměstnance patří kuchařky, uklízečka, školník, účetní a sociální pracovnice + vedoucí školní jídelny.

2.3. Naše děti a naši svěřenci

Z 109/2002 Sb. o ústavní výchově zcela jasně vymezuje, jaké děti mohou žít v dětském domově: „Účelem dětského domova je zajišťovat péči o děti s nařízenou ústavní výchovou, které nemají závažné poruchy chování. Tyto děti se vzdělávají ve školách, které nejsou součástí dětského domova.“ A dále: „Do dětského domova mohou být umísťovány děti ve věku zpravidla od 3 do nejvýše 18 let. Do dětského domova se též umísťují nezletilé matky spolu s jejich dětmi.

Naše zařízení ovšem také pečuje o děti se speciálními vzdělávacími potřebami. Zletilí jedinci mají možnost s naším dětským domovem uzavřít tzv. Smlouvu o plném přímém zaopatření zletilé nezaopatřené osoby, pokud se nadále věnují přípravě na budoucí povolání, a to formou denního řádného studia. Proto mohou zůstat v péči našeho zařízení až do ukončení své přípravy na vstup do samostatného života, nejdéle však do 26ti let.

2.3.1. Přijímání, přemísťování a propouštění dětí

Tyto procesy upravuje Občanský zákoník, konkrétně Z 359/1999 Sb. v platném znění, hovoříme o Zákoně o sociálně právní ochraně dětí. Přesný průběh přijímání, přemisťování a propouštění dětí je zpracován ve Vnitřním řádu DD Mikulov, který je v příloze tohoto dokumentu.

2.3.2. Spolupráce s rodiči

Z 109/2002 Sb. také upravuje podmínky pro udržování vztahu mezi dítětem a rodičem nebo zákonným zástupcem. Je v našem zájmu, aby dítě citově strádalo co nejméně, a uvědomujeme si, že matku dítěti v jeho citovém životě těžko něco nebo někdo nahradí. Snažíme se proto spolupracovat s rodiči, pokud je to jen trochu možné. Děti navštěvují své rodiny ve dnech pracovního klidu nebo o svátcích a prázdninách na tzv. dovolenky a to ve spolupráci s příslušným OSPOD.

Rodiče, či rodinní příslušníci, mohou též vykonávat jednodenní návštěvy v našem zařízení. Průběh těchto návštěv upravuje též Vnitřní řád DD Mikulov.

Děti a rodiče si mohou telefonovat či psát pomocí sociálních sítí.

2.3.3. Délka vzdělávání

Délka vzdělávání se řídí zákonem 109/2002 Sb. o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů a Vyhláškou č. 438/2006 Sb., kterou se upravují podrobnosti výkonu ústavní výchovy a ochranné výchovy ve školských zařízeních. Úkolem DD je zajišťovat nezletilé osobě, a to zpravidla ve věku **od 3 do 18 let**, případně zletilé osobě **do 19 let**, na základě rozhodnutí soudu o ústavní výchově nebo ochranné výchově nebo o předběžném opatření náhradní výchovnou péči v zájmu jeho zdravého vývoje, řádné výchovy a vzdělávání.

Dle § 2, odst. 6 zákona 109/2002 Sb. v platném znění zařízení může na základě žádosti poskytovat plné přímé zaopatření zletilé nezaopatřené osobě po ukončení výkonu ústavní výchovy a ochranné výchovy, připravující se na budoucí povolání, nejdéle však **do věku 26 let**, podle smlouvy uzavřené mezi nezaopatřenou osobou a zařízením nejpozději do 1 roku od ukončení ústavní výchovy nebo ochranné výchovy.

2.3.4. Forma vzdělávání

Děti předškolního věku navštěvují MŠ v Mikulově

Děti školního věku se vzdělávají v základních školách v Mikulově.

Děti se speciálními vzdělávacími potřebami se vzdělávají v ZŠSP v Mikulově.
Po ukončení ZŠ se děti dále vzdělávají na SŠ, SOU, OU dle aktuální nabídky a individuálních potřeb dětí. Naši chovanci mohou na své střední nebo vysoké školy dojíždět nebo bydlet na internátech, kolejích či privátech. Poslední formu bydlení lze využívat i jako tréninkové bydlení a příprava na osamostatnění po ukončení studia.
Studenti a učni musí absolvovat výhradně denní řádné studium.

3. Charakteristika Školního vzdělávacího programu DD Mikulov

Výchozí dokumenty:

- Zákon 109/2002 Sb.
- Standardy kvality péče o děti v zařízeních pro výkon ústavní a ochranné výchovy a preventivně výchovné práce
- Jan Ámos Komenský: Labyrint světa a ráj srdce
- Langmeier Josef, Krejčířová Dana: Vývojová psychologie

Školní vzdělávací program Dětského domova Mikulov je inspirován dílem Jana Ámose Komenského Labyrint světa a ráj srdce. Naše děti můžeme vidět jako poutníky, kteří jdou světem a hledají v něm své místo, svůj domov, své společenské uplatnění. Dílo Komenského k tomuto pohledu inspiruje. Dětský domov Mikulov patří mezi výchovná zařízení, která dětem zprostředkovávají výchovu, vzdělání a v některých případech nahrazují rodinu.
V tomto rámci náš dětský domov usiluje o co nejlepší připravenost dítěte- poutníka vstoupit do samostatného života.

Po přijetí do našeho zařízení jsou děti (dle Standardů) seznámeni se strategií výchovy našeho ŠVP. Dítě je zařazeno do své věkové kategorie v ŠVP a začne putovat labyrintem životních cest a peripetií. Náš Labyrint světa a ráj srdce se zaměřuje na získání kompetencí dítěte podle Z 109/2002 Sb. a na samostatný vstup do života. K tomu je nutné, abychom dítěti pomohli:

- Zorientovat se v rámci možností dítěte v Labyrintu – světě
- Vybudovat pevný základ – Srdce dítěte tak, aby v roli poutníka bloudilo pokud možno co nejméně.

Konečným cílem našeho ŠVP je, aby mladý člověk opouštějící ústavní výchovu disponoval základním rozlišením mezi dobrým a zlým ve smyslu sociálně patologických jevů a měl schopnost rozhodnout se pro dobré v rámci zachování vlastního života a bezpečí. V ideálním případě – aby nebyl osamělý.

Základní schéma ŠVP pro naše děti názorně vystihuje, že mohou ve světě nalézt své místo a být užitečné. Zároveň ale také hrozí, že člověk nikdy nezakoření a tudíž nemůže nést své ovoce.

Obr.1

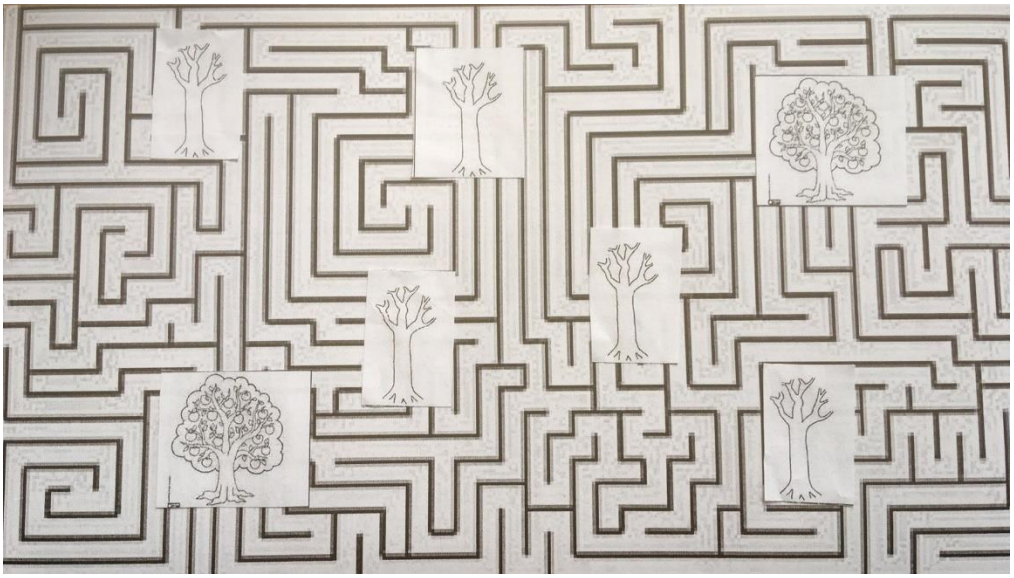

Děti jsou zařazeni do své věkové kategorie, jejíž program je vytvořen na základě vývojové psychologie dítěte a z našeho Školního vzdělávacího programu Labyrint vychází.

3.1. Rozdělení a popis věkových kategorií v ŠVP

MALÝ OBJEVITEL	3- 7 let
OBJEVITEL	8-11 let
VÝZKUMNÍK	12-15 let
PLÁNOVAČ	16-18 let
POUTNÍK	19-26 let

Popis věkových kategorií:

Malý objevitel 3-7 let

Dítě je ve fázi poznávání – objevování světa a jeho zákonitostí. Světa v dětském domově, ve školce, objevuje principy spolupráce se svojí rodinou. Svět – labyrint (bludiště) dětského domova je výrazně odlišný od světa, které dosud zná. Dítě potřebuje podporu, **citovou oporu**, ochranu a čitelné vedení při osvojování pravidel života v domově i ve školce. Dítě vedeme ke

zvídavosti i v objevování světa jako takového. Máme na paměti všechny tři oblasti stanovené Z 109, §12: Oblast – výchovnou, sociální a vzdělávací.

Objevitel 7-11 let

Základní charakteristikou je, že Objevitel už je školák. Jeho obzory se začnou rozšiřovat o nové poznatky a to převážně v objevování nových školních povinností, zapojení se do služeb v domácnosti ve své rodinné skupině. V této kategorii dochází též k osvojování způsobu trávení svého volného času. Dítě objevuje „aktivní odpočinek". Zkouší se zapojovat do zájmových kroužků, do sportovních oddílů, může objevovat své nadání či talent a zapojit se do školní docházky v Základní umělecké škole.

Objevitel by měl začít navazovat přátelské vztahy ve škole a ve svém volném čase – v zájmových kroužcích, sportovních oddílech, atd.

V této kategorii by dítě mělo objevit školní úspěch, osobní výsledky, ale také riziko špatně tráveného volného času, riziko lenošného zanedbávání přípravy do školy. V této kategorii by dítě mělo objevovat základní rozdíly mezi dobrým a zlým a **začít se učit** rozhodovat pro dobré, stále máme na paměti všechny tři oblasti péče v dětském domově.

Výzkumník 12-15 let

Výzkumník přechází ve své povinné školní docházce na druhý stupeň ZŠ, případně na osmileté gymnázium. Výzkumník už se ve škole vyzná, spoustu dovedností si již osvojil.

V tomto čase dospívání – pubescence – se výzkumník může zaměřit sám na sebe. Má dostatek času a prostoru pro zkoumání, KDO jsem, CO umím, V ČEM jsem dobrý. Výzkumník hledá a v podstatě zkoumá sám sebe, své proměny v tomto období, své silné a slabé stránky.

Výzkumník by také měl nalézat svá osobní rizika, slabá místa, která mohou jeho život do budoucna ohrozit.

Výzkumník se zaměřuje na volbu dalšího studia a vzdělávání v souvislosti s přípravou na své budoucí povolání.

Výzkumník potřebuje pevné, ale citlivé a zcela čitelné vedení své kmenové tety ve spolupráci s ostatními pedagogy. Výzkumník by neměl v prostředí dětského domova ztratit důvěru vůči dospělým. Jejich pomoc bude ještě mnoho potřebovat v procesu osamostatňování.

V této době je zcela zásadní dodržovat mlčení o soukromých věcech dětí v dospívání.

Pedagog musí velice moudře a obezřetně pracovat s předáváním informací v záznamech ze své služby a vyvarovat se zbytečné kritiky, žalování a diskreditování (případně posměchu) dítěte - Výzkumníka.

Je potřeba počítat s tím, že Výzkumník často zabloudí do slepých uliček svého bádání a zkoumání sama sebe v životě. Ve chvíli, kdy hledá svůj správný směr, pedagog je tu pro nové nasměrování, pro další cestu Labyrintem – bludištěm – světa a dospívání.

Plánovač 16-18 let

V kategorii Plánovač ještě stále nemůžeme očekávat zralost našeho poutníka. Ale už by měl o sobě leccos vědět a znát. Také by měl mít základní pojem o tom, jak to ve světě – Labyrintu – v naší kultuře chodí a vypadá. Plánovač by měl získat pojem o trhu práce a o sociálním systému České republiky.

Plánovač začne plánovat svoji budoucnost. Bude z dětského domova odcházet zpět do rodiny? Bude začínat sám od píky? Plánovač by měl začít mapovat zdroje finanční a sociální pomoci, pokud bude odcházet do budoucího života jako samostatná jednotka. Plánovač si udělá přehled toho, co bude při odchodu z DD potřebovat (vybavení domácnosti, finance, bydlení, práce, přátelé) a na koho se bude moci obrátit ve svém životě o pomoc.

Plánovač má pochopit význam svého vzdělávání a začít se učit, JAK své znalosti využije k tomu, aby se v budoucnu uživil vlastní prací.

Plánovač během svého zrání kontroluje a zpětně hodnotí svůj charakter, své schopnosti, získané dovednosti a rizika.

Plánovač by měl začít rozumět tomu, čemu se má ve svém životě vyhýbat, aby nepadl do pasti bídy, hladu, bezdomovectví a nebyl nucen si začít vydělávat sociopatologickými způsoby, jako je prodej drog, prodej svého těla, krádeže, podvody. Plánovač při zpětných sebereflexích má umět svá rizika pojmenovat.

Poutník 19-26 let

Pokud náš Poutník došel ve své cestě životem – Labyrintem až do této kategorie, už to samo o sobě ukazuje na určitý způsob zralosti. Mladý dospělý se naučil kalkulovat a ve svém osamostatňování je obezřetný, nic neuspěchává. Začíná vyzrávat. Doba pobytu v našem zařízení v době zletilosti přináší spoustu úskalí, zletilost přirozeně naráží na určité rozpory mezi právy vyplývající ze zletilosti (například napít se alkoholu) a Vnitřním řádem dětského domova, který toto pochopitelně vylučuje. Zde již nehovoříme o výchovném působení na dítě - zletilec už je hotový jedinec, nicméně jeho pouť Labyrintem teď začíná skutečně naostro. Funkce Dětského domova se během cesty Poutníka transformuje na poradenství, podporu, „podržení“, když se Poutník vydá špatným směrem a zabloudí. Poutník by měl začít

prokazovat svou schopnost pracovat, začít naplňovat své osobní potřeby vlastními finančními prostředky.
Poutník se zaměřuje na cestu, kterou objevil, vyzkoumal a naplánoval. Vstupuje do samostatného života. Tím sice jeho cesta nekončí, pouze už půjde sám, bez nás.

4. ZÁKLADNÍ CÍLE PROGRAMU

Z 109/2002 Sb., § 12 říká: Dětský domov pečuje o děti podle jejich individuálních potřeb. Ve vztahu k dětem plní zejména úkoly výchovné, vzdělávací a sociální.

4.1. Naplňování individuálních potřeb dítěte

Potřeby fyzické – jedná se o plné přímé zaopatření v oblasti osobní (strava, ubytování v dětském pokoji s vlastní postelí, psacím stolem, skříní, umístění do rodinné skupiny, přidělení kmenové tety), vzdělávací (hrazení veškerých potřeb souvisejících se školou a vzdělávacím procesem) a společenské (zabezpečení zájmové činnosti v oblasti kultury a sportu, finanční pokrytí výchovné činnosti v rodinné skupině, kapesné, volný čas dítěte) Tyto potřeby blíže specifikuje Vnitřní řád Dětského domova Mikulov.
Potřeby duševní – opět hovoříme o potřebách osobních, vzdělávacích a sociálních. Osobní potřeby - dítě má získat pocit bezpečí, důvěry, citové potřeby zajišťuje získání blízkého člověka (např. kmenová teta, spolupráce s rodinnou, kamarádi, atd.) Vzdělávací potřeby – dítě podporujeme v přípravě na vyučování a pomáháme mu, zabezpečujeme speciální vzdělávací potřeby (poruchy učení, chování, další handicapy), ale také rozvoj nadání a talentu dítěte. Vyhledáváme a připravujeme příležitosti pro jeho uplatnění. V neposlední řadě pečujeme o potřeby sociální ve smyslu umožnit dítěti rozvíjet svůj talent v oblasti kulturní a sportovní. V kulturní oblasti umožňujeme dětem navštěvovat divadlo, kino, hudební akce. Dále podporujeme sociální potřeby ve smyslu pěstování kamarádských vztahů, podporujeme přátelství ve škole, při zájmové činnosti, v místě bydliště našeho DD)
Potřeby duchovní – zákon umožňuje dítěti svobodu vyznání. Podporujeme možnost, že dítě může věřit v něco vyššího, než jsou věci či lidé, kteří mohou zklamat. Dítě může získat určitou oporu ve víře, pokud selhává například vlastní rodina.

4.2. Cíle výchovné

§ 1, odstavec 3, Z 109/2002 Sb. nám cíl jasně nastiňuje: „účelem je předcházet vzniku a rozvoji negativních projevů chování dítěte nebo narušení jeho zdravého vývoje, zmírňovat

nebo odstraňovat příčiny nebo důsledky již vzniklých poruch chování a přispívat ke zdravému osobnostnímu vývoji dítěte."

Dítě si osvojí základní pravidla slušného chování v domově, ve škole, ve společnosti, během zájmové činnosti a v neposlední řadě i ve svém volném čase.

Vedeme dítě k osvojení kompetencí k řešení problémů, komunikačních kompetencí. Dítě se učí rozhodovat.

Zásadním cílem je vedení k samostatnosti, zodpovědnosti za své činy, upevnění v mravnosti – ztotožnit se s pojmy jako je pravda, poctivost, píle, přátelství, čest, nezištnost.

4.3. Cíle vzdělávací

Vedeme děti k získání kompetencí k učení a k získání pracovních kompetencí, pracovních návyků.

Povinná školní docházka může být pro některé děti problém. Cílem je vybudovat pravidelné návyky v souvislosti se školní docházkou a pravidelnou přípravou na vyučování.

Naším cílem je dále pomoci dětem po ukončení základního vzdělání s výběrem budoucího povolání a s tím spojené další vzdělávání.

Důležitým cílem je úspěšné zvládnutí učebního oboru nebo střední školy.

Za velký úspěch považujeme to, že dítě dosáhne takového vzdělání, aby bylo schopno uživit se vlastní prací a zařadilo se úspěšně do společnosti. V případě, že dítě projeví své vlohy pro studium, má možnost řádně denně studovat na vysoké škole podle svého výběru a to nejvýše do 26 let.

Zájmová činnost patří mezi důležitou vzdělávací složku ve stanovených cílech pro naše děti. Souvisí i s aktivním odpočinkem. K této činnosti patří návštěvy kroužků nejen v DDM, ale také při ZŠ, základní umělecké vzdělání na ZUŠ. Dále např. oddíly Skautu a sportovní oddíly, které se v našem regionu nabízejí.

4.4. Cíle sociální

V oblasti směřování k sociálním cílům se zaměřujeme na získání sociálních, personálních a v neposlední řadě také občanských kompetencí.

Pro dítě je zcela zásadní jeho osobní identita. S tím souvisí objevení jeho vlastních kořenů, aby se dítě mohlo ztotožnit s tím, kdo vlastně je. Podporujeme dítě v tom, aby poznalo svoji minulost, pokud se nestýká s rodinou nebo rodinu nemá, pomáháme mu najít jeho vlastní kořeny. Ze smíření a vyrovnání se s minulostí, (např. i jeho pobyt v ústavním zařízení – neschopnost rodičů se o něj postarat) můžeme začít očekávat vstup dítěte do vlastní

budoucnosti. Naše zařízení dlouhodobě spolupracuje s psycholožkou, dětem poskytujeme odbornou péči a poradenství.

Se zařazením do společnosti úzce souvisí rodina. Naším cílem je, aby dítě bylo schopné založit svou další rodinu nebo participovat svým přispěním finančním i osobním v rodině, kde bude nadále působit. Velkou výhrou pro naše svěřence je dobrý životní partner.

Dalším cílem je získání společenské identity, dítě by mělo vědět, kam patří. Kudy povedou jeho další kroky, jak se připravovat konkrétně na vstup do samostatného života. Dítě musí být vedeno tak, aby počítalo s tím, že se bude muset zařadit do společnosti.

Jedním ze zásadních ohrožení našich svěřenců po odchodu z DD je samota. Naším cílem je, aby dítě mělo kolem sebe dostatek nejen „odborné“ pomoci, ale také přátele ze sociálně nezávadných skupin. Vztahy a vazby s lidmi, které získává během studií, přípravy na budoucí povolání nebo zájmovou činností, pokud možno bez zatížení vážnými sociálně patologickými jevy, jsou zásadní.

Další ohrožení přichází z oblasti finanční gramotnosti. Naším cílem je připravit dítě na hospodaření s vlastními finančními prostředky. Vést dítě k práci a návyku, že peníze se vydělávají prací, nikoli sociálními dávkami nebo kriminální činností. Kamenem úrazu bývá peníze ušetřit, použít na důležité a správné věci. Vyjít se svými příjmy, neupadat do dluhů. Zcela fatální cíl je získat bydlení, které si dítě svou vlastní prací udrží.

Skutečně vysokým cílem v této oblasti je společenská prospěšnost. Patří sem aktivity vykonávané pro veřejné blaho bez vlastního prospěchu.

Jako pomůcku pro pochopení cílů ve spleti labyrintu světa používáme obraz stromu, v součinnosti s obr. 1

NÁŠ STROM ŽIVOTA

Obr.2

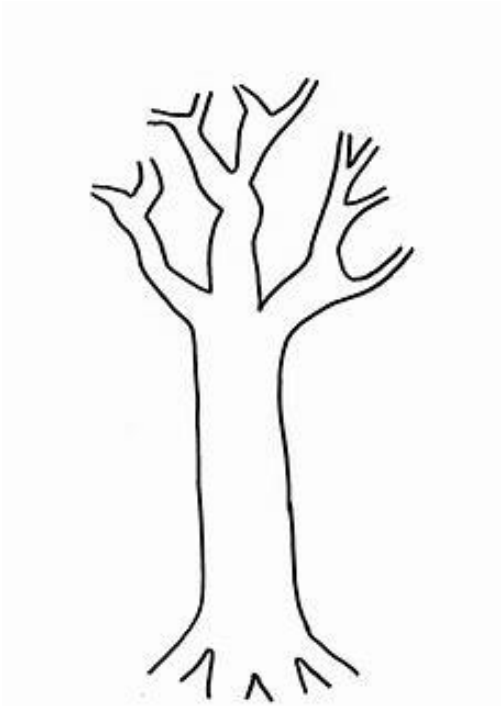

Ze zdravých kořenů může vyrůst strom, rozvětvit korunu, nést ovoce, poskytovat ochranu dalším živočichům a udržet se pevně, když přijde bouře a vichřice.

Vybudování vlastních kořenů k udržení stromu při životě:
Osobní identita, společenská identita, vlastní práce, domov – bydlení, rodina, přátelé, aktivní odpočinek, finanční gramotnost, společenská prospěšnost

5. VÝCHOVNÁ A VZDĚLÁVACÍ STRATEGIE VVP DD MIKULOV

5.1. **Standardy**

Dne 23. 3. 2015 byly tyto standardy schváleny jako Metodický pokyn MŠMT, kterým se stanoví Standardy kvality péče o děti ve školských zařízeních pro výkon ústavní výchovy nebo ochranné výchovy a ve školských zařízeních pro preventivně výchovnou péči č.j. MSMT-5805/2015. S tím souvisí podepsaný výnos ministryně školství č.5/2016 s účinností od 1. 2. 2016.

Každoročně probíhá v našem zařízení sebereflexe podle zpracovaných Standardů. Standardy jsou přiloženy v příloze.

5.2. **PROD – Program rozvoje osobnosti dítěte**

PROD patří do základní strategie práce s dítětem. Každé dítě participuje na svém Programu se svou kmenovou tetou (strejdou). Program dítěte je založen v jeho osobní složce, dítě k němu má přístup (Standardy). PROD jsme z hlediska vývojové psychologie dítěte přizpůsobili věkových potřebám a schopnostem dítěte. Putuje proto v Labyrintu ve své věkové kategorii. Charakteristiky kategorií jsou uvedeny výše, v kapitole 3.1 – Rozdělení a popis věkových kategorií.

Aby byl Program pro dítě srozumitelný a hlavně názorný, pracujeme už s výše uvedeným obrazem stromu.

5.3. **Roční plán**

Řadíme ke strategickým nástrojům při výkonu činnosti našeho zařízení. Z ročního plánu vychází také týdenní plánování činností rodinných skupin a společné aktivity během školního roku a o prázdninách. Ve výchově využíváme všechny oblasti volnočasových aktivit a nepřímého vzdělávání. Aktuální roční plán je uveden v příloze, zahrnuje tyto aktivity:

Výtvarné - Děti pracují s nejrůznějšími materiály, používají pedigo, ubrouskovou technikou, frotáž, pracují s papírem, vlnou, malbou na sklo a v posledních letech hodně s keramikou. Výrobky našich dětí tradičně prezentujeme na velikonočním a vánočním jarmarku na náměstí v Mikulově.

Hudební - Tanec má velkou sílu v dětských domovech, děti trénují pravidelně na soutěže, v trendu je street dance, ale v poslední době též výrazový tanec. Tyto aktivity aktuálně zabrzdila koronavirová krize. Každoroční soutěže Nejmilejší koncert a Hejbejte se a zpívejte s Hankou Kynychovou byly pozastaveny.

Dramatické - Dramatická výchova je vděčným nástrojem pro výchovu i vzdělávání. Děti aktivní formou tzv. prožijí tématický příběh, který zaměřujeme podle potřeby – rodina, vztahy mezi přáteli nebo naopak šikana, aktuálně kyberšikana.

Sportovní - Jednoznačně nezbytná složka výchovy. Děti chodí do sportovních klubů, kroužků, hrají floorbal, stolní tenis, aktuální je parkur. V době koronavirových uzavření jsme hojně navštěvovali alespoň tělocvičnu.

5.4. Podmínky pro vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami

- Spolupráce se školskými poradenskými zařízeními (speciální pedagogická centra, pedagogicko-psychologické poradny) a s dalšími odborníky (lékaři, psychologové, psychiatři), konkrétně spolupracujeme s PPP Mikulov, SPC v Brně, DÚ Brno, psychiatrickou ambulancí v Břeclavi a s DPN Velká Bíteš, PN Štenberk.

- Zajištění individuálního přístupu k žákům se zdravotním postižením. Máme děti s psychiatrickou medikací, děti s lehkou mentální retardací.
- Zajišťujeme individuální vzdělávací plány, pokud to postižení žáků vyžaduje.
- Poskytujeme pomoc při zajišťování kompenzačních pomůcek.
- Zvyšování odbornosti pedagogického sboru v oblasti speciální pedagogiky: každým rokem se naši pedagogičtí pracovníci zúčastňují průběžných vzdělávacích akcí – školení a výcviků, podle vzdělávacího plánu.
- Jsme připraveni na úpravu dalších podmínek, které bude domov schopen zajistit, integruje-li dítě se zdravotním postižením.

5.5. Minimální preventivní program

Je každoročně aktuálně zpracováván podle potřeb našeho zařízení na základě evaluace z předchozího roku, obměny dětí v rodinkách a změny věkového složení našich chovanců. MPP je přiložen v příloze.

6. Profil svěřence, který úspěšně prošel výchovným procesem podle Z 109/2002 Sb.

Svěřenec, který prošel všemi složkami výchovy našeho zařízení úspěšně, by měl získat kompetence pro svůj budoucí samostatný život. Tyto kompetence upravuje Z 109/2002 Sb. a my je můžeme nalézt v níže uvedených složkách výchovy.

6.1. Výchovná složka

Kompetence k řešení problémů – odvaha problémy řešit, když přijdou. Vytrvalost, předvídavost, důslednost, schopnost spolupráce, poctivost.

Kompetence komunikativní – schopnost vyjádření vlastního názoru a jeho obhájení, umění naslouchat názorům druhých, tolerance, schopnost využívat všech prostředků komunikace – nejen elektronických, schopnost interpretace přijímaných informací.

6.2. Vzdělávací složka

Kompetence k učení – otevřenost vůči vzdělání, vnitřní motivovanost ke vzdělávání, dovednost učit se, kvalitní všeobecný vzdělanostní základ, vědomosti v souvislostech, tvořivost, kritické myšlení, schopnost sebereflexe.

Kompetence pracovní – vědomé budování profesní kariéry, ovládání základů techniky (např. PC, řidičský průkaz), efektivní organizace práce, pracovní návyky, dodržování zásad bezpečnosti.

6.3. Sociální složka

Kompetence sociální a personální – rozvoj vlastních psychických i fyzických předpokladů, vytváření vlastního názoru a životního stylu, sociální inteligence, ochota spolupracovat a pomáhat, ohleduplnost, slušnost, kultivovanost, zodpovědnost.
Kompetence občanská – pozitivní vztah ke světu, úcta k životu, respekt k právům druhých, tolerance, ale i kritičnost, schopnost hájit svá práva, chápání potřeb druhých, zodpovědnost k sobě, k druhým, ale i k prostředí, ve kterém žijeme.

7. MATERIÁLNÍ, PERSONÁLNÍ A EKONOMICKÉ PODMÍNKY

Toto téma je podrobně zpracováno v našem Organizačním a Vnitřním řádu, které vycházejí ze zákonných úprav. Oba dokumenty se nacházejí v přílohách tohoto programu.

8. PODMÍNKY BEZPEČNOSTI PRÁCE A OCHRANY ZDRAVÍ

Naplnění povinnosti v oblasti podmínek bezpečnosti práce a ochrany zdraví vychází náš DD ze zákonné úpravy Z 561/2004 Sb., § 29. Podle této úpravy tuto tématiku zpracovává Vnitřní řád DD Mikulov.

V Mikulově 30. 9. 2023, vypr. Bc. Pavlína Kostková, vydává: Mgr. et Mgr. Lada Válková

Příloha 2

PLÁN PRÁCE PRO ŠKOLNÍ ROK 2023/24

DĚTSKÝ DOMOV MIKULOV, příspěvková organizace

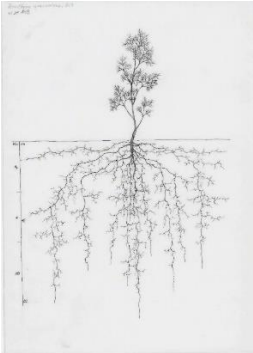

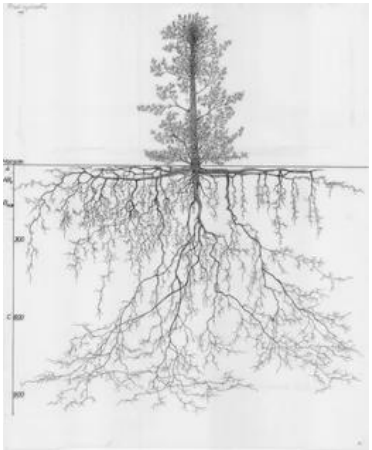

„Nemůžu se vrátit do včerejška,
protože jsem tehdy byl jiný člověk.“

Lewis Carroll: Alenka v říši divů

Vypracovala: Bc. Pavlína Kostková
Vedoucí vychovatelka

1. HLAVNÍ ÚKOLY

ROČNÍ PLÁN řadíme ke strategickým nástrojům při výkonu činnosti našeho zařízení.
Z ročního plánu vychází také týdenní plánování činností rodinných skupin a společné aktivity během školního roku a o prázdninách. Ve výchově využíváme všechny oblasti volnočasových aktivit a nepřímého vzdělávání. Aktuální roční plán je uveden v příloze, zahrnuje tyto aktivity:

Výtvarné - Děti pracují s nejrůznějšími materiály, v současné době vede keramika, ale také papír, korálky, vlna, sklo. Výrobky našich dětí tradičně prezentujeme na velikonočním a vánočním jarmarku na náměstí v Mikulově. V tomto akademickém roce se budeme připravovat na … výročí založení našeho domova. Proto se zaměříme i na širokou škálu výrobků jako prezentaci naší práce s dětmi, ale také je využijeme jako dárečky pro sponzory a hosty.

Hudební - Tanec má velkou sílu v dětských domovech, po odeznění koronavirové odmlky se děti pomalu vracejí na soutěže. Každoroční soutěže Nejmilejší koncert a Hejbejte se a zpívejte s Hankou Kynychovou se omezují na dvoudenní podzimní soustředění. Také se obnovila přehlídka umělecké zájmové činnosti dětských domovů Nejmilejší koncert.

Dramatické - Dramatická výchova je vděčným nástrojem pro výchovu i vzdělávání. Děti aktivní formou tzv. prožijí tématický příběh, který zaměřujeme podle potřeby – rodina, vztahy mezi přáteli nebo naopak šikana, aktuálně kyberšikana.

Sportovní – Tyto aktivity se jednoznačně řadí mezi nezbytné složka výchovy. Děti chodí do sportovních klubů, kroužků, hrají floorbal, stolní tenis, fotbal. Též se přidává vybíjená a další formy fyzického vyžití.

Turistické a poznávací – děti podnikají množství výletů v našem regionu, v rámci JMK i v rámci České republiky. Jsme otevřeni i cestě k moři, pokud přijde vhodná nabídka. Každoročně se pořádá tzv. Turistický sraz dětských domovů v regionu Jižní Moravy a Vysočiny.

Kulturní – V ročním plánu lze nalézt také návštěvy kulturních akcí, návštěvy kina, divadel, koncertů i muzeí.

PLÁN VOLNOČASOVÝCH AKTIVIT A VÝCHOVNÉ CÍLE SKUPIN

SKUPINA I

2023	
ZÁŘÍ	**Mikulovské balónobraní** Cíl: účast na startu vyhlídkových balónů nad městem, nevšední zážitek **Benefiční akce na podporu handicapovaných dětí** Cíl: účast na akci pořádané ve prospěch znevýhodněných chlapců z Mikulova
ŘÍJEN	**Muzeum mučících nástrojů v Lednici** Cíl: zhlédnutí unikátní expozice **Návštěva Planetária** Cíl: výlet do brněnského planetária za poznáním a novými vědomostmi
LISTOPAD	**JumpPark Brno- trampolínové centrum** Cíl: zábavné a sportovní aktivity **Přečtu KNIHU** Cíl: návštěva knihovny, výzva měsíce přečíst knihu a seznámit s ní ostatní v rodinné skupině
PROSINEC	**Mikulovský advent, výroba dárečků pro sponzory** Cíl: tvořivá ruční práce s dětmi **Vánoční jarmark** Cíl: vánoční nálada, prodej výrobků, reprezentace našeho zařízení
2024	
LEDEN	**Návštěva kina, výběr filmu pro starší děti** Cíl: kulturní zážitek **Zimní sporty, bruslení** Cíl: utužujeme bruslařské dovednosti
ÚNOR	**Krytý bazén ve Znojmě** Cíl: plavecká zdatnost dětí **Turnaj ve společenské hře** Cíl: zábavné soutěžní odpoledne pro všechny děti na DD
BŘEZEN	**Muzeum železnic Břeclav** Cíl: modely vláčků, interaktivní hry pro děti **Návštěva kina, výběr pohádky pro mladší děti** Cíl: kulturní zážitek pro menší děti
DUBEN	**Hra na Robinsona „Hledání pokladu“** Cíl: pořádání zábavné soutěže pro ostatní děti **Kovozoo** Cíl: návštěva kovové zoo ve Starém městě u Uherského Hradiště
KVĚTEN	**Naučná stezka Lednické rybníky** Cíl: turistika přírodou v regionu **Za poznáním nových míst v okolí Brna** Cíl: objevujeme nová místa a aktivity
ČERVEN	**Výlet do Pasohlávek** Cíl: Wake Park Merkur, sledování letních sportů, koupání **Hipoterapie** Cíl: návštěva stáje s koňmi, jízda na koních, krmení zvířat
ČERVENEC	Letní aktivity
SRPEN	Letní aktivity

SKUPINA II

2023	
ZÁŘÍ	**Svět Bludišť** Cíl: bloudění , hledání hádanek a správných cest **Výlet do Pasohlávek** Cíl: pozorování přírody ze břehů přehrady, workoutové hřiště
ŘÍJEN	**Výlet do Prahy** Cíl: poznávání hlavního města **Planetárium Brno** Cíl: pozorování hvězdné oblohy, zhlédnutí tematického filmu
LISTOPAD	**ZOO Hodonín** Cíl: zvířata vyrobená ze starého nepotřebného železa **Martin na bílém koni** Cíl: tradice, kulturní akce města Mikulova
PROSINEC	**Vánoční Znojmo** Cíl: příjemně se naladit a těšit na Vánoce **Jarmark Mikulov** Cíl: ukázka společné tvořivosti dětí, vánoční atmosféra
2024	
LEDEN	**Výroba krmítek – práce se dřevem** Cíl: myslíme na ptáčky v zimě **Kino Mikulov** Cíl: kulturní akce, zhlédnutí pěkného filmu
ÚNOR	**Malí zahradníci** Cíl: předpěstování vlastních přísad od semínka k rostlince **Bruslení** Cíl: zimní sporty, radost z pohybu
BŘEZEN	**Ukliďme Mikulov** Cíl: zapojit se do úklidu přírody v našem městě **Bongo Brno** Cíl: trénujeme své chování, reakce ve společnosti neznámých dětí i dospělých
DUBEN	Hledání pokladu na Turoldu, návštěva jeskyně cíl: navštívit oblíbené turistické místo v Mikulově **KOVOZOO** Cíl: zábava, zážitky, ponaučení o reciklaci
KVĚTEN	**Víkendový pobyt na Pálavě** Cíl: turistika po Pálavě **Lama centrum Brno** Cíl: zooterapie, možnost blízkého kontaktu se zvířaty
ČERVEN	**Dinopark a Zoopark Vyškov** Cíl: poznávání druhohorních obrů i domestikovaných zvířat **Cihelna – stáje Mikulov** Cíl: hipoterapie, péče o koně + jízda na koni Celoročně : ČTENÁŘSKÉ BINGO – společné čtení knih
ČERVENEC	Letní prázdninové aktivity
SRPEN	Letní prázdninové aktivity

Doplňkový plán (tety, pracující jako „motýlek“)	
2023	
ZÁŘÍ	Dlabeme dýně. **Cíl: Podzimní výzdoba a úprava naší zahrady.** Rostík cz. – Rosteme s knihou **Cíl: Čtenářská gramotnost, čteme pro radost, s pochopením textu.**
ŘÍJEN	Sběr přírodnin, výzdoba dětského domova **Cíl: Pokračujeme ve vytváření pěkného prostředí ve svém domově** Dramatická výchova – začínáme od začátku **Cíl: Pracujeme na zrození nové dramatické skupiny z našich dětí**
LISTOPAD	Aktivity v městské knihovně Mikulov **Cíl: využijeme nabídky z knihovny, zapojení do aktivit našeho města** Dramatická výchova – první malý dramatvar **Cíl: Martin na bílém koni**
PROSINEC	Zpíváme s kytarou – Zimní poéma **Cíl: Pokus o skladbu nové společné písně** Dramatická výchova - Betlém **Cíl: Scénka před publikem**
2024	
LEDEN	Dramatická výchova – Bude zima, bude mráz **Cíl: vzájemné interakce, pokus o improvizaci** Uspořádáme turnaj v rámci DD v piškvorkách **Cíl: Bystříme si mozečky**
ÚNOR	Soustředíme se na krmítka – oprava, výroba **Cíl: nezapomeneme na ptáčky na naší zahradě a balkónech** Návštěva plesu pořádaného v Mikulově nebo blízkém okolí **Cíl: plesová sezóna v DD, vyvedení učnic a učňů do společnosti**
BŘEZEN	Zapojení do soutěže Dětská scéna 2024 (vloni se nepovedlo) **Cíl: Zkoušíme recitovat** Opakování velikonočních tradic – liturgický a lidový kalendář, pranostiky, zvyky, obyčeje **Cíl: socializace v místě působení našeho domova**
DUBEN	Nejmilejší koncert **Cíl: Společné setkání dětí z dětských domovů při umělecké činnosti** Zapojujeme se do sportovních soutěží v rámci dětských domovů – turnaje, zápasy **Cíl: Sportem ku zdraví, též trénujeme týmovou hru**

KVĚTEN	Soutěžíme na Dětské scéně **Cíl: získávání zkušeností mezi ostatními dětskými divadelními soubory** Návštěva papouščí farmy v Bošovicích **Cíl: bližší seznámení s papoušky jako specifickým druhem ptáků**
ČERVEN	Návštěva finále Dětská scéna 2024 **Cíl: Shlédnutí dětských představení a dětských recitátorů z ČR** Účast na Knihopásku – akce knihovny Mikulov **Cíl: poslední prodej našich celoročních představení**
ČERVENEC	Prázdninové aktivity
SRPEN	Prázdninové aktivity

Příloha č. 3

LABYRINT SVĚTA A RÁJ SRDCE

Program rozvoje osobností dětí v dětském domově Mikulov – výchova hrou

MALÝ OBJEVITEL
3 – 7 LET

……..jméno dítěte……

UČIT LZE SLOVY, VYCHOVÁVAT JEN PŘÍKLADEM.
Jan Ámos Komenský

DATUM PŘIJETÍ DO SKUPINY **MALÉHO OBJEVITELE** V CESTĚ LABYRINTEM SVĚTA:
……

1. MOJE OSOBNOSTNÍ CHARAKTERISTIKA:

Datum:

- Hygiena a sebeobsluha
  - sám si čistím zuby, chodím na záchod, už se nepočůrám……
    ……
  - Sprchuji se sám, umím se oblékat, zavážu si boty……
    ……

- Temperament, emoční stabilita/labilita:

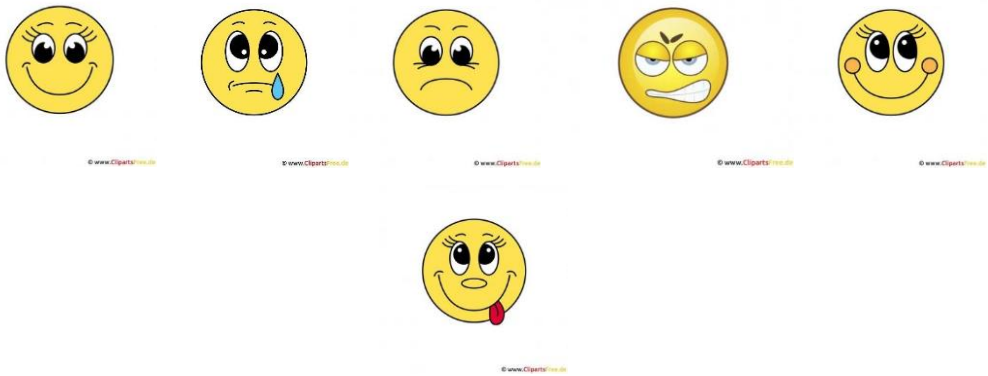

- Samostatnost/dohled, osobní tempo
  - Poslouchám na poprvé, nikdo mne nemusí kontrolovat…….

ANO	NE	S POMOCÍ

- Způsoby chování v zátěžových situacích (reakce na konflikty, na kritiku)
  - Co dělám, když něco nezvládnu OZNAČ

POŽÁDÁM O POMOC	PLÁČU	VZTEKÁM SE

- Co dělám, když mne někdo naštve OZNAČ.

NELÍBÍ SE MI TO	PLÁČU	VZTEKÁM SE

STANOVUJI SI TYTO CÍLE

Datum:

- ……
- …….....
- ……
- ……

HODNOCENÍ

Datum:

- ……
- …….
- ……
- ……

2. MOJE PRACOVNÍ NÁVYKY

Datum:

- Jak si uklízím své osobní věcí a pokojík? OZNAČ.

S RADOSTÍ,OCHOTNĚ	OBČAS, NĚKDY NERAD/A	PLÁČU A NECHCI	VZTEKÁM SE

- Už umím nějakou službu sám? (NAMALUJ SMAJLÍKA, PODLE TOHO, KTEROU)

KUCHYNI	ŠATNU	KOUPELNU	OBÝVÁK

- V dětském domově rozbíjím věci, rozbíjím svoje hračky, dělám to schválně/ starám se dobře o své hračky, o svůj pokojík, oblečení, schválně nic neničím a uvnitř ani na zahradě…….

O VŠECHNO SE DOBŘE STARÁM	SNAŽÍM SE NENIČIT	NĚKDY NĚCO ROZBIJU NEBO ZTRATÍM	SCHVÁLNĚ VŠECHNO ROZBÍJÍM

- Hlásím se do práce dobrovolně? Rád pomohu ostatním? OZNAČ

ANO	NE	NĚKDY

STANOVUJI SI TYTO CÍLE

Datum:

- ……
- …….....
- ……
- ……

HODNOCENÍ

Datum:

- ……
- …….
- ……
- ……

LABYRINT SVĚTA A RÁJ SRDCE

Program rozvoje osobností dětí v dětském domově Mikulov – výchova hrou

PLÁNOVAČ

16-18 let

UČIT LZE SLOVY, VYCHOVÁVAT JEN PŘÍKLADEM.

Jan Ámos Komenský

ŠKOLNÍ ROK 2022/2023

MÉ JMÉNO A PŘÍJMENÍ……

3. MOJE OSOBNOSTNÍ CHARAKTERISTIKA:

- Popiš, jak o sebe každodenně, týdenně, příležitostně pečuješ…….

……

……

……

……

……

……

- JSEM/NEJSEM KUŘÁK
- Temperament, emoční stabilita/labilita……

	cholerik	
sangvinik		melancholik
	flegmatik	

- Co pro tebe znamená slovo SEBEOVLÁDÁNÍ?.....

……

- Samostatnost/dohled, osobní tempo:
  - splním, co slíbím……...
  - Pokyny plním bez otálení……..
  - Je mi jedno, co mi kdo nařídí……
  - Ve všem jsem rychlý/á……..
  - Na všechno mám dost času……...
  - Jiné……
- Způsoby chování v zátěžových situacích (reakce na konflikty, na kritiku):
  - Přemýšlím o sobě……..
  - Chyby hledám vždy napřed u sebe……
  - Hledám, kde je skutečný problém…….
  - Vztekám se, nadávám……
  - Vinu vidím vždy první u ostatních……
  - Jiné……

STANOVUJI SI TYTO CÍLE

- ……
- …….....
- ……
- ……

HODNOCENÍ

- ……
- …….
- ……
- ……

OBLAST SOCIÁLNÍ

4. OSOBNÍ IDENTITA I:
    - Odkud pocházím, znám nějaké své význačné předky?……

……..

……..

    - Mé tradice, folklór……

……..

……..

    - Co vím o svém rodném městě/ rodné zemi……..

……..

……..

    - Co vím o kraji, kde žiji v dětském domově……..

……...

……...

    - Čemu/ komu věřím……

……...

……...

STANOVUJI SI TYTO CÍLE

- ……
- …….....
- ……
- ……

HODNOCENÍ

- ……
- …….
- ……
- ……

5. MŮJ VOLNÝ ČAS

- Moje koníčky – jak odpočívám po škole (sport, kroužek, zájmy a záliby)…….

……..

Jak plánuji odpočívat v dospělosti po zaměstnání (turistika, četba, kultura- kino, divadlo, koncerty)

……

……

……

- Kromě svého budoucího zaměstnání chci dál ve svém volném čase soutěžit

……..

……..

- Budu rekreačně hrát……..
- Jak plánuji zajistit svoji budoucí rodinu……...

……..

- Co udělám pro město/obec, kde budu bydlet (např. uspořádám výstavu, povedu nějaký kroužek pro děti, atd.)……

……...

STANOVUJI SI TYTO CÍLE

- ……
- …….....
- ……
- ……

HODNOCENÍ

- ……
- …….
- ……
- ……

OBLAST VÝCHOVNÁ (POKRAČOVÁNÍ)

6. MOJE OSOBNÍ IDENTITA II:

- Kdo se o mne bude starat, až opustím DD……
- Rizika v mém chování (trávení volného času, závislosti, nezvládnuté emoce, atd.)……
- Kde plánuji bydlet, u koho?, sám?
  ….....
- Pokud budu bydlet sám/sama, kolik peněz musím vydělat na měsíc?
  - Nájem……
  - Energie……..
  - Jídlo……..
  - Oblečení……
  - Cestování……..
  - Zájmy, koníčky……..
  - Závislosti (cigarety, alkohol)……
  - Spoření……..
  - Vánoce……...
  - Dovolená……
- Pokud budu bydlet ve spolubydlení s někým, kolik peněz musím vydělat na měsíc:
  - Nájem……
  - Energie……..

- Jídlo……..
- Oblečení……
- Cestování……..
- Zájmy, koníčky……..
- Závislosti (cigarety, alkohol)……
- Spoření……..
- Vánoce……...
- Dovolená……

- Moje přání pro tento rok……

……...

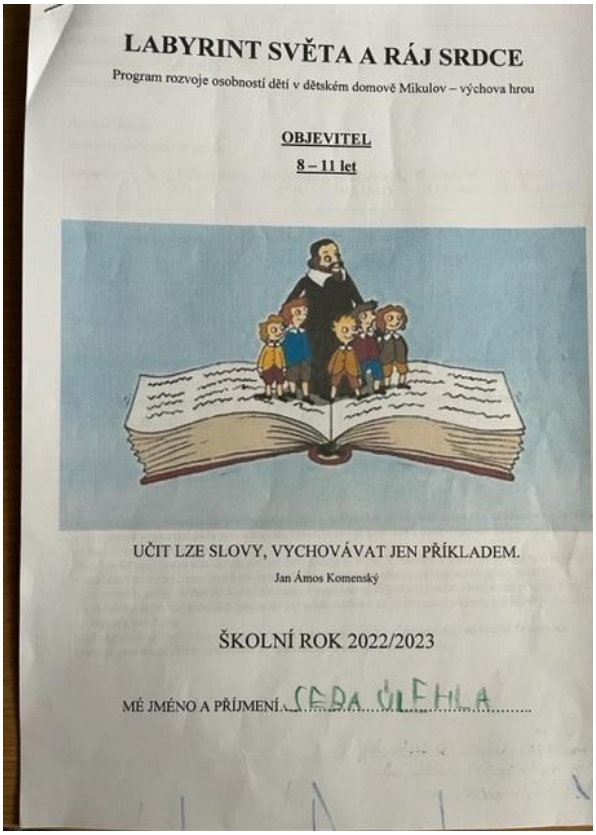

LABYRINT SVĚTA A RÁJ SRDCE

Program rozvoje osobností dětí v dětském domově Mikulov – výchova hrou

OBJEVITEL

8 – 11 let

UČIT LZE SLOVY, VYCHOVÁVAT JEN PŘÍKLADEM.

Jan Ámos Komenský

ŠKOLNÍ ROK 2022/2023

MÉ JMÉNO A PŘÍJMENÍ: SEDA ÚLEHLA

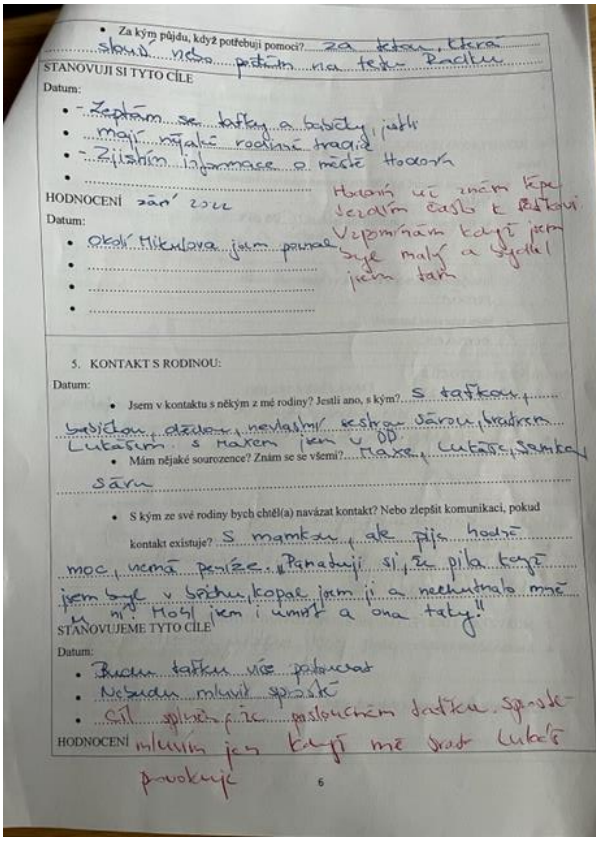

- Za kým půjdu, když potřebuji pomoci? za tetou, která slyší nebo poštěstí na tebe Packu

STANOVUJI SI TYTO CÍLE

Datum:

- Zeptám se taťky a babičky, jestli
- mají nějaké rodinné tragédie
- Zjistím informace o městě Hodonín
-

HODNOCENÍ září 2022

Hodně už znám kopec Jezdím často k babičce Vzpomínám když jsem byl malý a sjezdal jsem tam

Datum:

- Okolí Mikulova jsem poznal
-
-
-
-

5. KONTAKT S RODINOU:

Datum:

- Jsem v kontaktu s někým z mé rodiny? Jestli ano, s kým? s taťkou, babičkou, dědečkem, nevlastní sestrou Šárou, bratrem Lukášem s Maxem jsem v OD.
- Mám nějaké sourozence? Znám se se všemi? Maxe, Lukáše, Šárku

S kým ze své rodiny bych chtěl(a) navázat kontakt? Nebo zlepšit komunikaci, pokud kontakt existuje? s mamkou, ale pije hodně moc, nemá peníze. Pamatuji si, že pila když jsem byl v bříchu, kopal jsem ji a nechutnalo mně ní. Mohl jsem i umřít a ona taky!

STANOVUJEME TYTO CÍLE

Datum:

- Budu taťku více poslouchat
- Nebudu mluvit sprostě
- Cíl splnění je poslouchám taťku. Sprostě

HODNOCENÍ mluvím jen když mě srdí Lukáš provokuje

6

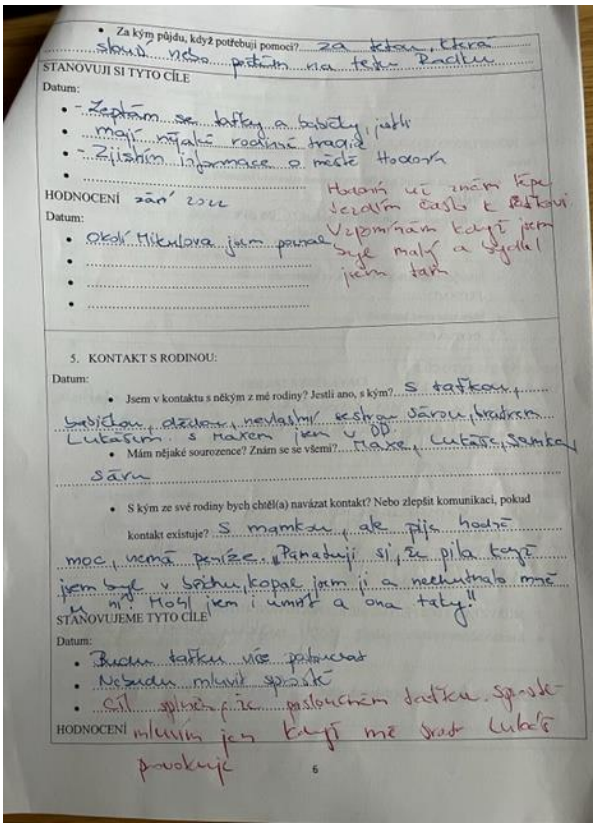

- Za kým půjdu, když potřebuji pomoci? za tetou, která slyší nebo poštěstí na tebe Packu

STANOVUJI SI TYTO CÍLE

Datum:

- Zeptám se taťky a babičky, jestli
- mají nějaké rodinné tragédie
- Zjistím informace o městě Hodonín
-

HODNOCENÍ září 2022

Hodně už znám kopec Jezdím často k babičce Vzpomínám když jsem byl malý a sjezdal jsem tam

Datum:

- Okolí Mikulova jsem poznal
-
-
-
-

5. KONTAKT S RODINOU:

Datum:

- Jsem v kontaktu s někým z mé rodiny? Jestli ano, s kým? s taťkou, babičkou, dědečkem, nevlastní sestrou Šárou, bratrem Lukášem s Maxem jsem v OD.
- Mám nějaké sourozence? Znám se se všemi? Maxe, Lukáše, Šárku

S kým ze své rodiny bych chtěl(a) navázat kontakt? Nebo zlepšit komunikaci, pokud kontakt existuje? s mamkou, ale pije hodně moc, nemá peníze. Pamatuji si, že pila když jsem byl v bříchu, kopal jsem ji a nechutnalo mně ní. Mohl jsem i umřít a ona taky!

STANOVUJEME TYTO CÍLE

Datum:

- Budu taťku více poslouchat
- Nebudu mluvit sprostě
- Cíl splnění je poslouchám taťku. Sprostě

HODNOCENÍ mluvím jen když mě srdí Lukáš provokuje

6

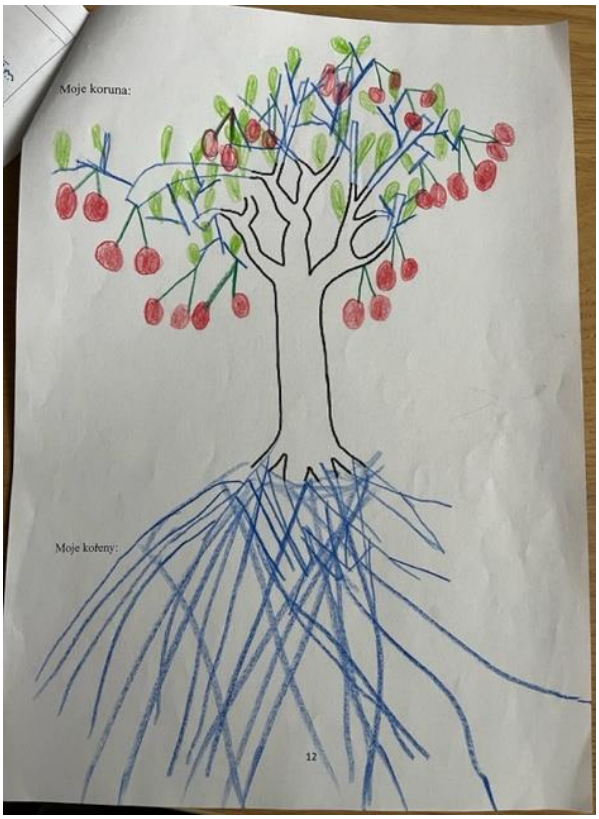

Moje koruna:

Moje kořeny:

12

Příloha 4

LABYRINT SVĚTA A RÁJ SRDCE

Program rozvoje osobností dětí v dětském domově Mikulov – výchova hrou

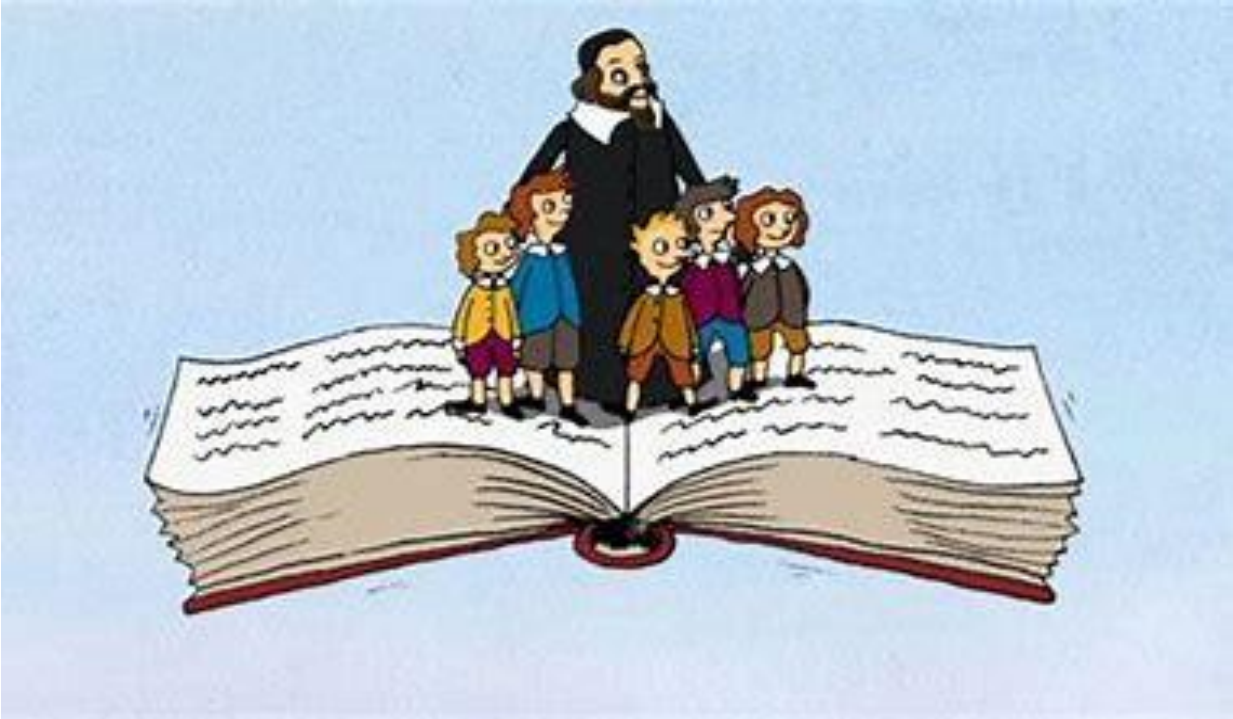

MŮJ DENÍK VÝZKUMNÍKA

JMÉNO:……

ROK:…….

LEDEN 2023

	CÍLE SOCIÁLNÍ	
VZTAHY S RODINOU	SITUACE…… …… …… CÍLE…… ……	SPLNĚN/NESPLNĚN …… NOVÝ CÍL…… …… …… ……
VZTAHY S PŘÁTELI	SITUACE…… …… …… CÍLE…… ……	SPLNĚN/NESPLNĚN …… NOVÝ CÍL…… …… ……
VZTAHY S DĚTMI V DD	SITUACE…… …… …… CíLE…… ……	SPLNĚN/NESPLNĚN …… NOVÝ CÍL…… …… ……
JAK ZNÁM SVOJI TETU	V JAKÉ OBCI ŽIJE CO MÁ RÁDA ZA JÍDLO JAKÉ JSOU JEJÍ KONÍČKY	

	CÍLE VZDĚLÁVACÍ	
MOJE ŠKOLA	SITUACE…… …… …… CÍLE…… ……	SPLNĚN/NESPLNĚN …… NOVÝ CÍL…… …… …… ……
MŮJ VOLNÝ ČAS	SITUACE…… …… …… CÍLE…….. ……	SPLNĚN/NESPLNĚN …… NOVÝ CÍL…… …… …… ……
ZÁJMOVÁ ČINNOST	SITUACE…….. …… …… CÍLE…….. ……	SPLNĚN/NESPLNĚN …… NOVÝ CÍL…… …… …… ……
TRÁVENÍ VOLNÉHO ČASU	SITUACE…… …… …… CÍLE…… ……	SPLNĚN/NESPLNĚN …… NOVÝ CÍL…… …… ……

	CÍLE VÝCHOVNÉ	
JÁ, OSOBNÍ HYGIENA	SITUACE…… …… …… CÍLE…… ……	SPLNĚN/NESPLNĚN …… NOVÝ CÍL…… …… ……
SEBEOBSLUHA	SITUACE…… …… …… CÍLE…… ……	SPLNĚN/NESPLNĚN …… NOVÝ CÍL…… ……..… ……
SLUŽBY	SITUACE…… …… …… CÍLE…… ……	SPLNĚN/NESPLNĚN …… NOVÝ CÍL…… …….. ……
PÉČE O SVĚŘENÝ MAJETEK	SITUACE…… …… …… CÍLE…… ……	SPLNĚN/NESPLNĚN …… NOVÝ CÍL…… …… ……

	BONUS
MOJE VZPOMÍNKY	…… ……..... …… …… ……
	MOJE NEJSTARŠÍ VĚC V DD JE:

Můj cíl?

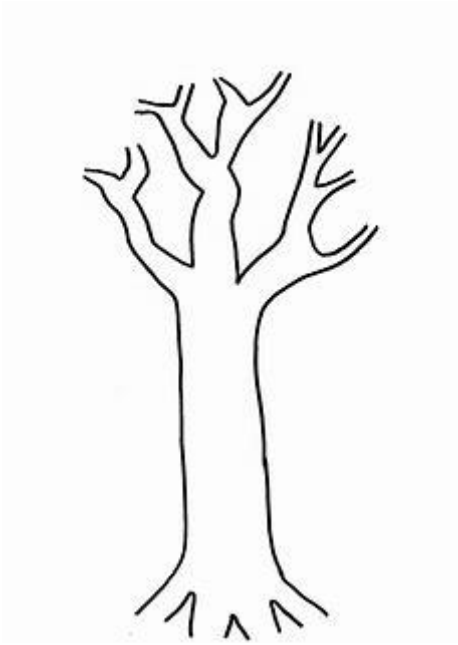

Příloha č. 5

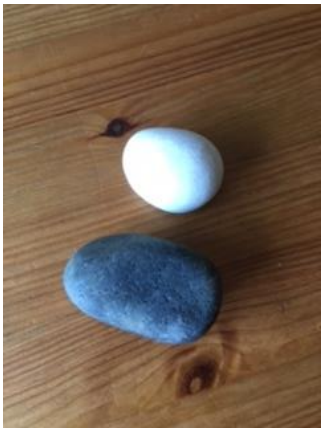

Příloha č.6

VÝSTUPY Z PROD – malá statistika								
1. Rodinná skupina								
jméno	věk	Celk.doba pobytu	Roky do odchodu	Zájm.činn. – volný čas	dovolenky	přátelé	Reprezentace DD, soutěže	Nejstarší obyvatelé
NB	12	12 let !	6 let	2 kroužky	Jezdí ☺	Nemá ☹	ano	2015
AM	12	13 let !	7 let	2 kroužky	Nejezdí ☹	Moc ne ☹	ano	2015
RD	15	8 let	3 roky	1 kroužek	Nejezdí ☹	Ano ☺	ano	2016
SK	15	4 let 🩸	4 roky	☹	Nejezdí ☹	Ano ☺		2021 😐 nováček
LV	15	4 let 🩸	4 roky	☹	Jezdí ☺	Moc ne ☹		2021 😐 nováček
PJ	15	4 let 🩸	Letos ?	☹	Jezdí ☺	Ano ☺	ano	2018
PM	24	20 let 😐	Letos ?	Brigády velmi	Už nejezdí	Ano ☺	Každoročně do r. 2018	2001 ☹ **1**
2. Rodinná skupina								
JB	15	10 let	4 roky	1 kroužek	Jezdí ☺	Ano ☺	ano	2015
IB	18	13 let !	Letos ?	florbal	Nejezdí ☹	Moc ne ☹	Každoročně do r. 2019	2009 ☹ **2**
ZŠ	11	15 let !	8 let	florbal	1x ročně ☹	Ano ☺	ano	2014 ☹ **3**
PŠ	16	5 let 🩸	2 roky	☹	Jezdí ☺	Ano ☺		2019
AN	10	9 let	8 let	2 kroužky	celodenky	Ano ☺		2020
SÚ	6	14 let !	12 let	2 kroužky 😐 2xtýdně fotbal	Nejezdí ☹	Ano ☺		2019
SŠ	9	9 let	9 let	3 kroužky	1x za půl roku	Ano ☺		2021 😐 nováček
EČ	16	4 let	Letos ?	☹	Jezdí ☺	Ano ☺		2019
3. Rodinná skupina								
NP	18	8 let	2 roky	☹	Už nejezdí	Ano ☺	Každoročně do r. 2019	2015
KP	20	7 let	Letos	Brigády velmi	Nejezdí ☹	Ano ☺	Každoročně do r. 2019	2015
NŽ	18	9 let	1-2 roky	internát	Občas	Ano ☺	ano	2014 ☹ **3**
LD	17	8 let	3 roky	LMR	Nejezdí ☹	Malé děti ☹	ano	2016
NM	11	15 let !	9 let	1 kroužek	Nejezdí ☹	Ano ☺	ano	2015
KB	13	11 let !	5 let	2 kroužky	Jezdí ☺	Ano ☺	ano	2015
MÚ	9	13 let !	10 let	1 kroužek 😐 2xtýdně fotbal	Nejezdí ☹	Ano ☺	ano	2019
🩸 nastoupili jako teenageři, vzorce chování z rodin (často patologické)								
! hrozí nebo probíhá hospitalismus								
☹ bez zájmů nebo bez přátel nebo nejezdí na dovolenky								